

РЕЛІГІЙНА ПАНОРАМА

ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНИЙ ЖУРНАЛ

10⁽⁵⁰⁾
2004

- ЦЕРКОВНИЙ ФАКТОР У ВИБОРАХ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ
- ІСЛАМО-ХРИСТІЯНСЬКИЙ ДІАЛОГ В УКРАЇНІ
- ЦЕРКОВНИЙ СКАНДАЛ В АНГЛІКАНСЬКІЙ ЦЕРКВІ ПРОДОВЖУЄТЬСЯ
- КАРАЇМИ НЕ Є ІУДЕЇ
- ІНСТИТУТУ РЕЛІГІЄЗНАВСТВА ЯГЕЛОНСЬКОГО
УНІВЕРСИТЕТУ – 30 РОКІВ!

СТОРІНКА КОНФЕСІЇ:

БРАХМА КУМАРІС
ВСЕСВІТНІЙ ДУХОВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Дорогий Читачу!

Ти тримаєш п'ятидесяте число нашого журналу. Він був задуманий ще в 2000 р. як засіб інформування всіх (ми не визначалися тоді з категорією своїх читачів) про події

різноконфесійного життя як в Україні, так і в світі. Інформативна рубрика нашого видання практично залишається незмінною. Нам легше до неї підбирати матеріал про історичні релігії, значно складніше про протестантизм, східні релігії, нові релігійні течії, оскільки про них мало пише преса, бідно вони представлені в Інтернеті, самі чомусь бояться щось важливе написати нам про себе. Їхні газети не йдуть у передплату. Ми не заангажовані на якусь конфесію чи Церкву. А якщо й з'являється щодо деяких з них критичний матеріал,

то тільки в тому, де для них зникає релігія і вони йдуть в політику, нехтують інтересами нашого українського державотворення і національного духовного відродження. В цьому ми — непримиренні! В якісь тонкощі богословських вчень тієї чи іншої релігії ми не вникаємо, хоч на це часто хочуть нас зіштовхнути наші дописувачі. Зрозуміло, що для них саме їх віровчення є єдиноістинним. Ми ж в цьому, попри свої особисті переконання, маємо зберігати рівновіддаленість. Саме тому ми й видруковуємо в кожному числі часопису все нову і нову «Сторінку конфесії», яку, як правило, пишуть автори-носії тієї чи іншої релігійної традиції. Ми не беремося це робити самі, щоб, дивись, в чомусь не спотворити її віровчення, бо ж тут є великі тонкощі й нюанси, непомічені трансформації і нововведення.

Часопис наш постає охоронцем свободи віросповідань. В ньому регулярно видруковується інформація і правові документи із питань свободи буття релігії. Ми інформуємо про новинки релігієзнавчої літератури, релігієзнавчі конференції, подаємо свої оцінки важливих релігійних подій тощо. Це не є наукове видання. Свої наукові доробки ми передаємо до квартальника «Українське релігієзнавство», тридцять чисел якого видруковано, річника «Релігійна свобода», що має вже вісім чисел.

Я просив читачів висловити свою думку щодо нашої «Панорами», але одержав дуже мало Ваших листів. Як то кажуть, мовчання — ознака згоди. То ж будемо продовжувати так працювати як і працювали. Лише просимо Вас негайно передплатити часопис на 2005 рік.

Передплатний індекс зберігся той же, 21953,

а ціна піврічна — 17.16 грн,

а річна — 31.46 грн.

Будемо вдячні, якщо Ви допоможете нам розширити коло читачів. Спонсори нашого видання вже відмовляються від нас. То ж якщо хтось виявив би бажання стати нашим благодійником (а це десь 20 тис.грн, то ми і читачі були б дуже вдячні йому.

Професор А. КОЛОДНИЙ

РЕЛІГІЙНА ПАНОРАМА

(ІНФОРМАЦІОНО-РЕЛІГІЙНА АГЕНД)

№ 10' 2004

Головний редактор:
А. Колодний

Редколегія:
О. Саган
Л. Филипович

Засновник:
Українська Асоціація
релігієзнавців
(Центр релігійної
інформації та свободи)

Свідоцтво КВ № 4407 від
20.07.2000 р.
Державного Комітету
інформаційної політики,
телебачення і
радіомовлення України

Адреса редакції:
01001, Київ-1,
Трьохсвятительська 4,
к. 323.
Тел. (044) 229-04-18,
462-01-73
Факс: 229-48-12.

Передплатний індекс:
2 1 9 5 3
**Каталог видань
Журнали України**

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16

ЗМІСТ

Релігійне життя України	2
Суспільне буття релігії і Церкви	2
Православ'я	10
Світ римо-католицизму і греко-католицизму	19
Життя протестантів	22
Харизматичні Церкви України	25
Етнічні релігії	26
Мусульмани в Україні	26
Іудейський світ	27
Нові релігійні течії України	29
Містика	30
Релігія в сучасному світі	31
Релігія і світ	31
Католицизм	33
Протестантизм	37
Православ'я	40
Мусульманський світ	45
Буддизм	49
Іудаїзм	49
Нові релігії світу	51
Інші релігійні традиції	52
Містика	53
Тема номеру	55
Релігійний фактор у виборах президента України	55
Новини релігійної та релігієзнавчої літератури	64
Свобода совісті	65
Конференції, мистецькі акції	68
Відповіді на питання читачів	74
Сторінка конфесії	76
Брахма Кумаріс Всесвітній духовний університет	76
Цікаво знати	80

РЕЛІГІЙНЕ ЖИТТЯ УКРАЇНИ

СУСПІЛЬНЕ БУТТЯ РЕЛІГІЇ І ЦЕРКВИ

Екуменічна молитва за примирення народів та Церков Європи відбулася 22 жовтня в римо-католицькому храмі св. Климента в Одесі. У богослужінні, яке очолили єпископ Одесько-Сімферопольської єпархії Римо-католицької Церкви Броніслав Бернацький та єпископ Одеський і Балтський УПЦ Київського Патріархату Яків, взяли участь духовенство РКЦ та УПЦ КП, пастори Об'єднаної Методистської Церкви України і баптистської спільноти міста, члени Євангелічного Альянсу в Одесі, представники Білоруської Греко-Католицької Церкви, Відкритого Християнського Гуманітарно-Економічного Університету та місії «Гедеон». Учасники заходу – представники України, Білорусі, Чехії, Словаччини, Польщі та Німеччини – молилися за примирення Церков і народів Європи, за керівників європейських держав та предстоятелів Церков Європи. Подібні екуменічні богослужіння вже четвертий рік поспіль відбуваються в храмі святого Климента в Одесі.

Члени Всеукраїнської Ради Церков закликали українців до виваженості, миру та спокою у дні обрання Президента України. У Зверненні говориться: «Боголюбиві співвітчизники! Усі ми, хто звертається до Вас з іменем Господа нашого, переконані, що міжконфесійний та міжнаціональний

мир, громадянський спокій і стабільність, толерантні взаємини, невинне підвищення рівня довіри у взаємовідносинах держави і Церкви, релігійних організацій є незаперечним результатом демократичного розвитку і зміцнення незалежної України. Український народ має унікальну історичну можливість влаштувати своє буття відповідно до вищої правди. Держава і суспільство здійснюють послідовні кроки на шляху остаточного подолання негативної спадщини та наслідків тоталітарної політики минулого. релігійним організаціям повертаються їх колишні будівлі та майно. Відроджуються монастирі й церкви, костели, кірхи, мечеті, синагоги, молитовні будинки. Громадянський мир і спокій забезпечують незворотність і безперервність цих процесів, суспільну злагоду, стабільне зростання добробуту. Разом з тим, нас непокоїть нагнітання невинуватих пристрастей навколо виборів Президента України, намагання внести розбрат, вивести людей на вулиці задля досягнення своїх невинуватих цілей. Очевидно, що ці спроби приречені, але своє зле діло – сіяння нервозності, непевності, невір'я – вони можуть зробити. Закликаємо співвітчизників до милосердя, просимо зберігати спокій, не допускати проявів ворожнечі, екстремізму і нетерпимості. Покладаємо свої надії на громадський мир, спокій і стабільність у суспільстві. Молимося разом з Вами за подальший розвиток і зміцнення рідної України!». Звернення підписали: Муфтії Духовного уп-

равління мусульман Криму Аблаєв Еміралі, Голова Духовного управління мусульман України, муфтії України Шейх Ахмед Тамім, Предстоятель УПЦ (МП), митрополит Київський і всієї України Володимир, Глава Української єпархії Вірменської апостольської церкви, архієпископ Григоріє Буніатян, Єпископ Української лютеранської церкви Вячеслав Горпинчук, Президент Українського Біблійного Товариства Анатолій Глуховський, Глава Консисторії Закарпатської реформатської церкви, єпископ Горкай Василь Степанович, Президент Всеукраїнського союзу об'єднань ЄХБ Григорій Комендант, Президент Української Уніонної конференції церкви адвентистів сьомого дня Володимир Крупський, Предстоятель УАПЦ, митрополит Київський і всієї України Мефодій, Муфтії, голова Духовного центру мусульман України Сулейман Мухамедзянов, Старший пресвітер Союзу вільних церков євангельської віри України Василь Райчинець, Головний рабин Києва та України об'єднання іудейських релігійних організацій України Якоб ДовБлайх.

Указ про заходи з подолання негативних наслідків тоталітарної політики колишнього Радянського Союзу щодо релігії і Церкви пообіцяв видати Л.Кучма під час зустрічі з єпископатом Української Греко-Католицької Церкви. Президент наголосив, що «повернення Церкві її майна, реконструкція старих і будівництво нових храмів є пріоритетним напрямком сучасної державно-церковної політики України».

Релігійні організації не стануть суб'єктами права постійного користування земельними ділянками із земель державної та комунальної власності. Верховна Рада України 21 жовтня 2004 р. відхилила законопроекти про внесення змін до статті 92 Земельного кодексу України (реєстр. № 5354 та реєстр. № 5354-1), якими пропонувалося визначити релігійні організації суб'єктами права постійного користування земельними ділянками із земель державної та комунальної власності. Перший законопроект підтримали 150 народних депутатів, другий проект – 156. Пропозицію щодо внесення законопроектів на повторне перше читання підтримало 150 депутатів. За прийняття зазначених змін до Земельного кодексу України проголосували депутатські фракції «Наша Україна», Блок Юлії Тимошенко, Народно-аграрної партії України та група «Центр». Інші фракції і групи, включаючи фракцію комуністів, Соціал-демократичної партії України (об'єднаної), «Регіони України», Соціалістичної партії України, «Трудова Україна», «Єдина Україна», взагалі не брали участь у голосуванні з цього питання. 30 вересня ц.р., під час зустрічі Прем'єр-міністра України В.Януковича із Всеукраїнською радою Церков і релігійних організацій, глава Уряду пообіцяв лідерам конфесій посприяти у вирішенні питання щодо визначення релігійних організацій суб'єктами права постійного користування земельними ділянками із земель державної та комунальної власності. З огляду на це, за словами директора Інституту Релігії і суспільства О.Зайця, неприйнятною є позиція депутатських фракцій і груп, які підтримують

діяльність Кабінету Міністрів України у парламенті, щодо розгляду законопроектів про внесення змін до статті 92 Земельного кодексу України (реєстр. № 5354 та реєстр. № 5354-1). (Інститут Релігійної Свободи)

Українські судді, принаймні ті, хто вважає себе християнами, мають приймати присягу судді на Біблії. Таку мету переслідує законопроект «Про внесення доповнення до Закону України «Про статус суддів» (щодо порядку прийняття присяги), який запропонований Верховній Раді Комітетом Верховної Ради України з питань правової політики. Для цього пропонується внести зміни до ст.10 Закону України «Про статус суддів». За словами автора, народного депутата Леоніда Черновецького, назріла необхідність внесення змін до Закону України «Про статус суддів». Це викликано тією обставиною, що Конституція України і закони, що регулюють діяльність професійного судді, передбачають відповідальність суддів за порушення присяги, незалежно від посади, яку займає суддя в судовій системі. Автор вважає, що «ріст рівня моральності суддівського корпусу України сприятиме реальному і щоденному захисту конституційних прав громадян України».

У Верховній Раді України зареєстровано проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації» (щодо державної підтримки добродійних закладів) (реєстр. № 6235 від 07.10.2004 р., автор – н.д.у. Ю.Бойко). Законопроектом пропонується внести зміни до статті 5 чинного Зако-

ну України «Про свободу совісті та релігійні організації», які б дозволили державі надавати фінансову допомогу добродійним закладам, утвореним релігійними організаціями (притулки, інтернати, лікарні тощо), з метою подолання болючих проблем українського суспільства, пов'язаних з безпритульними дітьми, реабілітацією наркота алкоголезалежних, ВІЛ-інфікованих, жертв домашнього насильства та догляду за самотніми і немічними людьми. (Інститут Релігійної Свободи)

Масові гіпнотичні сеанси по-різному оцінюють в нашій пресі. Вони були предметом обговорення і Верховної Ради України. Проте лише 169 депутатів з 270 присутніх в залі підтримали проект закону України «Про внесення змін в деякі закони України (про заборону проведення розрахованих на масову аудиторію лікувальних сеансів з використанням гіпнозу)». Проект передбачав заборону проведення розрахованих на масову аудиторію лікувальних сеансів з використанням гіпнозу або інших методів психічного чи біоенергетичного впливу на людину. За порушення норм, що стосуються проведення, рекламування або трансляції (телебачення, радіо) лікувальних сеансів, передбачалося проектом покарання (залежно від рівня вини) штрафом від 500 неоподаткованих мінімумів прибутків громадян або до п'яти років ув'язнення.

Слов'янський Собор Криму при участі в його роботі митрополита УПЦ МП Лазаря загострює міжконфесійну і міжнаціональну ситуацію на півострові. Будучи самі російськими націо-

налістичними екстремістами, вони цей гріх прагнуть в своїй Резолюції з нагоди виборчого процесу приписати якимсь анонімним націоналістам, потенційним терористам та ін. Вони закликали віддати свої голоси за того кандидата, який відповідає їх слов'янському вибору.

Українці можуть відмовлятися від одержання ідентифікаційного номера із-за релігійних чи інших переконань. В такому випадку Державна податкова адміністрація робитиме спеціальні позначки в паспортах цих громадян. Крім того, вестиметься облік таких платників податків за номером і серією паспорта. Для цього в орган податкової служби подається заява про відмову від ідентифікаційного коду. Платник податків, який, одержавши довідку від податкової, протягом 30 днів має подати її до органу внутрішніх справ за місцем реєстрації, де посадова особа внесе на 7-9 сторінки паспорту відповідну позначку про те, що громадянин має право здійснювати будь-які платежі без ідентифікаційного номера. ( )

70-річчя перенесення столиці України з Харкова відзначили кияни у вересні ц.р. Але саме цьому перенесенню ми «завдячуємо» втратою великої кількості історичних храмів. В 1934-1938 роках в Києві було планомірно знищено 69 культових споруд. Так, жертвою апартаментів для червоних командирів стала Георгіївська церква. На місці залізної церкви з'явився цирк. Замість Микільсько-Стовбового монастиря вибудували будинок з квартирами для працівників Раднаркому.

Головним символом столиці мала стати гігантська Урядова площа. Для цього треба було знести Михайлівський монастир (і знесли), закопати пам'ятник княгині Ользі (і закопали), зруйнувати Софійський собор (не встигли, бо почалася війна), реконструювати Володимирську гірку з її пам'ятником князю-хрестителю («спасла» боязнь зсувів). Так реалізовувався план спасіння столиці від «розсадників релігійного мракобісся». (Сьогодні. – 15 вересня)

Київська міська державна адміністрація має намір передати релігійним організаціям приміщення, які раніше мали релігійне призначення, якщо це підтверджено документально. Київська адміністрація створила комісію, яка підготує пропозиції з поновлення прав церков і релігійних організацій, сказано в перспективному плані заходів для подолання негативних наслідків тоталітарної політики колишнього СРСР щодо релігії і розвитку державно-церковних відносин у Києві. Комісію очолив заступник голови Київської адміністрації Володимир Ільгов. До 1 квітня 2005 р. комісія повинна вивчити питання про долю культових споруд і церковних приміщень, які раніше були в церковній власності (і це підтверджено архівними документами), й підготувати пропозиції з подальшого використання цих приміщень.

До 1 червня 2005 р. комісія подасть Київській міській раді перелік культових споруд і майна, на які претендують церкви. Протягом 2005-2006 років комісія визначиться з приміщеннями, у які будуть відселені установи й організації, які займають приміщення, на які претендують релігійні організації. Після відселення установ ці приміщення будуть передаватися релігійним організаціям, які на них обґрунтовано претендують. До 1 грудня 2005 р. комісія повинна передбачити в Програмі соціально-економічного розвитку Києва схему можливого розміщення культових споруд у столиці за пропозицією самих церков. Комісія також повинна надати до 1 грудня 2004 р. пропозиції Київській раді про механізм передачі в користування церквам церковної атрибутики, літератури і документів, що зберігаються в музейних запасниках і архівах. Разом з Міністерством культури і мистецтв комісія до 1 січня 2005 р. подасть пропозиції Кабінету Міністрів і Київській раді з використання окремих споруд Національного Києво-Печерського заповідника, що є власністю територіальної громади Києва. Раніше Київська міська адміністрація заявляла про намір упорядкувати будівництво церков, розробивши схему розміщення культових споруд у Києві. За її даними, у Києві нараховується 137 культових споруд, 319 приміщень орендуються релігійними організаціями і пристосовані для проведення богослужінь. (Українські новини)

Міській владі Києва пора навести порядок біля святинь Києва. Їх прихильність псують загони штатних по-

прошайок, які з самого ранку до пізнього вечора займають облюбовані місця і канючать перед кожним, хто попадається на їх очі. Це переважно циганки, які направляють зграю своїх дітей на екскурсійні групи, навіть окремих молільників. Вони виривають побачене із рук, навіть нахабно залазять в кишені. Це є якоюсь мірою також обличчям Києва. Певною постановою міська рада могла б ввести заборону старцювання біля історичних пам'яток столиці. Духовну спадщину народу слід оберігати від тих, хто прагне гвалтівливо використати її як засіб заробітку.

Складений турками-завойовниками ще в 17 столітті з вапнякового каменя мінбар (амвон) у Домініканському соборі Кам'янець-Подільського став нині предметом торгу. Справа в тому, що в 30-х роках ХХ ст. цей мінбар було перенесено до Кафедрального костюлу. І ось тепер без дозволу на те Кам'янець-Подільського історичного заповідника мінбар – ця пам'ятка архітектури, що охороняється державою, представниками римо-католицької Церкви знову було переміщено до Домініканського собору. При цих торгах страждають пам'ятки нашої історії.

Чергова зустріч керівників та повноважних представників християнських Церков України відбулася 30 вересня в рамках роботи з налагодження співпраці між християнськими Церквами України. Учасники зустрічі обговорили духовно-моральні аспекти виборчого процесу. За результатами обговорення прийнято «Звернен-

ня керівників християнських Церков України до українського народу з приводу виборів Глави Української держави». Йшлося також про перспективи подальшої співпраці християнських Церков України в напрямку захисту життя людини та про ситуацію навколо законопроектів стосовно діяльності релігійних організацій і суспільної моралі. Зокрема, мова йшла про проходження у Верховній Раді України законопроектів щодо внесення змін до частини другої ст.92 Земельного кодексу України (поновлення права релігійним організаціям на постійне користування земельними ділянками). У зустрічі взяли участь: Предстоятель УПЦ КП патріарх Філарет (Денисенко), Екзарх Києво-Вишгородський УГКЦ Василь (Медвіт), єпископ Київсько-Житомирської дієцезії Римо-Католицької Церкви в Україні Станіслав Широкоградюк, президент Всеукраїнського Союзу об'єднань євангельських християн-баптистів Григорій Комендант, старший єпископ Церкви християн віри євангельської України Михайло Паночко, президент Української Уніонної Конференції Церкви адвентистів сьомого дня Володимир Крупський, старший єпископ Української Християнської Євангельської Церкви Леонід Падун, старший пресвітер Союзу вільних церков християн євангельської церкви України Василь Райчинець, президент Братства незалежних церков і місій євангельських християн-баптистів України Франц Шумейко, а також члени Нарadi представників християнських Церков України. *(Інститут релігійної свободи)*

Зустріч керівників різних християнських конфесій Херсона із ново-призначеним губернатором області Сергієм Довганем відбулася 1 жовтня. Метою зустрічі було з'ясувати причини зняття з обласного ефіру телевізійної міжконфесійної програми «Сторінками Головної Книги». Програма висвітлювала життя різних конфесій регіону. Однак новий губернатор у грубій формі відмовився вирішувати це питання, мотивуючи відмову тим, що на зустріч не з'явилися деякі представники Церков, даючи зрозуміти, що основна конфесія – це Православна Церква Московського Патріархату. Хоча чиновник відразу ж проголосив рівність усіх Церков відповідно до Конституції України. Губернатор звинуватив присутніх представників Церков у тому, що вони, нібито, у своїй передачі висвітлюють життя тільки деяких конфесій. Натомість, об'єднання Церков, яке курує цю програму, обмежень для участі в програмі інших конфесій не ставило. Сьогодні, за їх словами, всі конфесії міста живуть у злагоді і лише УПЦ МП, керована тут відомим русофілом Іоанафаном, не йде ні на яке співробітництво. Рішення долі телепрограми перенесено на інший час. Хоча немає гарантії, що представники УПЦ МП не проігнорують запрошення губернатора і зустріч знову не відбудеться. *(RISU)*

Збройні сили України фінансують УПЦ Московського патріархату. Священники цієї Церкви переобладнали «ленінську» кімнату військової частини на Вінничині у «капличку» за державний рахунок. З благословення епи-

скопа Тульчинського і Брацлавського Іпполіта, священники проводять «катехитичні бесіди» з вояками, показують кінофільми про святі місця «мірового православ'я». У капличці регулярно проводяться молебні, хрещення й освячення води. Командування військової частини планує найближчим часом побудувати храм УПЦ МП на території військового містечка, знов ж таки за рахунок Держбюджету. «Православна церква позитивно впливає на хлопців, які відбувають строкову службу у Збройних Силах України. Завдяки праці священників молоді вояки на залишаються зі своїми проблемами наодинці,» – відзначив командир частини майор Ігор Бондаренко. **Коментар:** При всій повазі до бажання практикуючих вірних відвідувати церкви і спілкуватися зі священниками будь-яких конфесій й деномінацій, фінансування УПЦ МП за рахунок Збройних Сил України не може не викликати занепокоєння. Тим більше, що це не перший випадок, коли державні кошти витрачаються на Московський Патріархат в додаток до тих коштів, які цій Церкві протизаконно передає російський Президент В.Путін. Тисячі військових Збройних Сил України не мають помешкань. Сім'ї офіцерів перебиваються в гуртожитках, непридатних для життя. Тому використання коштів Збройних Сил на побудову таких «капличок», не тільки суперечить законодавству про використання державних коштів, але й поглиблює соціальну кризу захисників Батьківщини. Священники також не є вирішенням питання служби психологічної допомоги для військових, оскільки у більшості своїй вони,

за словами Московського патріарха Олексія II, навчені лише «кадити й кропити». Такою службою мають займатися професійні психологи, яких у Збройних Силах поки що обмаль, але згодом їх число зросте. За резонами командування частини, невіруючі й вірні інших конфесій, які потребують психологічної допомоги, мають або «залишатися насамоті зі своїми проблемами», або приєднатися до Московського Патріархату. Насамкінець, злиття церкви і держави заборонене Конституцією. (Форум,)

Якщо не було спільних молитв, то що було спільного? Таке питання можна задати організаторам Всеукраїнського «Ходу примирення», про який так багато було шуму в пресі. «Це не релігійна акція. Під час ходу не проводилися ніякі богослужіння, - означає один з учасників Ходи диякон УПЦ МП Віктор Яценко. – Повідомлення про спільні молебні в пресі є неправдивою інформацією».

Стіни вірменської Церкви у Львові невідомі розписли образливими написами. Тут і гасло «Україна для слов'ян» (звернемо увагу: не для українців) і «Геть вірменів і євреїв!» Надписи не замазуються, щоб всі бачили вияви шовінізму когось із львів'ян.

«Висока книга духовності: філософські, богословські, культурологічні аспекти (до 100-річчя виходу Біблії українською мовою)». Засідання «Філософського клубу Запорізької державної інженерної академії за такою назвою відбулося наприкінці вересня з ініціативи відділу у справах релігій За-

порізької облдержадміністрації та Запорізького відділення УАР. В заході взяли участь науковці, викладачі і студенти вузів міста, громадські діячі, держслужбовці, представники християнських конфесій, ЗМІ. З доповідями виступили: д-р Р.Туркочук, перекладач Острозької Біблії, «Нового Завіту» (м.Львів), П.Смук – автор «Повної симфонії до Старого і Нового Завіту» (м.Львів), обласний благочинний о.Іван (Коваль) УПЦ КП. Доповідачі відзначили, що переклад Біблії українською поставив цю мову в один ряд із мовами інших цивілізованих народів, підтвердив високий духовний та науково-освітній рівень українців. У виступах учасників засідання також прозвучала занепокоєння поширенням бездуховності в суспільстві, сучасним станом української мови і вітчизняної культури. (Калюжний В.С.)

Двоє французьких паломників – Клавдія і Роберт Местелани – пішки добралися до Києва – цієї, як вони сказали, «однієї з християнських столиць Європи». Понад чотири тисячі кілометрів з 12 квітня пройшли французи, щоб потрапити у «слов'янський Єрусалим». Паломники були вражені гостинністю й доброзичливістю українців. Як вони зауважили, на майдані Незалежності української столиці вони попали під заступництво архангела Михайла, якого також надто вшановують у Франції. (День. – №178)

До яких тільки витівок не вдаються ті, хто прагне своїми недолугими розмірковуваннями про різні релігії і ставлення до них претендентів на президентське місце всяк дискредитувати

останніх. Особливо у цьому відзначається газета «2000» (22 жовтня). Заявивши, що перемога Віктора Ющенка – це поразка православ'я в Україні, якийсь Андрій Підопригора з Полтави вигадує, що американські політики прагнуть встановити в нашій країні духовні принципи католицько-протестантського Заходу, який не готовий прийняти православну Україну. Приписавши кризові явища в православ'ї М.Олбрайт і З.Бжезинському і активності щодо України католиків і протестантів, автор статті виявляє незнання дійсних причин цієї кризи, чітко визначених в дослідженнях українських релігієзнавців останніх років. не знає те, що саме в США забезпечена повна свобода віросповідань, в т.ч. й для великого різноманіття православних Церков, які тут між собою так не воюють, як у нас, бо ж сповідують сутність християнського людинолюбства. а не конфесійну ненависть до інших, як це робить Російська ПЦ.

Микола Мельниченко оприлюднив в Варшаві нові записи. На одному з їх відтинку під час діалогу Президента Л.Кучми з В.Януковичем йшло обговорення діяльності Патріарха Філарета. При цьому звучали образливі слова на адресу глави УПЦ Київського Патріархату. (Столиця. - № 43)

В.Янукович пообіцяв докласти зусиль «для зміцнення єдності і монолітності православ'я в Україні». Про це було заявлено під час відвідин українським прем'єр-міністром Патріарха Московського Олексія II в його московській резиденції. Патріарх в свою чергу вітав програму В.Януко-

вича як кандидата в Президенти, його наміри щодо двомовності, вирішення проблеми Православ'я України.

Архиєрейський Собор Російської Православної Церкви втрутився в передвиборчий перебіг в Україні. В листі до Л.Кучми Собор наголосив на необхідності обрання такого Президента, який здолає розкол в православ'ї. Під час зустрічі в Кремлі з учасниками Собору російський Президент В.Путін виявив знову свої великодержавні наміри, заявивши, що РФ й надалі надаватиме допомогу Російська Православна церква в Україні, в т.ч. й фінансову.

Кримське відділення Всеукраїнського об'єднання ветеранів провело 14 жовтня – на Покрову – моління за здоров'я кандидата в Президенти В.Ющенка. В його програмі кримських ветеранів привабила обіцянка здолати суспільну кризу України, наблизити життя людей до європейських стандартів. Голова Відділення Г.Афоніна закликала ветеранів в день Покрови прийти в храм і замовити службу або поставити свічку. «Було б добре, – сказала вона, – якби проєдстапвники інших релігій помолилися за здоров'я всенародного кандидата». *(Наш Крим. – №5)*

Вмирає село, а разом з ним вмирає і Україна. Немов цвинтарі стоять багато з них на віддалі від міст і трас, з декількома аборигенами, непотрібними нікому на білім світі, навіть якійсь із Церков. Одним з таких є село Касаєве на Дніпропетровщині. Тут лише вмирають, а не народжуються. Нещодавно відійшла у вічність одна із ко-

лись шанованих в районі трудівниць Параска Кравець. Ось як відгукнулися на її смерть «аборигени села». Людмила Васильєва: «Полетіла Пашина душечка за синії хмари. Може хоч там знайде царство небесне. А тут мучилася, та й тільки. Гнула спину в колгоспі на трудодні». М.Любимцева: «Добре Парасці, скінчилися її муки. Мені б оце вмерти, так не дає Бог смерті. Скільки мої руки роботи переробили! Через місяць мені буде 80 літ, а ні разу не відпочивала. А, ні!». В.Прилоус: «Ми тут не живемо, а немов кару відбуваємо. А які наші гріхи? Хіба що робили, як воли». О.Фесенко: «Оце як похорон, то хоч людей побачиш. Дожилися! Скоро вовки заведуться. А було ж! Хату ставили, то все ж село допомагало. Важка робота, але з піснями й жартами. Яке ловке село було». Ф.Ноженко: «Тепер збираються касаєвці лиш на похорон. І не віряться, що колись було інакше. Тепер такі села разом з людьми нікому не потрібні. Невдовзі тут «зачистять територію» – все зрівняють із землею, наче так і було. Залишилося діждатися, поки всі касаєвці вимруть». То ж постає питання: за що влада так карає трудівниць, роблячи смерть для них вищою цінністю? *(Голос України. – 20 жовтня)*

ПРАВОСЛАВ'Я

Українська національно-культурна автономія, що виникла в 1999 р. на основі Товариства української культури Примор'я, та парафія св.Миколи Чудотворця м.Владивосток звернулися до прем'єр-міністра В.Януковича за проханням допомогти у будівництві храму. Цей храм стане першим ук-

раїнським храмом на терені від Уралу до Тихого океану, хоч українців в російському Заураллі надто багато і у різних містах. Якщо місцеві корейська, німецька, польська, литовська, вірменська та азербайджанська діаспори при підтримці своїх національних держав мають тут вже свої школи і храми, то цього не має українська діаспора, хоч вона в Примор'ї є найчисельнішою: 50% населення краю – українці. «Досі ми не маємо свого приtulку, через що не можемо проводити служби Божі», - пишуть в листі голова УНКА В.Чорномаз і настоятель парафії УПЦ КП о.Валентин. – Про значення ж реалізації цього проєкту багато говорити не треба, бо будівництво української церкви і українського культурного центру у Владивостоці сприятиме збереженню української культурної спадщини та закріпить українську пртсутність тут, на землі Зеленого Клину, куди нога українського селянина ступила ще 120 років тому». (Столиця. – №41. Реквізити українських спільнот Примор'я є в редакції «РП»)

Чергове засідання православно-католицького діалогу відбулося 5-7 жовтня в центрі митрополії Української ПЦ в США. Учасники зустрічі обговорили питання пастирського служіння та взаєморозуміння між Церквами. Засідання відбулися в храмі Андрія Первозванного в Савт-Банд-Бруці. Єпископи обох Церков малі спільні богослужіння. Учасників діалогу привітав від імені Митрополита УПЦ у США Костянтина та дхувництва і вірних цієї Церкви архієпископ Антоній, який висловив вдячність за працю на шляху братнього порозуміння між двома

Церквами. За повідомленням прес-служби УПЦ у США, 13-17 жовтня відбувся Собор цієї Церкви. Його учасники розглянули питання її подальшого розвитку. Йшлося про духовне оновлення парафій, заснування нових місій на місцях нових поселень українців у США, про релігійну освіту молоді, про допомогу в поєднанні різних галузок православ'я в Україні. У роботі Собору взяв участь посол України в США Михайло Резник. Звертаючись до учасників Собору, він наголосив на важливості їхньої праці не лише для Церкви в США та для Церкви в Україні, але й для самої України, яка повинна стати однією з провідних держав світу в культурній, економічній та політичній сферах. Вперше участь у роботі Собору взяли представники шкільної молоді. Ця група представляла «собор молоді». На думку ієрархії УПЦ у США, ознайомлення молоді з роботою найвищого адміністративного органу Церкви сприятиме виробленню її власного бачення майбутнього УПЦ у США.

Свято-Троїцький Собор на честь українців, які загинули в 17 столітті, відроджується в Берестечку. У війні з поляками тут, на болотах біля річки Стир, загинуло до 100 тисяч козаків Богдана Хмельницького. Хоч Президент України й віддав розпорядження про фінансування відбудовчих робіт, але з державних коштів на це не надійшло жодної копійки. Столиця виявилася єдиною, хто відгукнувся на потребу часу. Будівництво обійшлося в 10 млн гривень. Велику допомогу у здійсненні відбудови храму виявив мер Києва О.Омельченко. Він був присутній при встановленні на 48-метровій

висоті на головному купалі собору позолоченого хреста. Коли будівництво буде завершено, то за своїми розмірами Берестецький храм буде найбільшим у православному світі. Він вміщуватиме 4180 осіб. (Хрещатик. – 5 жовтня)

Батьки, чії діти навчаються в початкових класах державних загальноосвітніх шкіл, стають об'єктом політичного тиску з боку вчителів. Таку заяву зробило керівництво консисторії Харківсько-Полтавської єпархії Української Автокефальної ПЦ, куди надходять непоодинокі повідомлення вірних Церкви. У різних школах учителі початкових класів допитувалися в дітей, за кого голосуватимуть їхні батьки, за кого б голосували самі діти, і намагалися популяризувати одного кандидата в Президенти України та знеславити в очах дітей іншого кандидата, поширюючи наклепи на нього й звинувачуючи Сполучені Штати Америки у втручанні в життя України за його посередництвом. «Шануючи засадю відокремлення Церкви від держави, консисторія Харківсько-Полтавської єпархії УАПЦ не бажає давати політичних оцінок подібних дій. Не хочемо припускати, що кандидати в Президенти причетні до ганебної практики використання шкіл як агітаційного майданчика. Але, дбаючи про духовне здоров'я та людські права своєї пастви, ми розцінюємо політичну агітацію неповнолітніх як різновид розбещування дітей, втягування їх у нищівну для людської душі сферу продажної політики. Вимагаємо захистити неповнолітніх українців від розтлінних дій політично заангажованих осіб і вжити належних засобів для

виведення системи освіти поза злочинну сферу маніпуляцій громадською думкою», – йдеться у заяві архієпископа Ігоря Ісіченка. (Прес-центр консисторії Харківсько-Полтавської єпархії УАПЦ)

Члени Священного Синоду Російської ПЦ направили Послання на ім'я Президента України. У документі, зокрема, говориться: «Архієрейський Собор Російської ПЦ, що відбувся 3-8 жовтня 2004 р., засвідчує Вам свою повагу і дякує за теплі слова вітання. Ми свідчимо про поступове відродження в Україні церковного життя, про повнокровну діяльність єпархій, монастирів і приходів УПЦ, яка зберігає міцний духовний зв'язок із православними ієрархами, пастирями і мирянами в Росії, Білорусії, Молдові, інших країнах Співдружності, у десятках країн Європи і світу – із усією православною Повнотою. Відносини між Церквою і державою в Україні будуються на добрій основі. Ми вважаємо дуже важливим розвиток широкого церковно-державного партнерства, насамперед у сферах соціальної і благодійної роботи, морального виховання юнацтва, відродження національної культури, протистояння порокам алкоголізму, наркоманії, злочинності, ворожнечі. В усіх цих областях Церква, світська влада і суспільство повинні йти рука об руку, трудячись на народне благо. Ми сподіваємося на збереження і розвиток практики викладання в середніх школах християнської етики, знання якої зовсім необхідно сучасній молоді, що пошукає сенс життя і зіштовхується з різними спокусами. Ми також вважаємо, що влада повинна з увагою по-

ставитися до прохань віруючих, які виступають проти обов'язкового присвоєння їм ідентифікаційних номерів. Нас як і раніше глибоко хвилює проблема церковного розколу, що часом намагаються використовувати в політичних цілях. Ми добре пам'ятаємо, що триваючі церковні поділи в Україні виникли на початку 1990-х років не без участі влади і політичних сил. Держава, на наш погляд, повинна усвідомити це і зробити належні висновки, сприяючи подоланню поділів через прийняття необхідних законів і їхнє здійснення на практиці. Закликаємо Вас, як Главу держави, а також законодавчу і виконавчу влада України підтримати канонічне Православ'я, визнане в усьому світі».

Прес-служба Київської Патріархії оприлюднила 13 жовтня Заяву з приводу втручання Московського Патріархату у внутрішні справи Української держави. Йдеться про звернення учасників Собору РПЦ до Президента України з закликом підтримувати УПЦ МП. «Архиєрейський собор Московського Патріархату безсоромно вказує Главі Української держави, законодавчій та виконавчій владі на те, що вони повинні в Україні підтримувати лише ту православну церковну структуру, яка належить до РПЦ, в разі невиконання погрожуючи нашому народові загостренням політичного протистояння і розколом нації. Подібний характер носять і два абзаци, присвячені виборам Президента. Незважаючи на законодавчу заборону релігійним, а тим більше іноземним, організаціям втручатися у виборчий процес, учасники собору вважають доречним в кате-

горичній формі висловлювати свої критерії оцінки кандидатів на посаду Президента України і навіть погрожувати: «той (маються на увазі кандидати в Президенти), хто підтримує розколи, воює з Богом». Зайве казати, що під словом «розколи» в російській столиці мається на увазі в першу чергу Київський Патріархат», – йдеться у документі. У Заяві говориться, що Київський Патріархат теж глибоко хвилює проблема церковного розколу, однак «в Україні ще не забули, як наприкінці 1991 – в першій половині 1992 років саме керівництвом Московського Патріархату з допомогою відповідних спецслужб був організований розкол Української Православної Церкви, інсценований так званий собор в Харкові та проведений переворот у керівництві Церквою з єдиною метою – будь-що зберегти політичний вплив на нашу державу. Все це стало черговим підтвердженням того, що за гаслами піклування про Православ'я протягом століть у сусідній державі, як би вона не називалася – царством, імперією чи незламним союзом – завжди ховалося одне – бажання розширити межі своїх володінь і впливу». «На відміну від членів Архиєрейського собору РПЦ Київський Патріархат в дійсності, а не удавано, дбає про єдність українського православ'я та процвітання народу України, – йдеться у документі. – Керівниками ж Московського Патріархату рухає властолюбство – великий гріх, міра якого через маскування благочестивими бажаннями тільки збільшується... Саме Богові і народу України, а не архиєреям Московського Патріархату, визначати майбутню долю нашої держави».

Скоро всі генерали й адмірали російського війська, які відзначилися в «обустройстве России», колоніальних завоюваннях нею все нових і нових земель, творенні Російської імперії як в'язниці народів, будуть віднесені Російською Православною Церквою до святих. На відміну від католицької Церкви, РПЦ не вибачається за ті нещастя, які були скоєні з її благословення Російською імперією щодо інших народів. Серед таких «нововисвячених» архієрейським Собором «праведних воїнів» значиться адмірал Федір Ушаков.

Преса Церкви Московського Патріархату думки і висловлювання підсунутого кандидата в Президенти України лідера ОУН Романа Козака приписує В.Ющенку з тим, щоб відвернути від нього православний електорат. Так, газета «Начало» цитує не без підспудних намірів такі слова Р.Козака: «Ми ставимся з винятковою повагою до православних коренів української нації, але католицько-протестантський Захід ніколи не прийме православному Україні. Тому збільшення кількості греко-католицьких центрів в центральних і східних районах України консолідує українське населення і підготує Україну до прийняття духовних цінностей Заходу». І далі – не сіло, не впало – газета робить висновок: «В разі перемоги Віктора Ющенка на президентських виборах...». (№10)

Для московсько-православних всі християнські конфесії України або розкольники, або ж єретики. Так, повідомляючи про «зустріч розкольників і єретиків» і про «Звернення керівників християнських церков України до ук-

раїнського народу з приводу виборів Глави Української Держави», газета УПЦ МП «Начало» (№10) перераховує такі конфесії і церкви – УПЦ КП, УГКЦ, РКЦ. ВСО ЄХБ, ЦХВЕ, ЦАСД, ХЄЦ та ін. То ж в список розкольників або єретиків газета Церкви Московського патріархату включила: Філарета (Денисенка), Василя (Медвіта), Станіслава Широкоградюка, Г.Коменданта, М.Паночко, В.Крупського, Л.Падуна, В.Райчинця, Ф.Шумейка.

Проблеми, які існують у сфері взаємовідносин Церкви та силових відомств України, розглянули учасники форуму, який відбувся 11 жовтня в Актівому залі Києво-Печерської Лаври. Священники УПЦ МП, які відповідають за роботу у військових формуваннях України та представники силових міністерств, з якими тісно співпрацює ця Церква (Міністерство оборони, Міністерство внутрішніх справ, Міністерство надзвичайних ситуацій, Служба безпеки України). Гостем форуму став Голова Синодального відділу з питань взаємодії зі збройними силами та правоохоронними органами Російської ПЦ протоєрей Димитрій Смирнов. З'їзд було проведено за підтримки Всеукраїнського об'єднання «Держава». Священники й силовики обмінялися своїм баченням найближчих перспектив душпастирства. У другій половині дня було влаштовано Круглий стіл на тему «Роль та місце священників при вирішенні завдань миротворчих операцій».

Богословські педагогічні курси, що діють при Синодальному відділі релігійної освіти, катехізації та місіонерства УПЦ МП, розпочали но-

вий навчальний рік. Курси готують викладачів для середніх шкіл та загальноосвітніх закладів з викладання «Основ православної культури» та «Закону Божого». На новий навчальний рік записалося 90 осіб. Директором курсів є протоієрей Анатолій Затовський.

В Луцьку видруковано молитовник для незрячих. Він є першою духовною книгою для цієї категорії людей в Україні (а їх налічується біля 50 тисяч). Волинська єпархія УПЦ МП, співпрацюючи із Товариством сліпих, щосереди проводить саме для незрячих спеціальні богослужіння з відповідними коментарями. Для них було організовано паломницьку поїздку до Почаївської Лаври. Лише в Волинській єпархії УПЦ МП щороку в шосту неділю від Великодня проводиться спеціальна благодійницька акція, яка так і називається: «неділя про сліпонародженого».

Семінар, для людей, які працюють для воцерковлення глухих, відбувся при підтримці Синодального відділу благодійності і соціального служіння у Свято-Ольгинській парафії м. Києва. Учасники семінару обмінялися досвідом роботи з глухими, провели практичні заняття із сурдоперекладу православного богослужіння та перегляду відеофільмів. Робота Церкви з глухими велась ще до революції. У школах для глухих дітей проводилися богослужіння з сурдоперекладом, видавалися спеціальні книги. Зараз однією з провідних у цьому напрямку є Санкт-Петербурзька єпархія, досвідом роботи якої поділився керівник програми духовно-мораль-

ного виховання і воцерковлення людей з порушенням слуху «Слово» Денис Заварицький. Першим храмом в Україні, в якому регулярно проводяться богослужіння для глухих, став у 2000 р. Свято-Георгіївський храм у Львові. У неділю, 24 жовтня, у Свято-Троїцькому Іонінському монастирі було відправлено богослужіння для глухих із сурдоперекладом.

Синодальний відділ УПЦ МП з благодійності та соціального служіння провів 4-5 жовтня у Києві семінар для сестер милосердя з України, які сьогодні об'єднані в понад 30 сестринств. Метою зібрання було скоординувати їх роботу, а також ознайомити з досвідом колег із Росії та Білорусі, які мають у цьому напрямі свої напрацювання. Голова комісії по роботі з сестринствами РПЦ протоієрей Аркадій Шатов розповів про соціальну роботу російських сестер милосердя. В свою чергу заступник голови Соціального відділу УПЦ МП диякон Іоанн Діденко ознайомив учасників зібрання з діяльністю відділу та розповів про можливості, які сьогодні мають організації, що займаються добродійною діяльністю. (Прес-служба УПЦ МП)

Українці ще дуже далекі від світського ідеалу політичного життя, вважає митрополит Володимир (Сабодан). Тому напередодні президентських виборів він звернувся до політиків змагатися чесно і не розпалювати міжособні конфлікти. «Вважаю своїм обов'язком звернутися до розуму і совісті тих, за ким йдуть сьогодні люди і хто наділений світською владою: ми не маємо допустити ніяких проявів на-

сильства, ми не маємо права стяти ворожнечу в нашому народі, який вже і без того настраждався за свою нелегку історію. Немає такої мети й ідеалів, заради яких можна було б навіть говорити про якісь можливості застосування насильства», – сказав митрополит. «Ми чекаємо від державних діячів справжньої турботи про духовні і матеріальні блага громадян України. Необхідно зупинити хвилю пороку і гріха, пияцтва і наркоманії, що зараз переповняють наше суспільство. Представники влади і підприємці мають усвідомлювати високий ступінь соціальної і моральної відповідальності своєї роботи».

Напередодні виборів Президента України в Києві відбувся черговий хресний хід у знак протесту проти вступу України в євроатлантичні структури. Близько тисячі православних зуміли вивести на вулиці Союз православних братств і Російський рух України. Учасники акції із плакатами «Ми раби Божі, а не раби Євро-союзу», «НАТО - легіон сатани» та іншими, пройшли від Святоуспенського собору Києво-Печерської лаври до будинку Верховної Ради. Учасники православної маніфестації також виступили проти «морального розкладання суспільства, що викликане впливом західної культури». Проте справжня мета акції була в іншому – її озвучив один із організаторів ходу Юрій Єгоров. За його словами, метою хресного ходу було звернути увагу громадян на те, що у випадку перемоги на виборах лідера блоку «Наша Україна» Віктора Ющенка «зросте загроза слов'янській культурі, оскільки

Ющенко є ставлеником західних держав». Після молитов біля Верховної Ради хресний хід направився до Кабінету міністрів й адміністрації Президента. Гасла ходи дають можливість визначити, хто ж стоїть за цими штатними ходочаками переважно пенсійного віку і на кого вони працюють своїми ходіннями.

Останнім часом високі посадовці, своєрідно заграючи перед Церквою Московського Патріархату, улесливо обіцяють їй (певно, що мають на оці силові методи) об'єднання на її основі всіх православних церков України. Ніби відповідаючи на ці «обнадійливі обіцянки», архієпископ Харківський і Полтавський Ігор слушно сказав: «Мені здається цілком неможливим приєднання громад УАПЦ чи УПЦ КП до Московського патріархату. Навіть урядовий тиск і позбавлення державної реєстрації українських парафій вже не змусить наших вірних поринути в похмурий присмерк домостроевської архаїки з фетишизацією церковно-слов'янської мови та нав'язливим культом «царя-батюшки», що длекають нині в громадах УПЦ МП... Очевидно, сьогодні... гасло об'єднання виступає прикриттям наміру приєднати слабші частини до політично сильнішої та ближчої до суспільно-економічних еліт Церкви... За сучасного стану суспільної свідомості й вільного поводження із законом у державах посткомуністичного світу варто остерігатися, що об'єднавчі проекти здійснюватимуться суто політичними, волонтаристськими методами. Важко сказати, чи здобуде від цього щось держава, але однозначно втратить

Церква, яку намагаються формувати відповідно до політичного замовлення тих чи інших суспільних середовищ, причому не лише українських». (*Наша віра.* - № 8-9)

Наприкінці вересня відбулося освячення Свято-Успенської Святогірської Лаври. Початок монастиря губиться у віках. Існує три версії появи його на крейдяних скелях на березі річки Сіверський Дінець. Тут йде мова і про старців з Візантії, і про прибулих монахів із Афону, і про ченців з Києво-Печерської обителі, які втекли сюди після нашестя Батия й поселилися в підземних ходах святих гір. За Катерини II монастир закривали, а опісля знову відкривали. Чимось особливим в історії Православ'я, а тим більше – Українського, монастир не відзначився. Але монастир цей не є третьою лаврою України, як про це писали газети. Адже, окрім Києва і Почаєва, Лавра є ще в Уневі, правда, вона належить УГКЦ.

Пам'ятник страченим і замученим черкаським священикам відкрито біля нещодавно збудованого в місті величного Михайлівського Собору. Пам'ятник споруджено за авторства архієпископа Черкаського Софронія (УПЦ МП). Трагічна фігура священнослужителя, який стоїть на колінах в задумі із руками в позі «за що», символізує пам'ять семи сотень духовних осіб, знищених тут в двадцятому столітті за їх вірність християнській вірі.

Максаківський монастир, що на Чернігівщині, відроджує ієромонах Марко, який нещодавно закінчив

Чернігівське духовне училище УПЦ Київського Патріархату. Надто багато тут роботи, але ще більше ентузіазму на повернення до духовного життя святині в тридцятирічного ігумена. До зими буде впорядковане помешкання монахів, а вже в наступному році відродиться Спасо-Преображенська Церква. Настоятель надіється на допомогу у відбудові руїни київського мера Олександра Омельченка. Максаківський монастир було засновано ще в 16 столітті. Ігуменом його був Димитрій Ростовський, який саме тут почав писати свої славнозвісні «Четьї-Мінеї». То ж відроджений монастир стане своєрідним пам'ятником святителю.

Новий православний храм закладено 23 жовтня у с.Малореченське (неподалік Алушти). Це буде храм-маяк пам'яті загиблих на водах і мандрівників. Він стоятиме на високому обриві над морем і його можна буде побачити з багатьох сторін південного берега півострова. У церемонії закладки храму взяли участь митрополит Сімферопольський і Кримський УПЦ МП Лазар (Швець), заступник голови Ради міністрів Криму Володимир Казарін, представники влади. Спонсорами проекту стали російський Національний резервний банк, алуштинський пансіонат «Море» і банк «НРБ-Україна». Ініціатором будівництва церкви виступила козацька громада «Малореченська». Загальна вартість проекту оцінюється приблизно у півтори мільйони доларів. Чи не краще було б на ці кошти відновити якусь історичну православну святиню чи витратити гроші на соціальні про-

грами для віруючих? А так матимемо ще одну пам'ятку російської присутності на взірць собору св.Олександра у Сімферополі...

Територіальний центр соціальної допомоги «Центральний» Голосіївського р-ну столиці спрямовує свою роботу на підтримку малозахищених верств населення. На його обліку стоїть понад 1570 осіб. Це – багатодітні сім'ї, діти-інваліди, напівситоти, діти-чорнобильці, малозабезпечені сім'ї, самотні люди похилого віку. В Центрі вони одержують матеріальну й соціально-психологічну допомогу. Центр допомагає у прибиранні квартир, закупає і передає хворим ліки, нужденним – продукти. При Центрі працює група «Здоров'я», кабінет фітотерапії, гурток в'язання, клуб «Вивчаємо мову». Тут проводяться святкові зустрічі, вечори. Центр співпрацює з громадою віруючих київського Володимирського собору. Нещодавно в цьому Соборі нужденні діти одержали від імені Патріарха УПЦ КП Філарета по сто гривень і книгу «Закон Божий».

Львівська єпархія УАПЦ станом на 1 січня 2004 р. нараховувала 368 релігійні організації (із них 362 громади із статусом юридичної особи та 2 – без нього). Тут діють єпархіальне управління, монастир (3 ченці), братство, духовна семінарія (83 слухачі), 142 недільні школи, виходять два періодичні видання, служать 228 священників. На цей же час Львівська єпархія УАПЦ мала 170 сакральних будівель, у т.ч. 112 перебували у власності та 45 – у користуванні Церкви.

Ще 26 приміщень були пристосованими під молитовні, а 4 – орендовані для богослужінь та інших духовних потреб віруючих. Упродовж 1992-2003 рр. силами вірних єпархії збудовано 53 храми, а зводяться ще 40. Держава безкоштовно передала вірним УАПЦ на територіях Львівщини 24 колишні не культові церковні приміщення. 70 громад УАПЦ співслужать із греко-католиками в одному храмі почергово. Такими показниками зустрів свій ювілей глава УАПЦ Львівщини архієпископ Макарій. (С.Боруцький)

Архієреї УАПЦ-Соборноправної прибули 8 жовтня в Україну. Метою візиту владик із діаспори є участь у пер-

шому Архієрейському Соборі цієї Церкви, яку в Україні презентує митрополит Мойсей (віднедавна має назву «Канонічна УАПЦ»). У складі делегації прибули Першоєрарх Діаспорної УАПЦ Митрополит Франції Калістос, уповноважений з канонічних питань єпископ Паризький Ніколас. 10 жовтня відбувся перший Архієрейський Собор «Канонічної УАПЦ». Під час Літургії, яка передувала Собору, відбулось висвячення єпископа Луцько-Волинської єпархії Василя та єпископа Черкасько-Одеського Ісаакія. На Архієрейському Соборі було затверджено прохання ми-

митрополита Калістоса про прийняття його в лоно «Канонічної УАПЦ» як Екзарха Західної Європи, Південної Америки і Африки, митрополита Франції, єпископа Лімоджеського, оскільки «в країнах цих материків розвинуті православні місії УАПЦ зі своїми архиєреями, духовенством і вірними», які належать до «Канонічної УАПЦ». На Соборі було прийнято Звернення Першого Київського Архиєрейського Собору до Президента та Прем'єр-Міністра України, до Голови Верховної Ради України, до Голови Верховного Суду України. 11 жовтня в м.Києві відбулася прес-конференція, на якій митрополит Калістос повідомив про причину єднання канонічних гілок УАПЦ в діаспорі з Церквою в Україні під предсятељством митрополита Мойсея та закликав всі Церкви до єднання. Митрополит Калістос також висловив сподівання, що в найближчому майбутньому Уряд України зрозуміє важливість «Канонічної УАПЦ» і сприятиме розвитку цієї Церкви. Архиєрейський Собор прийняв рішення про проведення наступного Собору «Канонічної УАПЦ» влітку 2005 р. (RISU)

СВІТ РИМО-КАТОЛИЦИЗМУ І ГРЕКО-КАТОЛИЦИЗМУ

**Синод Єпископів УГКЦ, який про-
ходив 5-12 жовтня у Києві, зібрав 38
владик зі всього світу.** Було про-
аналізоване виконання рішень і по-
станов торішнього Синоду. Розгляну-
то стан справ в Церкві, вдосконалення
її структури, правові основи діяль-
ності патріаршої комісії, обговорено
кандидатури нових єпископів для

єпархій в Україні й діаспрі. Продовже-
но роботу над створенням Сатуту
Патріаршої Церкви. Головною темою
Синоду було питання формації май-
бутніх священиків, зокрема перма-
нентне будовання особи священика –
від шкільної парти і до його відходу на
еміратуру. Владики УГКЦ, які брали
участь в роботі Синоду, побували
в Каневі на могилі Кобзаря. Члени Си-
ноду УГКЦ відслужили панахиду та
поклали квіти до місця вічного спочи-
ну Тараса Шевченка.

**Освячення та закладення хрестів
Патріаршого собору Воскресіння Хри-
стового Української Греко-Католиць-
кої Церкви відбулося 10 жовтня 2004 р.
у Києві за участю усіх діючих єпис-**

копів УГКЦ. Це – подія великої істо-
ричної ваги, бо ж Український греко-
католицизм зародився в Києві, перші
його владики були, як то нині прийня-
то казати, східняками. То ж вибудова
храму і перенесення офісу Церкви по-
стає як повернення до витоків. Урочи-
стості розпочалися Архиєрейською
Літургією, яку у співслужінні архиєпи-
скопа Івана Юрковича, Апостольсько-
го Нунція в Україні, митрополитів та
членів Синоду єпископів УГКЦ
відправив Глава УГКЦ Кардинал Лю-

бомир (Гузар). У ній взяли участь всі діючі єпископи України, єпархій та екзархій УГКЦ чотирьох континентів світу. У своїй проповіді кардинал Гузар, зокрема, сказав: «Ці хрести на банях і цілий наш храм стануть нашим орієнтиром. Це надзвичайно важливий момент у житті нашої Церкви, адже йдеться не про те, щоб збудувати ще один храм, а про те, що він для нас усіх, мешканців Києва, інших міст і сіл України та тих, хто живе за межами нашої держави, має стати орієнтиром, який поведе нас до Бога». Після Літургії відбулося освячення п'яти христів Патріаршого собору. Чин освячення здійснив Патріарх Любомир у співслужінні владик УГКЦ. Найбільший хрест собору встановили на центральному куполі храму. Будівництво Патріаршого собору Воскресіння Христового УГКЦ розпочалося 27 жовтня 2002 р. (RISU)

УГКЦ стала повноправним членом Конференції Європейських комісій «Справедливість і Мир». Це сталося наприкінці вересня у Сараєво, де проходила Генеральна Асамблея Конференції Європейських комісій «Справедливість і Мир». Україну на Асамблеї представляла комісія «Справедливість і Мир» УГКЦ (створена 1998 р.). Українська Комісія започаткувала низку проектів, серед яких головними є захист прав мігрантів, популяризація християнського суспільного вчення. Конференція Європейських комісій «Справедливість і Мир» об'єднує 27 національних комісій. Цьогорічна зустріч учасників Конференції була присвячена проблемі процесу примирення, зокрема в Боснії та Герцего-

вині. За словами учасників Генеральної Асамблеї Л.Коваленко та Г.Селещука, проблема примирення у цьому регіоні залишається відкритою та ставить багато запитань для інших європейських країн, у тому числі й України, адже підтримання миру у будь-якій частині Європи є справою кожного європейця. Ідея створення Комісії «Справедливість і Мир» бере початок від II Ватиканського Собору, коли Папа Павло VI закликав Церкву об'єднати людей доброї волі для розв'язання соціальних питань, зокрема відстоювання миру і справедливості. (RISU)

Паломництво російських греко-католиків в Україну відбулося 2-3 жовтня. Вони відгукнулися на запрошення взяти участь у X Міжнародному паломництві Вервиці за єдність Церкви та науковому Симпозіумі з історії Російського Греко-Католицького екзархату, що відбувалися у м.Бучач. Ініціатором паломництва виступив засновник та голова місійного згромадження свв. Кирила і Методія Йозеф-Марія де Вольф, німець за походженням та відомий благодійник Церкви в Україні. Він також став організатором дев'ятиденної молитви (новенни), яка передувала Симпозіуму. За словами п. де Вольфа, молитва направлена на надання Іванові Павлові II сили і благодаті, щоб він зміг відновити Апостольський Екзархат для католиків візантійської традиції в Росії. Серед прочан були групи з Сибіру, Москви та Санкт-Петербурга. Російські греко-католики відвідали християнські святині Києва, Львова, Тернопільщини, а також молилися в Унівській Лаврі. У рамках паломництва відбувся науко-

вий Симпозіум «Екзархат для католиків візантійської традиції в Росії», присвячений історії та сучасному стану Російського Греко-Католицького екзархату. Участь у ньому взяли представники з України, Росії, Білорусі, Румунії, Словаччини і Молдови. Були представлені доповіді: «Становище Греко-Католицької Церкви в Росії за царських часів», «Початок Екзархату в Росії на основі історичних фактів», «Перші громади РКЦ в Санкт-Петербурзі і Москві» та ін. Учасники прощі 3 жовтня взяли участь в Архиерейській Літургії, яку очолив правлячий архієрей Бучацької єпархії УГКЦ владика Іриней (Білик).

Багато українців, як свідчить преса, не виявили себе в списках виборців, але в них з'явилися і вже давно померлі. Серед недописаних був і глава УГКЦ кардинал Любомир Гузар. Тут різні були оправдання місцевої виборчої комісії, але не помітити відсутність кардинала у списках просто так не можна було. «Недописаними» відтак поставали ті, на чий голос розраховувала опозиція.

На прес-конференції 13 жовтня в УНІАН Глава УГКЦ Кардинал Любомир (Гузар) прокоментував заяву Романа Козака, кандидата у президенти

України, який сказав, що у випадку перемоги Віктора Ющенка на президентських виборах «Організація українських націоналістів буде домагатися більш широкого поширення греко-католицької релігії в Україні». За словами Козака, Греко-Католицька Церква користується підтримкою Ватикану і більшості країн Європи. Збільшення впливу Греко-Католицької Церкви на території України прискорить інтеграцію України до європейських структур і гарантуватиме виконання передвиборної програми Віктора Ющенка. Стосовно цієї заяви Патріарх Любомир (Гузар) сказав, що п. Роман таку ідею «висмоктав із пальця» і що така теорія не узгоджується із намірами УГКЦ. «Ми цінімо те, що всі Церкви в Україні мають однакові права і виступаємо проти того, щоб держава особливо турбувалася якоюсь однією Церквою», – сказав Глава УГКЦ. На прес-конференції Кардинал також заявив, що УГКЦ не буде агітувати за жодного із кандидатів. «Ми молимося за українську державу і взагалі за те, щоб вибори відбулися так, щоб нашу державу піднести, скріпити. Ми, як Церква, разом з іншими християнськими Церквами і релігійними організаціями просимо наших вірних, щоб вони серйозно трактували вибори», – наголосив Глава УГКЦ. (RISU)

Програмний комітет Форуму богословів Центральної та Східної Європи відбувся в Одесі у духовно-пастирському центрі отців-паллотинців. Протягом декількох днів жовтня вчені-богослови з України, Білорусі, Польщі, Словаччини та Чехії обговорювали актуальні проблеми богослов'я у Цент-

ральній та Східній Європі та працювали над складанням програми Третього Форуму. В рамках одеської зустрічі її учасники виступили із серією лекцій в Одеському національному університеті ім.І.І.Мечникова, Християнському Гуманітарно-Економічному Університеті, Школі Апостольства мирян ім.Станіслава Шульминського, а також взяли участь у міжнародній конференції «Філософія та релігія – толерантний діалог в системі наук». Ініціатива проведення Форумів богословів Центральної та Східної Європи належить відомому польському богослову Станіславу Целестину Напюрковському. Мета цієї ініціативи – розвивати богослов'я Центральної та Східної Європи так, щоб в ньому враховувались проблеми цього регіону, його традиції. Перші два Форуми пройшли у місті Люблін (Польща) у 2001 та 2003 роках.

ЖИТТЯ ПРОТЕСТАНТІВ

Питання євроінтеграції, європейського досвіду розбудови державно-церковних відносин мають для українських баптистів практичне значення, оскільки вони беруть активну участь у релігійному житті не лише України, але й Європи. На сьогодні ВСОЄХБ займає перше місце серед європейських баптистських союзів за кількістю своїх громад і вірних. Показником впливу вітчизняних баптистів є те, що впродовж 2001-2003 рр. Голова ВСОЄХБ Г.І.Комендант обіймав посаду Президента Європейської баптистської федерації, а інші відомі представники Союзу баптистів України обіймають ряд по-

сад в керівництві ЄБФ. Українські баптистські місіонери сьогодні працюють в Болгарії, Албанії, Боснії, Португалії, Франції, Австралії беруть активну участь у євангелізаційних заходах в Румунії, Польщі, Чехії, Словаччині. Лише в Португалії протягом останніх двох років українськими баптистами було започатковано 18 нових баптистських церков. Кременчуцький біблійний коледж, один з провідних навчальних закладів ВСОЄХБ, має свою філію у Німеччині. Головою Союзу баптистів Боснії цього року було обрано українського місіонера Ф.Райчинця. Українські баптисти закликають підходити до використання європейського досвіду для розбудови церковно-державних відносин в Україні з певною обережністю, намагаючись, з одного боку, зберегти краще з вже напрацьованого в цій сфері в нашій країні, що найбільш відповідає нашим умовам, а з іншого, використати наявний позитивний досвід інших. (Ю.Решетніков. Прес-служба ВСОЄХБ)

Нарада керівників навчальних закладів ВСОЄХБ відбулася 1 жовтня. Захід організований Відділом освіти Союзу з метою подальшого покращання координації освітньої діяльності. Головував на нараді заступник Голови ВСОЄХБ, відповідальний за освіту в Союзі В.В.Нестерук. У вступному слові Голова Союзу Г.І.Комендант наголосив на необхідності нерозривного зв'язку працівників і студентів навчальних закладів з Ісусом Христом і всією Церквою. Було зазначено, що за 13 років незалежності України система духовної освіти в країні

вже достатньо зміцніла, а отже постає питання про її офіційне визнання, що включає в себе й розв'язання питання можливості державної акредитації духовних навчальних закладів. У свою чергу, В.В.Нестерук наголосив на необхідності зв'язку між освітою і свідченням про Ісуса Христа, а тому навчальні заклади повинні орієнтуватися на підготовку пасторів та євангелістів. Заступник Голови ВСОЄХБ В.М.Матвій привітав присутніх з Днем вчителя і поділився своїми роздумами про роль вчителя в Церкві. Сучасному викладачу духовного навчального закладу необхідно бути богословом, педагогом і психологом. У виступі було висловлено побажання викладачам вчитися самим і вчити інших, давати студентам добрий приклад практичного християнського життя, мати з ними дружні стосунки. Учасники наради обговорили плани роботи Відділу освіти Союзу на поточний навчальний рік. Особлива увага було приділено питанням налагодження багаторівневої системи освіти, яка б охопила навчальні програми від недільної школи до вищих навчальних закладів ВСОЄХБ. Також було наголошено на необхідності розвитку базової освіти в церквах ЄХБ, що дозволило б мати підготовлених абітурієнтів для вищих і середніх навчальних закладів. Наступну зустріч заплановано провести весною 2005 р. за участі в її роботі керівництва Європейського консорціуму богословських навчальних закладів, до складу якого мають намір увійти заклади освіти ЄХБ. Нагадаємо, що на сьогодні до складу ВСОЄХБ входить більше 40 навчальних закладів та програм різного рівня, на яких на-

вчається біля 20 тисяч студентів. Таким чином, за кількістю своїх навчальних закладів та студентів, які навчаються в них, даний Союз займає перше місце серед Церков України. (Ю.Решетніков. Прес-служба ВСОЄХБ)

Голова Всеукраїнського Союзу Об'єднань євангельських християн-баптистів Г.І.Комендант, характеризуючи те, з чим Союз прийшов в III-тє тисячоліття, в часописі «Євангельська нива» (№3) відзначає, що «церкви все більше і більше розвивають свою працю. Кожна церква має плани, структуру, відділи, і коли все добре координувати, направляти, підбадьорувати, в єдності допомагати один одному, то вийде чуда духовна будова для слави нашого Господа. З цією метою в Братстві проголошені програмні напрямки, які на сьогодні є основоположними. А це: 1. Дорога до успіху. 2. Духовне оновлення. 3. Духовне зростання. За останні 13 років 1700 нових церков та груп розпочали своє служіння для слави Господньої, понад 80 тисяч ново навернених християн приєдналися до церков Євангельсько-Баптистського Братства України через святе водне хрещення... Церква постійно зростає. До церков нашого Братства щороку додаються понад 10 тисяч ново навернених душ. 42 євангельських навчальних заклади, що належать до братства – це найбільша цифра серед релігійних організацій нашої країни».

Правління Союзу євангельських християн-баптистів виступило із заявою, в якій відзначає випадки зловживання своїм ім'ям з боку інших релігійних організацій, не називаючи при цьому їх

конкретно. В Заяві сказано, що ВСО ЄХБ «не входить до жодних міжцерковних екуменічних організацій» і розмови про те, що ВСО ЄХБ «стоїть на позиціях екуменії» є безпідставними, бо ж рішення про такі «входження» може приймати лише з'їзд Союзу. ВСО ЄХБ може входити лише до таких організацій, метою яких «є обстоювання принципів релігійної свободи та покращення церковно-державних відносин».

Моделі проведення занять недільної школи у церквах ЄХБ, питання навчання дітей та молоді церковному співу були розглянуті наприкінці вересня на засіданні Творчої Ради – дорадчого органу при Раді Всеукраїнського Союзу Об'єднань євангельських християн-баптистів. В результаті обговорення було запропоновано шість можливих моделей проведення занять недільної школи. При цьому було зазначено, що це не є вичерпний перелік можливих моделей і кожна місцева церква може знайти нові форми, які б найбільш відповідали її традиціям та реальним умовам. Також було рекомендовано Музичному відділу ВСОЄХБ опрацювати та видати пісенний збірник для недільної школи, враховуючи традиції євангельських християн-баптистів і наявні тенденції розвитку музики та співу. Також було обговорено й затверджено основні розділи майбутніх «Основ соціальної концепції ВСОЄХБ». Для їхнього подальшого опрацювання створено комітет із числа членів Творчої Ради. (Юрій Решетніков. Прес-служба ВСОЄХБ)

Презентація Апологетичного центру ВСОЄХБ, новий широкомасштабний проєкт «Тиждень Союзу в області» та ба-

гато інших можливостей суспільно значущої духовної, просвітницької та благодійницької діяльності євангельських християн-баптистів було обговорено на засіданні Ради Всеукраїнського Союзу Об'єднань євангельських християн-баптистів наприкінці вересня. Під час засідання було проведено також аналіз роботи Третього всеукраїнського конгресу баптистів, що відбувся в Києві в травні цього року. Голова Творчої Ради С.В.Санніков доповів про його засідання та рекомендації. Керівники Музичного, Молодіжного відділів та Відділу дитячого служіння ВСОЄХБ доповіли про свою роботу. Керівник Відділу відкриття нових церков М.І.Пономарьов розповів учасникам про перебіг місіонерського велопробігу, що відбувся у серпні. Відзначалося, що наслідком велопробігу вже стала організація подібних акцій в деяких областях. Також було представлено програму недільної школи для всіх вікових категорій. Було дано старт новому проєкту «Тиждень Союзу в області», під час якого керівництво ВСОЄХБ протягом тижня буде перебувати у певній області, зустрічаючись там з віруючими, беручи участь у богослужіннях тощо. Скажімо, під час перебування керівництва ВСОЄХБ у Черкаській області, яке відбулося у жовтні, відбулося відвідання керівництвом Союзу 60 церков ЄХБ. Під час засідання голови обласних об'єднань церков ЄХБ розповіли про свою діяльність протягом останніх місяців. (Ю.Решетніков. Прес-служба ВСОЄХБ)

Волинське обласне об'єднання ВСОЄХБ – одне із найактивніших в Союзі. Із 120 церков об'єднання понад 90 мають недільні школи. У трьох таборах області протягом літа було оздоровлено

3 тисячі дітей, при чому дві третини з них – з родин, що не належать до складу євангельсько-баптистських церков. Діють підліткові клуби АВАНА та «Майбутнє України». Влітку проведено молодіжний фестиваль на тему «Наслідувати Бога», в якому взяли участь 770 молодих людей. Важливою є робота місцевого реабілітаційного центру ЄХБ, який за 7 років своєї роботи повернув до вільного від наркотичної залежності життя 47 осіб. Для донесення до людей істин Слова Божого проходять євангелізації за програмою «Тиждень Євангелії», а також наметові євангелізації в селах. В області відкрито місіонерську школу «Антіохія», на трьохмісячному стаціонарному курсі якої навчаються майбутні місіонери разом із своїми дружинами для подальшого направлення на працю у села Волині. Протягом поточного року відкрито 3 нові церкви, а до кінця року планується відкриття ще трьох. Працює Волинський регіональний біблійний коледж, який в цьому році випустив 91 майбутнього служителя. В цьому році відкрито дитячий сиротинець на 50 дітей. Закінчується будівництво християнської поліклініки, де прийом хворих будуть здійснювати члени Християнської медичної асоціації області. (Ю.Решетніков. Прес-служба ВСОЄХБ)

Чернівецька Духовна семінарія відсвяткувала своє десятиліття. Дипломи бакалаврів та магістрів отримали біля десятка нових випускників. На урочисту церемонію з нагоди закінчення цього вищого навчального закладу Церкви християн віри євангельської з'їхалося багато гостей – із області, сусідніх регіонів, Києва. Але найтепліше зустрічали брата

Гуньку з Канади та його сестру, завдяки невтомній і жертовній праці яких і з'явився десять років тому назад цей заклад на Буковині. Вручення дипломів стало святом не тільки для випускників, їх вчителів, але й для всієї громади п'ятидесятників, громадськості Чернівців.

Євангелізаційні групи п'ятидесятницької конфесії з Румунії їздять з євангелізаційною метою по румуномовних селах Буковини. Влітку цього року вони були в селах Череш та Ропча. Євангелісти ходили від хати до хати, запрошуючи людей на вечірні богослужіння. Поруч з цим проводилися євангелізаційні заняття з дітьми.

Сьомий позачерговий з'їзд молоді Церкви Християн віри євангельської відбувся в с.Кутянка на Тернопілії. Його гаслом були слова з Писання: «Приготуйте дорогу Царю слави». На з'їзд приїхала молодь з різних куточків України. Протягом тижня молодь мала можливість спілкуватися, слухати повчальні проповіді, брати участь в роботі різноманітних семінарів.

ХАРИЗМАТИЧНІ ЦЕРКВИ УКРАЇНИ

«Цілеспрямована церква» – конференція із такою назвою відбулася 16-17 жовтня 2004 р. у херсонській харизматичній Церкві «Велике Доручення». Її учасниками стали представники харизматичних Церков Південного регіону України. Конференція проходила з нагоди 12-річчя Церкви «Велике Доручення» – ця громада проповідує Євангеліє і займається добродійністю в Херсоні. Головував на конференції прези-

дент Об'єднання незалежних християнських харизматичних Церков України (повного Євангелія) Анатолій Гаврилюк. У заході взяв участь єпископ Церков АР Крим Дмитро Гула, який підкреслив у своєму виступі важливість єдності, як про одну з необхідних умов для того, щоб Церква була цілеспрямованою. За словами пастора Церкви «Велике Доручення» Віталія Шалухіна, ця Церква народилася на Херсонщині в числі перших. «Потрібно усвідомлювати всю міру відповідальності за територію, яку довірив Бог», – наголосив пастор.

Пастор харизматичної Церкви «Вознесіння» В.Кіценко пропонує дивитися на його сайтах документальні свідчення про чудеса Ісуса Христа та зустрічі людей з ним та його ангелами, гарантуючи при цьому те, що такі зустрічі змінять життя кожного на краще. При цьому він пропонує цілодобові зустрічі з Ісусом Христом: <http://vozneseenie.csainf.cov> або <http://www.ugol.org>.

Пастор Церкви «Вознесіння» В.Кіценко видруковує на сторінках газети «Факты» вже не вперше свої богословські розмірковування. Вони нав'язні духом харизматизму. Нова публікація пастора «Що таке Церква?». Автор наголошує, що Церква – це не прекрасна споруда, а зібрання людей, покликаних до спасіння, тобто святих, вірних Ісусу Христу та Святому Писанню. Завданням Церкви є євангелізація світу. Та Церква, яка не проповідує Повне Євангеліє, не протистоїть гріху, злу, аморальності, неправді. Пастор слушно зауважує, що існує багато церков, які складають одну всесвітню Христову Церкву. «Бути християнином – це значить нале-

жати до всесвітньої Церкви, але водночас і до однієї з місцевих церков».

Послідовник харизматизму, кандидат в Президенти, лідер Християнсько-ліберальної партії Леонід Черновецький одержав підтримку з боку УПЦ Московського Патріархату. Його законопроект про державну допомогу дітям, зокрема тим, на яких зникли батьки не виплачують аліменти, одержав схвалення Предстоятеля Церкви митрополита Володимира (Сабодана). Як відзначає у своєму листі владика, «турбота про дітей, їх соціальний захист і належне виховання завжди були і залишаються одним із пріоритетів соціального служіння церкви».

ЕТНІЧНІ РЕЛІГІЇ

Коростенці вшановують свого князя-язичника Малу, який переміг війська князя Ігоря. За страту свого чоловіка княгиня-християнка Ольга жорстоко помстилася, спаливши стародавній Іскоростень до тла.

МУСУЛЬМАНИ В УКРАЇНІ

Голова Меджлісу кримськотатарського народу Мустафа Джемільов висловлює свою стурбованість прагненнями розколоти його народ на релігійній основі. Наявне прагнення утворити паралельне розкольніцьке духовне управління мусульман Криму. Найбільшу активність, до того ж в надто агресивній формі, в цьому виявляють послідовники партії «Хізб ут-Тахрір», чисельність яких десь біля 600 осіб. До цієї партії входять іноземні студенти, що навчаються в кримських вузах. Послідовники

партії розклеюють по Криму листівки із закликом до «Джихаду проти Америки», погрозами на адресу тих мусульман, які не з ними. Агресивність цих людей наростає. Вони вже стали диктувати свою волю духовному управлінню мусульман Криму, образливо висловлюватися на адресу його муфтія, навіть виштовхали його із мінбара підчас п'ятничного моління в Кебір-Джами.

Кримськотатарських лідерів і муфтіят турбує поширення в Криму такої нетрадиційної форми ісламу як вахабізм. Послідовники її себе називають салафітами. Їх тут вже декілька тисяч. Хоч вахабісти не визнають ДУМК так само як і хізбучики, проте відносини з останніми у них також натягнуті. 31 їх організацію визнано як «автономну». На черзі питання створення якогось їхнього духовного управління. Як заявив Мустафа Джемільов на Курултай, ідею такої паралелі ДУМК підтримують владні структури Автономії з метою внесення розколу в структури кримськотатарського народу. (Авдет. - №15-16)

Курултай кримськотатарського народу на своїй вересневій сесії прийняв Звернення до мусульман Криму в якому зазначає, що діяльність політичної організації «Хізб ут-Тахрір» має деструктивний характер, бо ж привносить в духовне життя мусульман Криму відкинуті Ісламом псевдовчення й хибні установки, ослаблює волю кримськотатарського народу на шляхах національного і духовного відродження. Курултай визнає, що тимчасові нинішні труднощі життя народу можуть сприяти появі серед кримських татар таких осіб, які можуть відійти від традиційних духовних

цінностей. Курултай підтримав Духовне управління мусульман Криму, його діяльність, спрямовану на благо мусульман Криму і всіх кримчан.

Міська рада Сімферополя виділила Духовному управлінню мусульман Криму земельну ділянку під будівництво Соборної мечеті. Як відомо, раніше муфтіят кримських татар відстоював для майбутньої мечеті місце в парку Салгірка. Проте дізнавшись, що на цій місцині знаходяться поховання німецьких солдат II світової війни, він відмовився від Садгірки і одержав місце на землях Сімферопольського лісотехнічного господарства (це – по вулиці Ялтинській). Скоро буде відкрито банківський рахунок, на якому будуть акумулюватися кошти, що призначатимуться для будівництва Соборної мечеті. Муфтіят коштів для будівництва Соборної мечеті не має. Проектна вартість культової споруди становить 3 млн доларів. Мечеть зможе вмістити 2,5 тис. молільників. Діюча нині Соборна мечеть Кебір-джами вміщує лише 300 осіб.

Акт вандалізму щодо мечеті Чукьурча-джами в Сімферополі скоїли в серпні невідомі молодики. Вони нанесли фарбою нецензурні слова й образливі щодо мусульман вислови не лише на стінах мечеті, а й на мінареті. Це не перший випадок вандалізму щодо цієї мечеті. Виляяти злочинців не вдається.

ІУДЕЙСЬКИЙ СВІТ

Україна не має жодного судово засвідченого випадку антисемітизму. Так незавершеними залишаються судові процеси над «Ідеалістом» і

«Сільськими вістями». То ж незрозумілою є вдячність Президента Ізраїлю Моше Кацмана за недопущення антисемітизму в Україні Прем'єру України В.Януковичу під час візиту його до єврейської держави у супроводі пп. Фельдмана і Левітаса.

Ось уже 10 років щосенні приїзять зі всього світу до Умані на могилу цадика Нахмана послідовники ортодоксальної течії гудаїзму – хасидів. Цього року їх було до 11 тисяч. Цей заїзд, як свідчить преса, особливо відзначився з їх боку ксенофобією, нетолерантністю, нетерпимістю, виявами українофобства. Умань перетворювалася в смітник. В листах, розкиданих у поштові скриньки мешканців міста, звучала засторога до жінок не ходити тими стежками, по яких ходять хасиди. Нахабні «гості» навіть відлупцювали трьох уманчан, які попали в лікарню. Чогось про це це скотиняче проживання чужоземних зайд не знайдеш жодного слова в єврейській пресі. А варто було б згадати й оцінити, заспокоїти в українців бентежний дух Залізняка і Гонти. *(Українська газета. - №40)*

Ужгородська єврейська громада нараховує понад 900 осіб. Вони моляться у приватному будинку, який вміщує десь 25-30 осіб. А між тим в місті є будівля синагоги, що нараховує вже сотню років. Нині в ній розміщена обласна філармонія. Ужгородська влада повернула культурні будівлі католикам, православним, але ніяк не наважиться повернути ортодоксальним іудеям. Вони не проти сусідства в одному приміщенні з філармонією по прикладу сусідства в Києві в будинку костелу св. Миколая католицької громади й органічної трупи.

«Протягом місяця елуля двічі пройшов «пам'ятними місцями» Байкового кладовища, однак жодного разу на моїх фотоплівках не знайшлося жодного пристойного кадру. Занедбаних єврейських могил на Байковому кладовищі в дійсності значно більше, ніж мені вдалося їх сфотографувати – тому що якщо знімати все, то не вистачить ніяких плівок, ні газетних шпальт. На мене побачене, як завжди, справило гнітюче враження. Хоча б уже тому, що ніхто (чуєте: ніхто!!!) не піднімає крику про ці могили, що руйнуються часом... і частково антисемітські налаштованими вандалами – але не тільки гуртом, а й по-одиноці. Квітники, накриті засохлими шарами давно зів'явших квітів та листя (які до того ж зцементовані багатолітніми нашаруваннями бруду), заросли кропивою та бур'яном, кушами та навіть деревами настільки, що іноді «з фасаду» до них і не добратися. Похилені пам'ятники, на яких час ще не стер надійно вибиті клятви в любові до померлих та скорботи з приводу їхньої передчасної смерті... Тому не дивно, що відвідувачі сусідніх могил перетворюють такі ось закинуті єврейські останні притулки в подобу локальних смітників. Шановні читачі! Чи вам не дурно від усього прочитаного та побаченого на фотокартках?! Не соромно, якщо не за себе, то за наш люд? Не страшно, з рештою? Бо хто ж буде поважати нас, коли ми не поважаємо могил наших пращурів? А тоді з нами можна і не рахуватися...». Ці слова належать головному редактору газети Асоціації єврейських організацій і спільнот України «Хадашот» Т.Литовченко. До речі, таке є не лише на єврейських похованнях. Пам'ять нас не завжди кличе туди!

У Харківській хоральній синагозі відбулася виставка-конференція «Релігія і комп'ютер». Її основна мета – показати, наскільки новітні розробки у сфері комп'ютерних та інформаційних технологій можуть використовуватися в повсякденній роботі єврейських релігійних організацій і громад. Відвідувачі могли побачити єврейські інтернет-сайти, ознайомитися з єврейськими комп'ютерними іграми й освітніми програмами. Через монітори можна було побачити відео-проповідь Любавичського Рабина, в якій наголошувалося на важливості використання сучасних технологій для поширення серед євреїв усіх континентів юдаїзму і хасидської філософії. Харківська хоральна синагога продемонструвала свій власний сайт.

НОВІ РЕЛІГІЙНІ ТЕЧІЇ УКРАЇНИ

Реріхівці в цьому році повсемістно проводять заходи з нагоди 100-річчя від дня народження Святослава Реріха. З цієї нагоди у Сімферополі відкрито ювілейну виставку. На ній виставлено репродукції понад 50 картин художника-мислителя, біля 40 його фотопортретів та інших фотографій з архіву Міжнародного центру Реріхів. 23 жовтня в місті відбувся урочистий вечір, присвячений ювілею. Ідеї Святослава Реріха натхненні духом терпіння і гармонії, а для Криму, як багатонаціонального регіону, це надто важливо.

Засновник Єдиної Віри Церкви Останнього Заповіту Віссаріон знову відвідав Україну. Цього разу духовний Вчитель Віссаріон офіційно був запро-

шений гетьманом Міжнародної організації «Козацтво України» генералом козацтва Анатолієм Поповичем. 15 жовтня Віссаріон був присутній на урочистому відкритті традиційного спортивно-культурного фестивалю-турніру бойових мистецтв «Козацька слава», що відбувся згідно з рішенням Київради «Про проголошення 2004 р. роком українського козацтва в місті Києві». На святі Вчитель Віссаріон відзначив, що у всьому має бути слава Божа. Відбулась також зустріч Вчителя Віссаріона з Генеральною старшиною Міжнародної організації «Козацтво України». На запитання генерал-лейтенанта козацтва Ю.В.Синюка «Що є Істиною?» Віссаріон відповів, що «в повному розумінні Істина – це те що існує. Якщо воно є – це Істина. Якщо відбити в свідомості в сторону розвитку душі людини, то Істина – це те, що допомагає розвиватися душі людини». Гетьман А.В.Попович в заключній промові відзначив «Від імені козацтва дозволю собі подякувати духовному Вчителю нашому за початок плідного співробітництва. Ви в нашому середовищі завжди знайдете розуміння і бажання бачити, спілкуватися, вчитися і впроваджувати в життя Ваше Вчення». 14 жовтня в приміщенні кінотеатру «Супутник» відбулася зустріч Віссаріона зі своїми послідовниками і всіма бажаними послухати живе Слово. Бажаючі задавали запитання і отримували відповіді в залежності від конкретної життєвої ситуації. Після цього кожен, хто отримав відповідь, повинен зробити власний вибір і зробити особисті кроки в сторону розвитку своєї душі. (В.В.Сумовський)

Церква Ісуса Христа Святих останніх днів якоюсь мірою спеціалізується в своєму благодійництві на Україні. Вона передає до нас ліки, різне медичне обладнання, інструменти, медичну літературу тощо. Лише цього року нею передано в Україну 4500 інвалідських візків. Цю програму Церква реалізує разом з Червоним Хрестом, Фондам інвалідських візків та іншими благодійницькими організаціями. Лише Чернівецьке управління з праці і соціального захисту одержало цьогоріч 250 візків.

МІСТИКА

Могилу відьми виявили археологи Усто-Альмінської експедиції на одному з могильників біля Бахчисараю в Криму. Жінка жила десь в 1 тис.н.е. Про те, що вона професійно займалася магією, свідчить багатий інвентар для ритуалів, який був покладений їй в могилу. Тут виявлено багато різних амулетів, дзвіночків й інших давніх предметів, які відьма збирала й зберігала з метою придання своїм магічним діям більшої сили.

Одеса відкриває училище з підготовки астрологів. Його засновником є редактор астрологічного часопису «Лунный календарь» Олег Євтушенко. В училищі будуть готувати фахівці з трьох напрямків астрології – соціальної, бізнес- й астропсихології. Євтушенко водночас ініціював утворення профспілки астрологів. Він вважає, що астрологія – прикладна практична наука, яка не лише добре діагностує особистісні аспекти людини, а й фірм,

держав, дає можливі завбачувальні прогнози.

Пристрасть людська до ворожіння виявилася якоюсь нездоланною. Навіть є Всесвітній день прогнозів. Моніторинг, проведений Інститутом соціології НАНУ, засвідчив, що українці вірять астрологам навіть більше, ніж Верховній Раді, Уряду, політичним партіям, банкам та ін. «Віщунів» постійно пропагують наші газети. Гадаючи, людина перекладає відповідальність за своє життя на когось іншого. «Людина стає залежною від чогось зовнішнього, – зауважує тут Галина Бондаренко, - збивається природний плин її життя».

Вуж приносить в дім добробут. Так вважають на Волині. Цього літа чомусь особливо багато було вужів. Вони навіть компаніями вилазили на асфальт доріг, щоб погрітися на сонечку. Серед волинян існує повір'я, що якщо вб'єш вужа, то матимеш нещастя, довго не буде дщю. Днем вужа тут вважається християнське свято Воздвиження (27 вересня). В цей день не слід ходити до лісу, бо Бог нібито дозволив на Воздвиження всім гадам виповзати із своїх нір, а спокій їх не можна тривожити.

Смерть через самовбивство, згідно статистики України, перевершує кількість смертей від автокатастроф. Це – кожна двадцята. Парапсихологи та езотерики вважають, що така смерть закладена в родовій кармі і є покаранням за тяжкі гріхи когось із предків.

РЕЛІГІЯ В СУЧАСНОМУ СВІТІ

РЕЛІГІЯ І СВІТ

Християни світу поєднують свої зусилля в боротьбі проти глобалізаційних процесів сучасності. В центрі Ковентрі (Англія) тисячі британських християн влаштували марш вулицями міста. 9 жовтня в кафедральному соборі під час богослужіння, в якому брали участь примас католицької церкви Великобританії кардинал Кормак Мерфі-О'Коннор і англіканський архієпископ Девід Хоуп, присутні підписали документ, згідно з яким вони зобов'язалися знизити свої витрати газу та інших енергоносіїв, надмірне вживання яких призводить до розвитку парникового ефекту. Представник британо-ірландської екуменічної організації Джон Кеннеді закликав «мінімізувати користування особистим автотранспортом». Лідер англіканців архієпископ Кентеберійський Роуен Вільямс зауважив, що «глобальне потепління загрожує винищенням людини як виду».

Керівництво Євангелічної лютеранської Церкви Німеччини (ЄЛЦН) і представники Вселенського Патріархату підписали угоду про взаємне визнання таїнства водохрещення. Відповідно до цього документу, християнам, які переходять із лютеранства в православ'я чи навпаки, відтепер не прийдеться повторно хреститися. Угода була підписана з православної сторони митрополитом Німецьким Августиним і главою відділу зовнішніх

зв'язків ЄЛЦН єпископом Рольфом Коппе. «Під час попередніх консультацій сторін митрополит Августин надавав нам, що в німецьких православних церквах Вселенського Патріархату вже багато років не перехрещують навернених із лютеранства, – заявила глава комісії ЄЛЦН екуменічних зв'язків із православними доктор Дагмар Хеллер. – Основний ефект підписання цього документа – подолання забобонів і взаємного нерозуміння». Представники ЄЛЦН і Вселенського Патріархату вперше сіли за стіл переговорів у 1969 р. Ці консультації, зокрема, були спрямовані на інтеграцію грецьких емігрантів у німецьке суспільство. У 60-70-і роки значне число греків приїхало у великі німецькі індустріальні центри в пошуках роботи. Нині до Константинопольського патріархату належать 400 тис. жителів Німеччини. Таким чином, ця релігійна громада – третя за чисельністю після ЄЛЦН і Католицької церкви. Всесвітня рада Церков (ВРЦ) проводить постійні конференції щодо можливості взаємного визнання водохрещення Церквами-членами.

Добросусідські відносини між мусульманами й іудеями в Росії – приклад для інших країн світу. Про це говорили учасники і гості III з'їзду Федерації єврейських громад Росії, який відбувся в Москві. На з'їзді, зокрема, було зачитане послання глави Ради муфтіїв Росії. «Мусульмани й іудеї століттями жили в Росії як добрі сусіди. Наші відносини не затьмарені

ксенофобією і міжрелігійною ворожечєю, як це, на жаль, відбувається в інших куточках світу», – говориться в посланні Равіля Гайнутдіна учасникам з'їзду. У посланні підкреслюється, що «від того, як будуть складатися відносини між послідовниками монотейстичних релігій в Росії, залежить майбутнє нашої державності, нашої країни».

Римсько-Католицька Церква поверне Константинопольському патріархатові мощі святих Григорія Богослова й Івана Золотоуста, які зараз знаходяться у Римі поруч з останками апостолів Петра і Павла. Про відповідне рішення Папи Римського Івана Павла II повідомив Синод Вселенського патріархату. «Я б хотів як жест доброї волі передати Вам мощі святих патріархів Івана Золотоуста і Григорія Богослова, які були попередниками Вашої Святості на Константинопольській кафедрі», – написав Папа Римський у посланні до Патріарха Варфоломея, яке було обнародоване в Стамбулі. Передбачається, що делегація Вселенського патріархату на чолі з Патріархом Варфоломієм відправиться з Константинополя до Ватикану 26 листопада цього року, щоб забрати мощі святих. Мощі будуть перевезені в Стамбул на літаку, який надасть грецький уряд. На 30 листопада приурочена урочиста зустріч святих у резиденції Патріарха в стамбульському районі Фанар. Сам Папа Римський проводить мощі у Ватикані, але, як було оголошено, не зможе бути присутнім на їхній зустрічі в Константинополі.

Рада із зв'язків з релігійними об'єднаннями при уряді Казахстану підсилить роботу своїх регіональних підрозділів з профілактики проявів релігійного екстремізму. Таке рішення члени ради прийняли на засіданні, що пройшло під головуванням віцепрем'єра Бирганим Айтімової. «Рада рекомендувала регіональним підрозділам удосконалювати напрацьовані форми взаємодії з релігійними структурами із профілактики проявів релігійного екстремізму». В ході засідання були обговорені питання точної релігійної ситуації у світі, центральноазиатському регіоні й Казахстані, а також підсумки роботи рад із зв'язків з релігійними об'єднаннями при акімах (главах адміністрацій) областей і міст.

Верховний суд США погодився повернутися до питання про конституційність публічної демонстрації тексту десяти біблійних заповідей в американських державних установах. На початку наступного року він розгляне апеляції на цей рахунок, що надійшли зі штатів Кентуккі і Теннессі. Фахівці розцінюють включення даного питання до порядку денного чергової сесії суду як велику несподіванку. Воно означає, що вища судова інстанція країни готова сказати нове слово в суперечці, що викликає великий суспільний інтерес не тільки з релігійних, але й із політичних причин. У 1980 р. Верховний суд США заборонив виставляти текст заповідей, що, відповідно до переказів Старого Завіту, були даровані Мойсею на горі Синайській, у державних школах. З того часу він не давав додаткових роз'яс-

вень своєї позиції. Проте за минулі роки суди більш низьких інстанцій розглядали безліч подібних позовів. Інколи вони керувалися прецедентом 1980 р., інколи відкидали його. Набожні християни найчастіше сприймають саму полеміку навколо заповідей, як святотатство. З іншого боку, їхні ліберальні опоненти наполягають, що принцип відокремлення Церкви від держави не допускає демонстрації релігійних символів і текстів у держустановах. Для них це також принципова політична позиція.

Туринська плащаниця знову здивувала своїх дослідників. Джуліо Фанті, співробітник Університету Падуї, обстежуючи священне полотно, виявив що на ньому, окрім лику Христа, наявний відбиток ще однієї особи. Використовуючи цифрові методи обробки зображень, вчений виявив на зворотньому боці тканини майже таке обличчя, як і на лицевому її боці. Проте ці зображення все ж дечим відрізняються. Найсамперед тим, що на звороті наявний лише відбиток голови. (ВВ.- № 147)

Міжконфесійне протистояння мусульман і християн в Нігерії має тисячі жертв. Лише за останні три роки тут в цих сутичках загинуло 53 тисячі осіб. До конфліктів призводить прагнення мусульман запровадити шариатські суди.

КАТОЛИЦИЗМ

За 2003 р. чисельність католиків у світі збільшилася на 9,7 млн. осіб і складає 1,07 мільярда віруючих. Такі дані опубліковані Святим Престолом 24 жовтня, коли Церква відзначала

Неділю всесвітньої місії. Найістотніший приріст числа католиків спостерігався у Південній і Північній Америці. На цих континентах за рік з'явилося 6,2 млн. нових членів Церкви. Єдиний континент, де католиків стало менше – Європа. Тут Католицька церква втратила 674 тис. віруючих. Незважаючи на приріст у 2003 р., у цілому католицьке населення світу продовжує скорочуватися – приблизно на одну десяту частку відсотка в рік. Дані про кількість віруючих у світі Святий Престол одержав від кардинала Крешенціо Сепе, префекта ватиканської Конгрегації евангелізації народів, який є куратором місіонерської роботи Церкви у світі. Відповідно до доповіді Конгрегації, у світі сьогодні нараховується 1081 церковних юрисдикцій (архидіоцези, діоцези, апостольські адміністрації і вікаріати). З них 153 знаходяться в «зоні мовчання» – Китаї, Північній Кореї і Камбоджі. За рік, з часу опублікування останніх статистичних даних про Католицьку церкву у світі, практично ніяк не змінилося число священників, тоді як кількість черниць зменшилася на 9385. В Азії й Африці чисельність жіночих орденів виросла, у той час як в Америці, навпаки, зменшилася на 15 тис. черниць.

За даними Конгрегації, у світі сьогодні діє майже 200 тис. католицьких шкіл. Церкві також належать 5 тис. лікарень, 16 тис. клінік, 14 тис. будинків пристарілих й інвалідів, 8 тис. сирітських притулків і 25 тис. інших соціальних організацій.

26 років очолоє Римо-Католицьку Церкву нинішній її понтифік Іван Павло II. Це – перший папа-італієць з 1522 року, перший папа, який ввів практику візитації парафіями Риму (відвідав 303 парафії з 330). Швейцарська газета «Tribune de Geneve» друкує такий перелік новацій папи: перший папа з комуністичної країни; промовляє з балкону базилики св.Петра різними мовами; читає та виступає без окулярів; має чудовий голос; приїхав на конклав лише з 125 франками; захоплювався альпінізмом, веслуванням, плаванням та ін. Його рекорд – відвідання 129 країн при 104 закордонних поїздках, а це здолання майже 1,2 млн км відстані; виголошення 2,4 тис. офіційних промов. Папа беатифікував понад 1350 блаженних, канонізував 470 святих. Іван Павло II іменував приблизно 2/3 нинішнього єпископату Католицької Церкви, при цьому понад 320 єпископів особисто. Від нього прийняли свячення 2810 священників, охрещено 1378 осіб. З моменту свого обрання Іван Павло II прийняв на офіційних аудієнціях у Ватикані 426 глав держав, 187 прем'єрів, 190 міністрів закордонних справ. (*Парафіяльна газета.* – №39)

Папа Іван Павло II хоч і значився серед претендентів на Нобелівську премію миру 2004 р., але її вже не вперше не одержав. Її не дали і Вацлаву Га-

велу, і Джорджу Бушу, і Жаку Шираку, і Тоні Блеру. Премію одержала жінка-кенійка Вангарі Маатай, яка посадила в Африці 30 мільйонів дерев. Маатай є заступником міністра Кенії з охорони навколишнього середовища.

Святий Престол закликав до реформування Ради безпеки ООН. На думку Ватикану, цей орган має бути «більш представницьким» щодо жителів планети. «Його склад має, наскільки це можливо, відображати ситуацію у світі, представляючи різні геополітичні регіони, рівні економічного розвитку і різні цивілізації, – заявив у своєму виступі на Генеральній асамблеї ООН постійний спостерігач від Ватикану при цій організації архієпископ Челестіно Мільоре. – Це не повний список, але він містить у собі критерії, дотримання яких збільшить довіру до Ради безпеки і зробить її роботу більш ефективною». У своєму виступі представник Святого Престолу також торкнувся теми загальної реформи ООН: «Посилення ООН повинне базуватися на визнанні факту, що в основі цієї системи – співробітництво держав, а не їхнє змагання». На думку архієпископа, при реформі організації необхідно в першу чергу керуватися цим принципом, а також постулатом про рівноправність і рівну повагу до всіх країн-учасниць.

Ватикан словами свого секретаря із зовнішніх зв'язків Джованні Лойоли на 59-й сесії Генеральної Асамблеї ООН виступив за всезагальну заборону клонування людей. Його всеціло підтримали США, деякі інші країни. Проте Великобританія вважає, що слід

всіляко підтримувати клонування з терапевтичною метою.

Першим крупним заходом Року Євхаристії став 48-й Євхаристичний конгрес, що відбувся 10 жовтня в мексиканському місті Гвадалахара. Урочисту месу на стадіоні розпочав представник Папи Римського кардинал Йозеф Томко, якому послужили єпископи з Мексики і різних країн світу. Рік Євхаристії завершиться в жовтні 2005 р. в Римі, де пройде засідання Синоду єпископів католицької Церкви. Оголошений Понтифіком Рік Євхаристії стартував публікацією нового апостольського послання Папи Івана Павла II «*Mane Nobiscum, Domine*» («Залишся з нами, Господи»). У посланні Папа висловлює надію, що Рік Євхаристії допоможе віруючим глибше зрозуміти центральну роль Святих Таїнств у житті Церкви, літургійні норми і традиції, а також переконає їх брати більш активну участь у недільних месгах. «*Mane Nobiscum, Domine*» – третя ватиканська публікація на тему євхаристії за останні роки. У квітні 2003 р. Іван Павло II написав енцикліку «*Ecclesia de Eucharistia*», а рік по тому ватиканська Конгрегація таїнств поширила документ про порушення літургійних норм – «*Redemptoris Sacramentum*». Офіційне відкриття Року Євхаристії відбулося 17 жовтня в Римі.

Тиждень євангелізації відбувся у Парижі. Це – одна із спроб Римсько-Католицької Церкви повернути віруючих великих міст до активного релігійного життя. Ініціаторами Тижня виступили архієпископи Відня, Па-

рижу, Лісабону, Брюсселю і Будапешта. На їхню думку, жителі сучасних західних мегаполісів цілком втратили інтерес до Церкви, зв'язок з нею і її вченням, тому зараз потрібно їх нова євангелізація. У рамках Тижня в Парижі відбулися масові релігійні ходи вулицями і площами, концерти, конференції, виставки. В усіх 130 церковних приходах Парижу була відкрита «Книга життя», куди будь-хто з бажаючих міг зробити запис із проханням про молитву за порятунок своєї чи душі душ його родичів і знайомих. Тиждень завершився 1 листопада в католицьке свято Усіх Святих масовою процесією з 130 «Книгами життя» до собору Паризької Богоматері, де відбулося особливе богослужіння. Одночасно в Парижі відбувся конгрес, присвячений проповідницькій діяльності Католицької церкви у великих мегаполісах. У майбутньому році Тиждень євангелізації відбудеться в Лісабоні.

Папа Римський Павло II випустив нову книгу – «Пам'ять та ідентичність». Як повідомив глава служби друку Святого престолу Хоакін Наварро Вальс, новий набуток Понтифіка є філософським й історичним твором, у якому Папа розмірковує про долю Європи, приділяючи особливу увагу проблемам сучасної демократії і захисту прав людини. Робота над книгою була розпочата близько 20 років тому і в її основі лежать бесіди Понтифіка з теологом Юзефом Тишлером, якого він високо цінував. «Пам'ять та ідентичність» – це вже п'ята книга Івана Павла II. У травні цього року на прилавках книгарень Італії, Польщі, Франції, Німеччині й Іспанії одночас-

но з'явилася автобіографічна книги «Уставайте, підемо!», що присвячена двадцятилітньому єпископському служінню Кароля Войтили в Кракові. Його попередня автобіографічна книга «Дарунок і чудо» вийшла в 1996 р. і було присвячено дитинству та юності майбутнього Папи Римського. Перу Понтифіка належить також поетична книга «Римський триптих», тираж якої перевищив мільйон екземплярів. Але головним бестселером Войтили стала книга «Переступити поріг надії», що вийшла десять років тому і розійшлася по світу в 20 мільйонах примірників.

Головний фахівець Ватикану з проблем сім'ї кардинал Альфонсо Лопес Трухільо назвав «прискорбним кроком» рішення іспанського уряду про легалізацію гомосексуальних шлюбів й усиновлення одностотевими парами дітей. «Цей законопроект, - відзначив кардинал, - не залишає нічого від сутності шлюбу». При цьому він піддав критиці ті країни, які раніше узаконили гомосексуальні шлюби – Бельгію та Нідерланди, Швецію і Данію.

Управління католицької Церкви із справ країн, що розвиваються, відступило від ранішої позиції Ватикану на заборону будь-якої контрацепції. Керівництво Управління заявило, що з метою захисту від надто поширеної в цих країнах ВІЧ-інфекції, навіть моральним обов'язком кожного є використання презервативів.

Римсько-католицька Церква вважає, що називати себе терористом в ім'я Бога – профанація і богохульство. Про це говориться в «Короткому

викладі соціальної доктрини Церкви», текст якого був представлений у Ватикані журналістам кардиналом Ренато Раффаеле Мартіно, головою Папської ради з питань справедливості і світу. «Цим провокується не тільки людина, але й Бог», – проголошує соціальна доктрина Римсько-католицької Церкви. «Оголошувати мучеником того, хто вмирає, здійснюючи теракт, значить спотворювати зміст мучеництва», – говориться в тексті «Короткого викладу». Соціальна доктрина Католицької церкви містить у собі взаємини віруючого з Богом і суспільством у всіх проявах його життя. Як повідомив кардинал Мартіні, підготовлений Ватиканом текст пропонується також як «інструмент, що підживлює екуменічний і міжрелігійний діалог із представниками інших Церков і релігійних співтовариств».

Ватиканська газета *Osservatore Romano* покритикувала рішення Шведської Академії, яка присудила Нобелівську премію 2004 р. з літератури письменниці Ельфріді Елінек. Рупор Ватикану вважає її прапороносцем «абсолютного нігілізму» і різко критикує в її «словотворчості» смакування непристойностей. *Osservatore Romano* вважає, що австрійська письменниця описує світ жінки, концентруючи увагу на «сценах грубої еротики», де секс граничить з патологією, а влада – з насильством, що, на думку Ватикану, не свідчить про «емансипацію жінки від еротизму». Елінек у холодних і похмурих тонах описує просте спарювання двох тіл. Її героїням бракує звичайного людського спілкування, що компенсується самоствердженням з

позиції сили. Це, як пише газета, ніколи не народжує ніжні почуття, не піднімає душу, а лише дезорієнтує свідомість. В ім'я політичної і соціальної критики письменниця робить ставку на «вихідну з усяких рамок непристойність, що виливається в абсолютний нігілізм», підкреслює ватиканське видання.

Понад 2 мільйони осіб взяли участь в одному із найважливіших релігійних свят у Бразилії – Сіріу ді Назарі. Це свято присвячене Пресвятій Діві Марії з Назарету. Починаючи з 1793 р. воно відзначається кожен другу неділю жовтня в місті Білене – адміністративному центрі штату Парі. Саме свято триває тут біля п'ятнадцяти днів. Його кульмінацією є релігійна процесія по вулицях Білені. Сотні тисяч осіб супроводжували багато оздоблений візок зі статуєю Діві Марії. До візка за традицією була прив'язана мотузка, що символізує зв'язок народу з його пресвятою покровителькою. Через величезне число прочан і порівняно невеликої довжини мотузки, за якої прагнули потриматися віруючі, – близько 400 метрів, процесія супроводжувалася товкотнечею. Але ні тиснява, ні 36-градусна жара, не злякали учасників ходу, які супроводжували

образ Святої на всіх 4,5 км маршруту протягом майже 9 годин.

Католицькі священики Італії надто суворі при оцінках моральності поведінки молоді. Так, в Палермо священик Дон Рафаеле відмовився вінчати молоду пару, помітивши вагітність нареченої. «Я не маю права поєднувати священним союзом нечисту пару», – зауважив він. А в містечку Ілеана священик Дон Едоардо відмовився вінчати лише із-за того, що наречена палила й носила міні-спідницю.

Хорватські послідовники Ордену францисканців розпродують своїх дорогих престижних «залізних коней» – Ауди, БМВ, Мерседеси – і пересідають на значно дешевші авто. Це робиться з розпорядження керівництва ордену, яке вважає, що ченці не мають виділятися на фоні простих віруючих. Слід визнати, що францисканці з розумінням поставилися до цього вироку.

ПРОТЕСТАНТИЗМ

Євангельський рух занепокоєний втратою значимості християнського вчення в повсякденному житті сучасної людини, бажання нести Євангеліє в тому вигляді, який нам дав Христос. Колишній генсек Європейського євангельського альянсу, шотландський теолог Стюарт Макаллістер відзначає те, що нині багато християн зайнято розбором теологічних питань, які зовсім не цікавлять невіруючих людей. «Християни ж, проте, мають бути представниками Царства Бога... Справжня єдність їх можлива тільки тоді, коли християни з різних теологічних платформ об'єднуються для молитви».

Рада Єпископських конференцій Європи на засіданні її глав в м.Лідз (Великобританія) знову обговорила проблеми християнського єкуменізму. Йшла мова про нинішній стан християнства в Європі, етичні сторони християнства, про співпрацю християнських Церков, проблеми євангелізації. Учасники конференції зауважили, що сьогодні, як ніколи, є потреба сконцентрувати увагу на духовному єкуменізмі, сформованому на засадах християнської віри. Християнським церквам необхідно виробити спільну позицію у соціальній та етичній сферах, співпрацювати у подоланні таких проблем, як бідність і насилля. На конференції з доповіддю про відносини з Православними Церквами виступив глава УГКЦ Любомир Гузар.

Міжнародний Євхаристійний конгрес відкрився 10 жовтня в Гвадалахарі (Мексика). В зв'язку з проголошенням Папою Іваном Павлом II року Євхаристії він продовжуватиметься до наступної сесії синоду єпископів, що відбудеться в жовтні 2005 року в Римі. У зв'язку з початком року Євхаристії Іван Павло II опублікував нове Апостольське Послання «*Mane Nobiscum Domine*» («Зостанься з нами, Господи»). В передмові до 32-сторінкового документа Папа зауважує, що його ініціатива має привести до більш глибокого усвідомлення ролі Євхаристії в житті Церкви, заохотить християн до більш активної участі в Літургії. Іван Павло II із-за стану здоров'я не зміг взяти участь у відкритті мексиканського конгресу «Євхаристія – світло і життя нового тисячоліття».

Союз Церков ХВЕ Молдови провів свій п'ятий з'їзд. В роботі з'їзду сусідів взяла участь велика делегація п'ятидесятників України. З'їзд був такий представницький делегаціями із зарубіжжя, що це дало можливість провести в Кишиневі засідання Міжнародної Асамблеї Християн віри Євангельської. Замість єпископа В.Павловського, який склав з себе повноваження координатора МАХВЕ, на цю посаду було обрано російського єпископа П.Окару. На засіданні до МАХВЕ було прийнято союз п'ятидесятників Польщі.

Конгрес баптистського братства Росії зібрав на базу відпочинку «Ялинка» понад 3000 учасників із 17 суб'єктів РФ. Девіз конгресу – «Тільки Христос, тільки Писання». За роботою його стежило 1500 церков Росії. Радість спілкування, любов і єдність відчувалися у кожному конгресовому заході. В роботі конгресу брав участь відомий український теолог С.Санніков, який у своїй доповіді глибоко розкрив тему «Історичні уроки братства ЄХБ Росії». Проходили семінари «ЗМІ і Церква», «Жінка в Церкві ХХІ століття», «Що значить бути баптистом», «Бізнес і Церква», «Життя Церкви у свободі ХХ століття» та ін.

Рукопокладення єпископа-гомосексуаліста Джіна Робінсона продовжує активно обговорюватися в Англійській Церкві. Створена архієпископом Кентерберійським Роуеном Вільямсом Комісія з виходу із кризи в Англійському співтоваристві, поширила Віндзорську доповідь, де підведено підсумок її роботи. Автори доповіді покритикували керівництво

Єпископальної церкви США (ЄЦ США) за цю хіротонію, яка «образила багатьох англікан». Віндзорська доповідь рекомендує лідерам ЄЦ США, які брали участь у хіротонії Робінсона, по-перше, утриматися від участі в міжнародних англіканських зустрічах до тих пір, поки ЄЦ США не принесе вибачення за це рукопокладення, по-друге, накласти мораторій на хіротонію практикуючих гомосексуалістів доти, поки все Англіканське співтовариство не матиме згоду з даного питання. Критиці членів комісії, яку очолює примас Церкви Ірландії архієпископ Армський Робін Імс, піддано також канадську єпархію Нового Вестмінстера, де дозволено обряд благословення одностатевих союзів. Цей діоцез поставив єдність Англіканського співтовариства під загрозу, – відзначається в доповіді. З іншого боку, у документі засуджується позиція тих єпископів і примасів, зокрема із країн Африки, які прийняли під свою юрисдикцію американських єпископів-традиціоналістів, що не побажали більше підкорятися ЄЦ США. Єпископ-президент ЄЦ США Френк Грізуолд у цілому прийняв Віндзорську доповідь, проте заявив, що зобов'язаний підтвердити свою повагу до «присутності і внеску геїв і лесбіянок у життя нашої Церкви і її служіння». Лідер ЄЦ США був одним із 50 кліриків, які брали участь в ординації Робінсона, а тому він належить до числа тих, кого попросили утриматися від участі в міжнародних зустрічах. Найближча нарада лідерів Англіканського співтовариства буде скликана в лютому наступного року для обговорення Віндзорської до-

повіді. Всесвітнє англіканське співтовариство нараховує 44 провінції чи автономні Церкви, до яких належить близько 78 млн. віруючих.

Англіканські Церкви Африки мають намір розробити власне віровчення, і, можливо, відокремитися від побратимів по вірі на інших континентах. Такий намір висловили понад 300 деле-

гатів конференції Англіканських церков Африки, Азії, Близької Схід і Латинської Америки, яка відбулася в Лагосі (Нігерія). Яблуком розбрату серед англікан стало питання про допустимість одностатевих шлюбів, саму непримиренну позицію з якої зайняли африканці на протипагу американцям, що обрали гомосексуаліста єпископом Нью-Гемпширским. Тон форуму задав єпископ Лагоський Пітер Акінола, який запропонував делегатам розглянути можливість створення нової теології, що враховує досягнення африканської культури. «Західний світ, – заявив єпископ, – виявився у владі нової релігії, з яким ми не можемо мати нічого спільного. Нам треба прийти до власного віровчення. Співжиття чоловіка з чоловіком немислиме в культурах народів Африки», – підкреслив єпископ. Позиція мешканців Чорного континенту вкрай важлива, адже на них при-

падає 17,5 млн. із 76,5 млн. англікан планети. Це – друга за чисельністю після британців англіканська паства, що зростає швидше, ніж в інших країнах. Але, на відміну від Західної Європи чи США, де до гомосексуалістів відносяться прихильно, в Африці реакція – однозначно негативна.

У Словаччині створено оперу, присвячену основоположнику протестантизму Мартину Лютеру. Засобами музики композитор Кубек подав слухачам опери образ масштабної і смілої особистості, реформатора християнства, пастора-вченого, людини, яка першою дала своєму народу Біблію його рідною мовою. Кожна дія опери за допомогою художніх форм відтворює один із етапів життя Лютера.

ПРАВОСЛАВ'Я

Інtronізований новий, 116-й за рахунком, Глава Олександрійської ПЦ – патріарх Олександрії і всієї Африки Феодор II. Як відомо, патріарх Петро VII загинув у вересні ц.р. у авіакатастрофі. В урочистій церемонії зведення на престол патріарха Олександрійського взяв участь президент Греції К.Стефанопулос. Новий патріарх народився у 1954 р. на о.Крит (Греція).

Він закінчив богословський факультет Салонікського університету і був рукопокладений у сан митрополита в 1990 р. З 2002 р. керував єпархією в Зімбабве. У зв'язку з новим призначенням Феодору II буде надане єгипетське громадянство. Засновником Олександрійського Патріархату вважається апостол і євангеліст Марко. Нині Церква нараховує близько 250 тис. послідовників, 100 тис. яких складають жителі Чорної Африки.

Замах на патріарший комплекс Константинопольської Патріархії здійснено 7 жовтня. На його територію впало дві бомби. Пошкоджено дах кафедрального собору св.Юрія, повилітали вікна в резиденції Патріарха Варфоломія. На щастя, обійшлося без жертв. Цей замах стався через декілька тижнів після того, як декілька сот турецьких націоналістів та радикалів провели хуліганські акції перед резиденцією Вселенського Православного владика, закидали її камінням. Причиною агресивних акцій є тісний контакт Варфоломія I з Грецькою Православною Церквою, яка загалом налаштована антитурецьки. Нестремісти в такий спосіб висловлюють своє невдоволення прагненням патріархату відкрити в Стамбулі православну семінарію. *(Україна молода. – 9 жовтня)*

На Католикоса-Патріарха всієї Грузії Ілію II готувався замах, повідомила грузинська версія газети Georgian Times. «Якщо він не буде зміщений і Грузія не стане країною синодального керування, Патріарха отруять і відсторонять», – цитує видання погрозу супротивників Іллі II. Католикос-

Патріарх знає про небезпеку, яка йому загрожує, але воліє не говорити про це. Газеті стало також відомо про переданий Іллі II ультиматум з 11 пунктів, головною тезою якого стало твердження, що в Грузії не має бути патріарха. «Сподіваємося, що вороги православ'я і патріарха не досягнуть своєї мети, оскільки патріарх – символ сили і єдності Грузії, і виступ проти нього означає виступ проти нації», – підкреслив автор публікації в *Georgian Times*.

Форум «Діалог між Православною церквою і фракцією Європейської народної партії в Європарламенті» відбувся у грецькому місті Салоніки. Європейська народна партія (християнські демократи) є найбільшою фракцією Європарламенту. У форумі взяли участь прем'єр-міністри Греції, Сербії, Чорногорії, Хорватії, а також ієрархи Православних церков і представники інших конфесій Європи. «Із вступом десяти нових країн у Євросоюз, а також з новим розширенням ЄС, що очікується, кількість тут православних буде зростати», – сказав на відкритті форуму прем'єр-міністр Греції Костас Караманліс. Саме тому участь православних Церков і православних громадських організацій у справах ЄС має розширюватися.

Президенту Білорусі заважають всі релігії, окрім Церкви Московського Патріархату. Виступаючи на церковному Синоді, Лукашенко звинуватив опозицію в поширенні в країні різних віросповідань: «Вважаю, що в нас є держава, і це святе. Я дуже хотів, щоб наша православна Церква не була виштовхнута, виведена за рамки нашої держави. Я хотів, щоб наша православна організація була одним з інститутів нашої держави, однієї з найважливіших його опор», – заявив Лукашенко на зустрічі з членами синоду Білоруської ПЦ. «Православна Церква завжди консолідувала наше суспільство, вона у важку хвилину виконувала роль опори нашої державності, – відзначив Президент. – У зв'язку з цим я завжди допомагав нашій Церкві, діючи дуже акуратно й обережно, адже зайві кроки можуть зруйнувати тендітний світ і діалог, що склався в нашій країні між конфесіями». Тому в останні десять років держава приділяла велику увагу взаємодії з релігійними організаціями, насамперед з Білоруською ПЦ. «За цей час у нас не те, що третя не був між релігійними громадами, у нас навіть натяків не було на ці третя і протиріччя», – сказав Лукашенко. Президент Білорусії бачить загальним, головним своїм завданням забезпечення моральної єдності суспільства, недопущення конфліктів, ворожнечі на білоруській землі. «Тому я завжди підтримував і буду підтримувати творчу роль православ'я й інших релігійних конфесій, що діють у цьому напрямку. Деякі діячі опозиції з подачі закордонних поплічників виступають із провокаційними пропозиціями звузити

сферу діяльності традиційних конфесій, насамперед православ'я за рахунок розширення простору для різних сект і нетрадиційних для нашої країни вірувань. Їх ціль – завдати удару по самому кошовному досягненню нашої країни – соціально-політичній стабільності, миру і порядку. Цього в Білорусії їм досягти не вдасться. Не меншу любов до Президента продемонстрував у своїй доповіді Предстоятель БПЦ митрополит Мінський і Слуцький, Патріарший Екзарх всієї Білорусії Філарет (Вахромеев), який запевнив О.Лукашенка, що білоруський народ зробить правильний вибір у ході республіканського референдуму і парламентських виборів. «Церква не приймає прямої участі в політичному процесі, але це не означає, що вона байдужна до подій, що відбуваються в суспільстві», – заявив митрополит.

Архиєрейський Собор Руської Православної Церкви відбувся 3-8 жовтня в Сергіїєвому Посаді під головуванням Патріарха Московського Олексія II. Собор дав оцінку православному відродженню за чотири роки. Канонізовано на загальноцерковному рівні 14 подвижників, які раніше вшановувалися на рівні регіонів. У роботі Собору взяли участь практично

всі єпископи Української Православної Церкви Московського Патріархату начолі з її Предстоятелем митрополитом Володимиром (Сабоданом). На Собор прибули 144 із 157 архиєреїв РПЦ. Олексій II так визначив завдання Собору: «Якщо ХХ ст. ознаменоване згубним поширенням атеїзму і матеріалізму, які призвели до руйнівних наслідків, то століття нинішнє, ХХІ ст., змушує нас виносити на порядок денний обговорення таких явищ, як перекручування духовної свідомості в усім світі, що веде до загального падіння моральності, поширення неоязичництва, тероризму й інших згубних явищ сучасності». Між засіданнями Собору Олексій II вручив нагороди єрархам Руської ПЦ, в т.ч. архиєпископу Івано-Франківському і Коломийському Миколаю (Гроху), якого нагородили орденом преподобного Сергія Радонежського II ступеня. Цікаво, що учасників Архиєрейського Собору Російської Церкви привітав Президент України. Він вказав на те, що «тільки на духовних цінностях, які проповідує Церква, можна побудувати морально чисте і культурне суспільство». Л.Кучма висловив сподівання, що прийняті Собором рішення «послужать духовному відродженню народів, стабільності міжконфесійних відносин, торжеству ідеалів добра, світу і справедливості». (RISU)

У Російській ПЦ сподіваються, що процес об'єднання з Закордонною церквою займе не більше чотирьох років. «Ми розраховуємо, що до Архиєрейського Собору 2008 р. ця подія відбудеться», – сказав голова ВЗЦС митрополит Смоленський і Калінін-

градський Кирило, коментуючи рішення Архиєрейського Собору 3-8 жовтня. Форум висловився за возз'єднання Російської церкви, назвавши це «справою виняткової важливості». «Атмосфера діалогу, щире прагнення обох сторін розв'язати проблеми однозначно свідчать: час возз'єднання настав», – сказав ієрарх. Він повідомив, що Архиєрейський Собор «делегував Синоду зробити канонічне діяння, яким будуть відновлені евхаристичне спілкування і єдність». Проблеми, що перешкоджають зближенню, обговорювалися на двох турах переговорів, проведених комісіями обох церков з подолання розбіжностей.

Архиєрейський Собор Руської ПЦ висловив надію, що законодавства слов'янських країн будуть більше враховувати інтереси православних віруючих. Про це говорить у Визначенні

Собору з питання зовнішньої діяльності Церкви. «Визнаючи і поважаючи принцип рівності громадян перед законом поза залежністю від їхнього відношення до релігії, Собор одночасно сподівається на такий розвиток законодавства, який би більшою мірою враховував той факт, що православ'я є традиційною релігією на території країн СНД і Балтії, причому в багатьох з цих країн до православної Церкви належить абсолютна більшість насе-

лення», – говорить в документі. «Враховуючи традиції більшої частини держав Європи, законодавство в слов'янських країнах СНД може й повинне взяти до уваги, що православ'я вплинуло на формування національної культури, державності, моральних і суспільних ідеалів народів, традиційно окормляємих нашою Церквою», – відзначається у Визначенні. У документі підкреслюється, що збереження духовних традицій і православної віри молодими поколіннями «неможливе без знайомства дітей з основами православної культури і духовності в середній школі, у тому числі й державній». Тому учасники Собору вважають дуже важливим розвиток практики викладання в середніх школах знань про православ'я і православну культуру на добровільній основі в рамках освітньої програми.

Архиєрейський Собор Російської ПЦ висловився за створення концепції межрелігійних відносин. У Визначенні Собору говорить, що Священному Синоду доручається створити робочу групу для складання концептуального документа, що викладає позицію Церкви в сфері міжрелігійних відносин. У документі також висловлено задоволення розвитком міжрелігійних зв'язків РПЦ, включаючи співробітництво в рамках Міжрелігійної ради Росії і створення Міжрелігійної ради СНД. Водночас учасники Собору закликали представників інших християнських Церков відмовитися від конкуренції і місіонерської діяльності на території іншої Церкви. «Наших партнерів ми

закликаємо будувати міжхристиянські відносини на основі взаємної поваги і братерської любові, що виключає конкуренцію й прозелітизм», – зазначається в документі.

Вперше в історії Російської ПЦ запроваджується нова структура – церковний суд. Про це повідомив журналістам керуючий справами Московського Патріархату митрополит Климент, коментуючи підсумки Архієрейського Собору. Пояснюючи різницю між цивільним і церковним судом, митрополит підкреслив, що «предметом церковного судочинства будуть винятково канонічні питання життя Церкви». Наприклад, розірвання церковного шлюбу чи заборона у священнослужінні. Митрополит підкреслив, що протягом історії РПЦ церковний суд ніколи не існував як самостійний інститут. До революції він входив у систему так званих «духовних консисторій», а в ХХ ст. спірні питання вирішував Священний Синод. Архієрейський Собор прийняв тимчасове положення про запровадження такої структури на рівні єпархій РПЦ, що буде діяти протягом двох років. А потім, після випробування на практиці, вона буде затверджена. Наступним кроком стане запровадження загальцерковного суду і вищого органу – суду Архієрейського Собору.

Патріарх Московський Олексій II вважає, що Росії загрожує моральна катастрофа. «Сьогодні наше суспільство постало перед лицем моральної катастрофи, що насувається», – говорить в його зверненні до учасників міжрегіональної науково-прак-

тичної конференції «Православ'я і духовне здоров'я нації», яка відбулася у Воронежі. Ознаки цієї катастрофи він вбачає у нестримному падінні моральності, стрімкому зростанні злочинності, тероризму, релігійного і політичного екстремізму, алкоголізму і наркоманії, «що руйнують душу і тіло, саму особистість людини і, зрештою, постають чинником самознищення нації». Причина цих і багатьох інших важких проблем російського суспільства має духовний характер. Олексій II відзначив, що особливо його тривожить духовно-моральний стан молодого покоління. У зв'язку з цим Патріарх нагадав, що «невичерпний духовний і моральний потенціал Російської ПЦ, її багатовікові традиції і досвід, її віра і вірність ідеалам християнства й духовно-моральних цінностей сьогодні як ніколи затребувані суспільством».

Римсько-католицька Церква продовжує займатися прозелітизмом серед православних росіян – вважає заступник голови ВЗЦЗ Московського патріархату протоієрей Всеволод Чаплін. «Поки це відбувається, відносини між нашими Церквами не можуть бути поліпшені», – сказав офіційний представник РПЦ. Він звернув увагу на подвійну позицію Ватикану, який, за його словами, заявляє, що не має наміру наVERTати православних у католицизм. Але ж, з іншого боку, «з'являються католицькі місіонери із Центральної і Східної Європи, які напівтаємно починають працювати з дітьми із притулків і говорити їм про те, що католицька Церква краще православної». Така діяльність «ведеться

нечесно» і це «викликає біль наших віруючих».

До підтримки дипломатичних контактів із структурами Московської Патріархії, обговорення спірних майнових питань, форм спільної протидії духовному екстремізму, сектантству й іншим хворобам суспільства закликав у своїй доповіді на Освяченому Соборі Російської православної старообрядської Церкви Предстоятель РПСЦ митрополит Московський і всієї Русі Андріан. «Підтримка дипломатичних контактів з відповідними структурами Московської Патріархії є корисним напрямком зовнішньої діяльності Московської старообрядницької Митрополії», – говориться в доповіді. До такого переконання митрополит прийшов у результаті зустрічей з архиереями Російської ПЦ, що, за словами митрополита Андріана, «сприяли зниженню рівня упередженості і встановленню більш доброзичливого відношення до старообрядництва в цілому і до місцевих громад зокрема». «Нині в Московській Патріархії є люди, готові до того, щоб вислухати думку старообрядців щодо наявних між нами розбіжностей. Фактично, склалася унікальна ситуація, якої ніколи колись не було і про яку наші предки могли тільки мріяти, коли писали свої чолобитні і під погрозою смерті вели апологетичні диспути», – підкреслив митрополит. Як приклад, він навів доповідь Голови Відділу зовнішніх церковних зв'язків Московської патріархії митрополита Кирила на недавньому Архиерейському Соборі РПСЦ, у якій є деякі відповіді на висловлені раніше побажання Старооб-

рядницької церкви. Проте, вважає митрополит Андріан, «побоювання щодо невіправданого зближення чи об'єднання із РПСЦ зовсім безпідставні і недоречні». В роботі Освяченого Собору РПСЦ, що є вищим органом Церкви і проводиться щорічно, взяла участь понад 150 делегатів із Росії, України, Молдови і Німеччини. Церква нині нараховує понад 70 громад.

«Сіонська світлиця» є першим християнським храмом. В будинку, який розміщений на горі Сіон на південно-західній околиці Єрусалиму, збиралися для молитви апостоли. В 14-16 століттях тут знаходився монастир францисканців. До 1448 р. приміщенням користувалися мусульмани. Нині в ньому розміщена єврейська релігійна школа. Єврейський уряд виявив бажання передати будівлю, в якій проходила відома Священна вечеря, християнам, але за умови, що вони самі вирішать питання, якій конфесії буде належати будівля. Московський Патріархат висловив бажання проводити там богослужіння, але не заперечив проти передачі «Сіонської світлиці» Єрусалимському Патріархату.

МУСУЛЬМАНСЬКИЙ СВІТ

Мусульмани Америки за Керрі. 76% їх віддадуть свої голоси претенденту-демократу. За Буша проголосує лише 7% мусульман. Якщов 2001 році 23% мусульман США відносили себе до республіканців і 40% – до демократів, то нині ця підтримка виглядає так – 12% і 50%. Нині в США проживає до 6 млн. громадян арабського походження. Проте голоси мусульман не допомогли Керрі: вибори він програв.

93 відомих мусульманських релігійних діячів з 30 країн світу підписали петицію протесту проти дій американських військовиків в Іраці. Вони закликали прогресивну громадськість підтримати іракський рух опору. Серед авторів петиції відомий богослов Юсуф Карадаві, лідер Хезболлах Хасан Насралла, глава Політбюро ХАМАС Халед Машаль та ін.

В цьому році мусульманський піст рамадан почався 15 жовтня. Його було

перенесено саудівським науково-технічним центром короля Абдель Азіза на добу пізніше із-за того, що 14 жовтня відбулося часткове сонячне затемнення, яке завадило появі в цей день на небосхилі нового напівмісяця. Закінчення посту відбудеться 15 листопада.

1 жовтня Іран відзначив день народження дванадцятого шіїтського імама Махді, який «зник із світу» у 951 р. В цій ісламській республіці особливо шанують цю знаменну для мусульман-шіїтів подію, до якої іранці готуються завчасно. День народження імама Махді – останнього спадкоємця Пророка, завжди був в країні вихідним днем. В другій половині дня, після здійснення намазу, жителі іранських

міст починають активно святкувати народження імама, «що ховається від очей». Ця подія не передбачає проведення якихось особливих церемоніалів, але до вечора іранці, як правило, виходять на вулиці міст, заздалегідь оздоблених ілюмінацією й квітами, збираються для співів чи танців, відпочинку. У цей день прийнято допомагати бідним, роздавати їжу і солодощі. Повернення імама Махді, як вважають шіїти, буде супроводжуватися відродженням споконвічно чистого ісламу. Імам повернеться як Спаситель у переддень Страшного Суду і покінчить з тиранією й несправедливістю.

Духовний лідер Ірану Алі Хаменеї виступає проти будь-якої європеїзації у способі життя чоловіків і жінок його країни. «Національний костюм як для чоловіків, так і для жінок має бути витриманим строго в ісламських традиціях», - заявив він. В Ірані заборонено демонструвати жіночу білизну на манекенах. Тут взагалі заборонено виставляти у вікнах магазинів жіночі манекени, які належно не прикриті, тобто не одягнуті в паранджу й одяг до п'ят. Особам чоловічої статі взагалі заборонено торгувати жіночим одягом. Власники магазинів, які не дотримуються цих розпоряджень, позбавляються ліцензії на ведення торгівлі.

В Інгушетії заборонена роздрібна реалізація алкогольної продукції і паління в громадських місцях у зв'язку з початком священного для всіх мусульман місяця Рамадан. Відповідний указ підписав Президент Інгушетії Мурат Зязіков. В указі говориться «про

заборону роздрібної реалізації алкогольної продукції, включаючи пиво, а також вживання алкогольних напоїв і паління в громадських місцях на період священної події і днів розговіння з 15 жовтня по 18 листопада 2004 року». Указ підписаний «із врахуванням побажань віруючих і з метою забезпечення моральних норм поведіння на території Інгушетії».

В Турменії відкрито супермечеть на 10 тисяч віруючих. Її побудовано в невеличкому селі, де народився президент країни Сапармурад Ніязов. Мечеть має чотири мінарети висотою 90 метрів. Окрім відомих сур з Корану, храм прикрашають написані латиницею тези із праці Туркменбаші «Рухнама». По сусідству з мечеттю розміщено меморіал, в якому знаходяться тіла його батька і матері. Сімейну усипальницю Ніязовів збудували французькі зодчі, які будували мечеть. Вартість будівництва храму – понад 100 млн доларів.

Президент Казахстану Нурсултан Назарбаєв, визнавши наростання загрози тероризму в регіоні й реальну загрозу ісламізму для його країни, закликав парламент країни прийняти законопроект «Про протидію екстремістській діяльності». Цей документ,

на його думку, дасть можливість казахським силовикам «складати чорні списки терористичних організацій і заборонити їх діяльність в Казахстані». Президента особливо бентежить «незаконна діяльність релігійної партії «Хізб ут-Тахрір», яка набирає все більше відкритого характеру. «Ніякої реєстрації цих вірувань ми проводити не можемо, тому що релігія у нас відокремлена від держави».

Великої шкоди ісламу завдають ті, хто від його імені захоплює і знищує ні в чому невинних людей, торгує заручниками. Таку думку висловив відомий мусульманський богослов з Катару Юсеф аль-Кардауї. Саме тому дійсні мусульмани не сприйняли теракт в Беслані, інші подібні вчинки тих, хто позорить іслам як релігію.

Релігійні партії переможуть в Іраці, якщо там нині проведуть вибори до органів влади. Це засвідчило опитування, проведене американським International Republican Institute. В адміністрації Буша перемога іракських релігійних діячів оцінюється як найгірший сценарій. Американці все ж розраховують на перемогу прихильників нинішнього уряду Іраку Аяда Аллаві.

Протистояння суннітів та шіїтів у Пакистані завершилося людськими жертвами. У ніч на 7 жовтня від двох могутніх вибухів в місті Мултан загинуло десь 40 осіб, а поранено – біля 100. Спочатку за допомогою дистанційного управління було зірвано авто, припарковане недалеко від місця проведення з'їзду забороненого

релігійного угруповання «Сіпах-е-Сахаба», а потім терорист-смертник на мотоциклі врізався у натовп учасників заходу. З'їзд проводився на згадку лідера організації Азіма Таріке, вбитого 6 жовтня 2003 року у своїй машині під час зіткнення в передмісті Ісламаду із шіїтами. Разом з початку 2004 р. в Пакистані загинуло від атак суннітів більше ста шіїтів.

У зв'язку з настанням священного місяця Рамадан солдати і лідери «Джемаа аль-Тавхід і Джихад» висловили свою відданість ідеям шейха всіх моджахедів Усама бен Ладену. Але американська преса вмістила статті, згідно яких Усама вже втратив контроль за діяльністю «Аль-Каїди», так само як і Буш не в змозі виявити його нинішнє місцеперебування.

В Саудівській Аравії, яка вважається колыскою ісламу, у виборах лютого 2005 р. жінки не братимуть участі. Керівник місцевої виборчої комісії принц Мансур це пояснює тим, що їх участь у виборчому процесі «тяжко організувати». І хоч в саудівських законах немає положення, яке б прямо забороняло участь жінок у виборах, але це питання знаходиться в компетенції королівського суду, а він не спішить з його вирішенням.

Влада танзанійського острова Занзібар заборонила іноземним туристам носити міні-спідниці під час Рамадану. Занзібарці (вони на 98% – мусульмани) не хочуть, щоб під час священного для них місяця посади, туристи носили звабні убрання, їли в денний час чи вживали спиртні напої.

«Коли в нас офіційно наступить Рамадан, ми не будемо дозволяти туристам прогулюватися в одязі, що практично нічого не прикриває», – заявив представник влади Ахмед Отман. Занзібар, популярне місце відпочинку для аматорів блакитних вод Індійського океану, чистих пляжів і східної екзотики, – один з куточків Чорної Африки, де більше всього відчувається вплив мусульманської культури. На острові живуть ревні шанувальники Корану, чії предки – вихідці з Аравійського півострова.

Індійські мусульмани не зможуть більше розводитися зі своїм дружинами через триразове виголошення слова «талак» («розвід»). Новий мусульманський закон про шлюб, який готується до розгляду, передбачає участь у шлюбнорозлучному процесі релігійного судді. Законопроект буде винесений на обговорення мусульманських громад на конференції Всеіндійської мусульманської ради із персонального права, проведення якої намічено на кінець грудня. «Новий закон не дозволить приймати чоловікам однобічне рішення про розірвання шлюбу. Ми думаємо, що він покладе відповідальність за це і на чоловіка, і на жінку», – прокоментував новий закон в інтерв'ю газеті прес-секретар ради Ліас.

Коран можна не лише читати. Ним можна й посмакувати. В одному із готелів Джакарти – столиці Індонезії – було виставлено три велетенські Корани, зроблені з шоколаду. Протягом трьох тижнів випікали «солодкі Корани». А з'їли їх – протягом одного дня.

БУДДИЗМ

Буддисти продемонстрували силу їхньої віри під час одного із самих незвичних фестивалів у Тайланді (острів Пхукет). Солдати Бога, як називають себе учасники дійства, зробили немислимі подвиги, щоб показати, наскільки чиста і сильна їхня віра. Найбільше привертала увагу вулична процесія за участю медіумів. Знаходячись у стані трансу, вони проколювали собі обличчя, щоки, язик й інші частини тіла металевими гачками, ножами, шампурами й іншими предметами, що ріжуть. Крім того, вони ходили босоніж по розпеченому вугіллі і піднімалися по драбині, сходинок яких зроблені з найгостріший ножів. Фестиваль тривав дев'ять днів, починаючи з дев'ятого дня дев'ятого місяця за місячним календарем. Протягом цього часу благовірні буддисти дотримуються суворої вегетаріанської дієти, носять білий одяг і дотримуються 10 правил, які дозволяють їм очистити їхнє тіло й розум: не вбий, не обдури, не лихослов, не чини прелюбу і... не зупиняйся в готелях протягом трьох тижнів до початку торжества.

Буддисти-тайванці щороку відзначають свято духів із містичною назвою «Голодна примара». Згідно їх вірувань, саме в цей час відчиняються ворота підземного царства і злі духи – примари виходять на білий світ. Вони при цьому дуже голодні, а тому їх всіляко слід задобрювати різними частуваннями, приношенням подарунків. На честь цих духів організуються феєрверки, урочисті ходи з музикою і

танцями. Все це має спонукати примар виявити милосердя. На завершення свята подарунки і приношення розміщують на спеціальні човни, підпалюють їх і пускають за течією. Згідно повір'я, лише в такий спосіб примари можуть скористатися приношеннями. Чим яскравіше горять човни, то краще для духів.

Буддисти Японії виступили проти кондитерів своєї країни. Вони від влади вимагають заборонити продажу цукерок під назвою «Соплі із носа Великого Будди». Священники найбільших буддистських храмів вважають, що зображення Будди, який колупається пальцем в носі, ображає почуття віруючих.

Буддизм, як і інші світові релігії, має певні моральні норми. Зокрема він забороняє публічно виявляти свої почуття, зокрема цілуватися в людних місцях. Проте в буддистському Тайланді ці заборони вже не є обов'язковими для молоді. Тут стало модним займатися сексом прямо в громадському транспорті. Влада Бангкоку розглядає питання про шляхи навернення молоді до моральних завітів її предків.

ІУДАЇЗМ

У Росії не вистачає рабинів, заявив Головний рабин країни Берл Лазар на прес-конференції в Московському єврейському общинному центрі. На 178 зареєстрованих громад є лише 36 рабинів. Б.Лазар висловив впевненість, що «найближчим часом у кожному регіоні і навіть у кожному дрібному містечку, де є єврейська громада, буде працювати рабин». За його

словами, єврейська громада без рабина це те ж, що християнська парафія без священника. Лазар відзначив, що сьогодні в Росії розвивається система вищої єврейської релігійної освіти й у майбутньому рабинів вже не треба буде запрошувати з-за кордону. Справа в тому, що темпи еміграції євреїв з Росії в Ізраїль в останні роки істотно знизилися. Лише протягом 1991 року за рік виїхало близько 100 тис. осіб, а зараз – близько 10 тисяч». Нині росте й кількість євреїв, які повертаються в Росію, насамперед з Ізраїлю. Так, у 2003 р. повернулося 50 тисяч осіб.

Одержуючи з рук Президента Росії орден Дружби, головний рабин РФ Берл Лазар відзначив, що «в пошуках національної ідеї в Росії було висунуто дві основні концепції – повернення до духовних коренів і толерантність й повагу до сусідів». Покликанням іудейської спільноти рабин вважає саме зміцнення цих основ російського суспільства. «Російська єврейська спільнота є, певно, найшвидше й найактивніше зростаючою. І це не тільки моя думка, а й думка багатьох діячів єврейських організацій, політиків і спостерігачів з різних країн», – зауважив Берл Лазар.

Влада столиці Таджикистану має намір знести будівлю синагоги, мотивуючи це тим, що вона стоїть на тому місці, де буде будуватися Палац нації. Мер Душанбе не обіцяє чітко громаді іудеїв натомість щось нове, а громада ця – це переважно інваліди й люди літнього віку. Побудувати нове приміщення без належної підтримки мерії вони явно не зможуть. Громада звертається до світової громадськості

з проханням допомогти відвернути загрозу над свяतिною, вік якої такий же, як і таджикської столиці.

Мер Єрусалиму приніс вибачення Вірменському Патріарху Єрусалима Торгому II за витівку єврейського студента-ортодокса. У ході вірменської релігійної процесії в Старому місті Єрусалима студент одного з єврейських ультраортодоксальних навчальних закладів плюнув на християнський хрест, що ніс архієпископ Норан Манукян. Священнослужитель дав юнаку ляпас, після чого зав'язалася бійка. Цей інцидент викликав суперечки в ізраїльському суспільстві. Представники світських кіл вважають неприпустимим будь-яку образу почуттів представників інших віросповідань. Тим часом у середовищі ортодоксальних євреїв існує думка, що тільки іудаїзм має право існувати на Святій Землі. Ультрарелігійні іудеї вважають для себе нормальним плювати на землю, побачивши християнського хреста. «Від імені всіх жителів Єрусалиму приношу вибачення за цей огидний вчинок, який я рішуче засуджую. Я почуваю себе осоромленим», – заявив мер Луполянскі. «Це плювок в обличчя всім жителям міста. Єрусалим символізує світ і братерство між різними релігіями, а тому подібні витівки наносять шкоду усім нам», – підкреслив глава муніципалітету. Луполянскі пообіцяв розробити план дій з поліпшення взаємин між релігійними громадами Єрусалиму. Уже проведена бесіда з представниками Верховного рабинату, які зобов'язалися засудити винуватця інциденту і провести роз'яснювальну роботу в синагогах і

релігійних навчальних закладах, щоб уникнути повторення подібних випадків, повідомив мер.

Вперше за останнє півтисячоліття в італійському місті Трані відбулася служба на Йом Кіпур. В середні віки в цьому місті жила велика єврейська громада. Проте в 16 століття всіх євреїв вигнали з провінції Пулья. В 2004 р. завдяки Раді єврейських громад вдалося відновити іудейську громаду в Трані. Вона молиться покищо в приміщенні колишнього монастиря, йде ремонт синагоги «Сколанова», яка довгий час використовувалася як церква.

120-річчя міської синагоги відзначила іудейська громада Нижнього Новгород. Окрім ювілею синагоги місцеві євреї відзначили ще одну важливу подію: із зховів краєзнавчого музею єврейська громада одержала 10 свитків Тори. В запасниках музею виявилось 106 свитків тори. Керівництво установи дозволило рабину Нижнього Новгород Шимону Бергману вибрати з них десять найбільш збережених для синагоги. Музей виявив згоду передати свитки тим синагогам Росії, які їх не мають.

НОВІ РЕЛІГІЇ СВІТУ

Силами послідовників Єдиної Віри Церкви Останнього Заповіту в Петропавловці Курагінського району Красноярського краю створений Регіональний Центр Профілактичної Медицини (РЦПМ). РЦПМ є благодійною автономною некомерційною організацією, але зареєстрований як медичний заклад в районній адміністрації.

РЦПМ об'єднує медичних працівників різних спеціальностей, які готові надати допомогу всім бажаючим в разі необхідності. Основна задача РЦПМ – профілактика захворювань, тобто намагання привести людину до стану природного здоров'я, спираючись на закони Бога і Творця Всесвіту. Виконуючи лікувальну роботу, яка поки що необхідна в сучасних умовах, Центр намагається сконцентрувати зусилля на організації загальної для всієї громади Землі Нового Обітвання медичної допомоги. (*Земля Обетованная, №40-41*)

Організація «АУМ Сірікьо» нині вже носить в Японії інше ім'я – «Алеф». Токійський суд відмовив їй у вимозі звільнити її членів від підозри і сліжки. Влада Японії продовжує розглядати цю організацію як суспільно небезпечну. Відомо, що від газової атаки, влаштованої нею в 1995 р. в токійському метро загинуло 12 осіб, а тисяча зазнала отруєння.

Всеросійська конференція з обміну досвідом учнів Фалуньгун відбулася 15-17 жовтня у Москві. На зустріч приїхали учні із усього СНД, Латвії й Туреччини. У ході конференції практикуючі ділилися своїми досвідом. Відкрилася конференція святковим концертом: танцями, присвяченими Дафа; грою на фортепіано й китайському струнному інструменті; піснями. Учасники заходу організували акції, в яких висвітлили репресії над учнями Фалуньгун у Китаї: практикуючі стояли із плакатами, показували вправи, роздавали матеріали, розповідали про репресії й демонстрували катування,

які застосовуються нині в Китаї. Закриття конференції було відзначено ходом вулицями Москви. У колоні йшли учні в національних костюмах, барабанщики. У перервах між заходами практикуючі спілкувалися, ділилися досвідом поширення практики у своїх містах, досвідами підвищення власного рівня, рішення різних проблем і важких ситуацій, а також розповідали про свої досягнення. (Л.Кнутарьова)

Церква Ісуса Христа Святих останніх днів на одній із центральних вулиць Саратова будує свою адміністративно-культову споруду. Як стало відомо, один із вірних Церкви декілька років тому купив земельну ділянку в центрі міста і комплекс будівель загальною площею 1398 кв метрів. Куплено це було під реконструкцію для храмового комплексу. Дізнавшись про ці наміри мормонів православні Саратова організували різноманітні акції протесту. Більше п'яти тисяч вірних Російської Православної Церкви зібралися на Театральній площі міста з вимогою припинити будівництво. Де-що пізніше свій протест висловили козаки Всекубанського козачого війська. Єпископ Саратовський Лонгін мотивував свої вимоги тим, що таких храмів немає в інших містах Росії і що

безпосередня близькість мормонського храму до православного ображати-ме почуття православних віруючих. При цьому владика виявив абсолютне незнання особливостей віровчення ЦІХСО, побудувавши свої вимоги «заборони» на витворах своєї ж фантазії.

Церква Ісуса Христа Святих останніх днів в 2004 р. у кількості своїх членів вийшла на позначку 12 мільйонів. За останні 25 років свою кількість вона збільшила втриє. В США ЦІХСОД є п'ятою за кількістю її послідовників (5,4 млн.) і має найвищий рівень зростання серед 15 найбільших церков країни (1,88% щорічно).

ІНШІ РЕЛІГІЙНІ ТРАДИЦІЇ

В Індії з'явилася реінкарнація однієї з давніх богинь. Нею, як вважають, є 15-річна дівчинка із штату Джаркханд, яка виділяє через сльози та слину дрібні камінці. Дати якесь природне пояснення цього явища індійські лікарі не можуть. То ж його розглядають як благословення від богинь.

Індуїсти штату Керала активно налаштовані проти християнських конфесій, які все більше поширюються тут. Активісти індуїстів належать до різних організацій і партій, зокрема до партії «Бхаратія Джаната». Проіндуїстські групи прагнуть створити міжрелігійне протистояння в країні. Їх нападів зазнали сестри Матері Терези, які розвозять і роздають нужденним продукти харчування. Вони звинувачують монахинь у наверненні індуїстів в християнство.

Згідно індуїзму мавпа є священною твариною, що належить богу Хануману, а тому вбивати її не можна. Проте для Індії мавпи – проблема. Їх стільки розплодилось, що вони вже відпали від будь-якого контролю. Кочуючи великими стадами, мавпи спустошують села, агресивно поведуть себе в містах. Нещодавно в Делі мавпи навіть забралися через відчинене вікно в кабінет одного з міністрів й понижили там важливі урядові документи. Оскільки самі індуси вбивати тварин не можуть – їм забороняє робити це релігія індуїзму, то вони вимушені вже звертатися до кілерів інших віросповідань. Серед останніх появилися й українці. Так, в індійському північно-західному штаті Харьяна мешканці села Басана знайшли 60 мавп'ячих трупів. У всіх мавп було перерізане горло. Виявлося опісля, що це зробили два біологи з України, які за певну винагороду нагодували мавп ядом, потім перерізали їх, зібрали в мішки і відвезли подалі від села Чанг, звідки одержали замовлення.

МИСТИКА

У Королівському флоті Великобританії з'явився офіційно зареєстрований сатаніст. Кріс Кранмер, сержант технічних військ ВМФ, був офіційно визнаний сатаністом-капітаном судна. Це дозволяє сержанту бути вільним від обов'язку відвідувати християнські церемонії і виконувати сатанинські ритуали на борту. Кранмер домагається від Міністерства оборони реєстрації сатанізму, що дозволить сатаністам об'єднуватися без «побоювання бути засудженими через неприйняття

християнства». Він стверджує, що це та релігія, яка дає людям достатню свободу, незважаючи на її спірну природу. У сатаністів прийняте ритуальне поклоніння Дияволу, заохочується виконання сексуальних бажань. До ритуальної атрибутики входять чорний одяг, вітвар, символіка сатани, свічки, гонг, меч та інше. Кріс стверджує, що його друзі і родичі прихильно поставилися до його релігійних переконань. Члени церкви Сатани, зокрема, дотримують дев'яти сатанинських заповідей: «Сатана уособлює помсту замість підставлення іншої щоки»; «Сатана уособлює всі так звані «гріхи», тому що вони ведуть до фізичного, духовного й емоційного задоволення»; «Сатана уособлює потакання своїм бажанням, замість помірності» тощо. Зазначимо, що для більшості моряків прибуття першого сатаніста на флот було потрясінням: вони переконані, що сатанізм «дуже небажаний» на судні. Представник Королівського флоту стверджує, що нетрадиційні вірування Кранмера не викликають ніяких непорозумінь на судні. «Кріс Кранмер доповів капітану про своє бажання бути зареєстрованим сатаністом. Його запит був розглянутий і задоволений. Його запит не зустрів заперечень, тому що це не впливає на роботу команди і не обмежує волі інших членів екіпажа. Кранмер гарний службовець, а що стосується його віри, так у цьому немає нічого дурного»... Що ж, після цього висвячення в Англійській Церкві у єпископи гомосексуаліста вже не видається таким арелігійним вчинком...

У весільний наряд одягли мертвих нареченого і нареченого в селі Керес провінції Лімпопо Південно-Африканської Республіки. А це тому, що, згідно

вірувань африканців, смерть як така не існує. Наявним є лише відокремлення

душі від тіла. Тому для того, щоб після смерті бути разом, досить одного – бути одруженими. Шлюб, як вважають африканці цієї округи, якщо він зміцнений взаємною любов'ю, продовжує існувати навіть після смерті закоханих. Чому кересчани відзначали весілля мертвих своїх односельчан? Та тому, що наречений Девід Масента, за щось розгнівавшись на свою обраницю Мгваніні Моломо, застрелив її. Але при цьому він застрелив і самого себе. То ж шлюб їх зміцнений не лише любов'ю, але й смертю.

ТЕМА НОМЕРУ

РЕЛІГІЙНИЙ ФАКТОР У ВИБОРАХ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

Попередні вибори до Верховної Ради України дали підстави деяким аналітикам заговорити про поступову деідеологізацію церковного життя. Проте нинішні президентські вибори показали, що це твердження почасти є справедливим лише для протестантських Церков та різноманітних неорухів. Діяльність ієрархії та вірних православних Церков та УГКЦ засвідчила про їх активне включення у політичні процеси в країні.

Із особливостей нинішньої виборчої кампанії можна відзначити факт декларування практично всіма Церквами законодавчо визначених положень щодо виборів. А це: необхідність участі вірних у виборах, проведення виборів чесними і справедливими. Немає у Церквах й окремих «ухилів» відносно тих чи інших кандидатів. Проте декларовані офіційні «лінії поведінки» Церков, на жаль, часто не збігаються із реальними справами кліриків та вірних. І це яскраво демонструє нам перш за все УПЦ Московського патріархату.

Синод УПЦ МП ще на початку виборчої кампанії оприлюднив своє Звернення до духовенства і мирян з нагоди виборів Президента України, в якому закликав громадян України виконати свій громадянський обов'язок і взяти участь у виборах. А оскільки «Церква Христова не від світу цього», то вона має знаходитися «поза політикою, за сферою боротьби партій». Тому, на думку авторів Звернення, Церква не може закликати суспільство до підтримки якоїсь політичної сили або конкретного політичного діяча. «Коли хтось із священників буде прямо агітувати, перетворювати церковний амвон у агітаційну трибуну, то це категорично забороняється», - роз'яснив позицію свого Синоду вікарій Київської митрополії архієпископ Переяслав-Хмельницький Митрофан.

Як бачимо, ієрархія УПЦ МП в офіційних заявах намагається утримати нейтралітет в позиції Церкви щодо наявних політичних перипетій. Цей нейтралітет, за невеликими винятками, був витриманий на попередніх парламентських виборах. Проте нині від нього не залишилося й сліду. Не лише біляцерковні організації, православні братства та церковні ЗМІ, але й самі владики начолі із Предстоятелем стали активними учасниками виборчих перегонів. Тут можна згадати півмільйона «християнських» щоденників, які роздавалися школярам через церковні та освітянські заклади. Особливістю цих щоденників було те, що діти щодня (а батьки не рідше щотижня) будуть милуватися зображенням чинного прем'єр-міністра поруч із блаженнішим митрополитом Володимиром та читати їх настановчі слова. А щоб щоденники батьки не викинули, дітей заохочують поїздкою в «Артек». Для цього потрібно протягом навчального року заповнювати спеціально відведені для опису дитячих добрих вчинків сторінки і прислати щоденник на конкурс. Не менш «шумною» була й акція висадки десанту українських пілігримів на святу гору Афон. Тут навіть важко розібратися, хто кого супроводжував – чи Прем'єр митрополита Воло-

димира, чи Предстоятель УПЦ МП (разом із митрополитом Іларіоном та єпископом Павлом) Прем'єра. Як би там не було, кандидат у президенти «релігійні почуття проявив», «благословення отримав» і є високоповажні достойники, які можуть це засвідчити... Характерним є те, що В.Янукович вже зображений на іконі Донецької Пресвятої Богородиці серед різних святих і діячів православ'я (ікона знаходиться в донецькій каплиці «Святої Вервиці»).

Вибори спонукали згадувані нами православні братства УПЦ МП, різноманітні «російські рухи» та проросійські братства за інтересами більш чітко «проявити» свою позицію. І якщо братства на початку жовтня ще вагалися у виборі між новоявленим «канонічним християнським комунізмом» головного комуніста України П.Симоненка та програмою діючого Прем'єра, то ієрархія УПЦ МП на місцях була активно «заверстана» у передвиборчі заходи штабів В.Януковича. Причому позиція деяких владик була настільки політизованою, що це навіть викликало протести інших Церков. Зокрема в.о. секретаря Одеської єпархії УАПЦ, настоятель храму Воскресіння Христового о.Володимир Клебан зробив офіційну заяву, в якій зазначив, що «віруючі мають відгукнутися на передвиборчу активність Московського Патріархату протестом проти цього. Церква не є політичною організацією. Церква була, є, і буде покликаною на духовну опіку над людьми. Ми маємо лише молитися і просити Господа щоби Він нам допоміг зробити на виборах Президента України вірний вибір...». Спонукав о.Володимира зробити таку заяву митрополит Одеський та Ізмайльський УПЦ МП Агафангел, який не лише сам брав активну участь в агітаційній кампанії на користь В.Януковича, але й залучав до цього отців митрополії. А закликав митрополит Агафангел «віруючих одеситів віддати свої голоси на найближчих виборах за гідного кандидата у президенти – В.Януковича» з дуже важливої причини: «Ця людина заслуговує на увагу Бога і людей». Слід відзначити, що Агафангел найбільш відвертий, але далеко не єдиний ієрарх УПЦ МП, який активно працює з часу проголошення незалежності України на політичній ниві, працює не на українське державотворення.

На наш погляд, В.Януковича підтримували на виборах й інші, близькі до УПЦ МП, православні Церкви: Руська православна старообрядська Церква (Білокриницька та безпопівська згоди); Російська вільна православна Церква (закордонна); Російська Істинно-православна Церква та парафіяни 15 громад інших православних напрямів.

Не можна сказати, що позиція російськоцентричних православних Церков щодо виборів здивувала експертів. Поведінка владик промосковської орієнтації була цілком прогнозованою, як і позиція двох інших крупних православних Церков – УПЦ Київського патріархату та Української автокефальної ПЦ. Владики УАПЦ не робили будь-яких офіційних заяв з приводу виборів. Поодинокі статті представників обох частин розколотої УАПЦ мають швидше характер коментарів до самого виборчого процесу та використання в ньому релігійного чинника, аніж окреслення позиції Церкви на виборах. Проте практично ні у кого з фахівців не викликало сумнівів щодо симпатій парафіян цієї Церкви. А це – кандидати, зорієнтовані на відстоювання української державності та розвиток національних Церков. Територіальне

розміщення більшості вірних УАПЦ – Західна Україна – дозволяє зробити висновок, що переважна частина прихожан Церкви голосувала за Ющенка.

На відміну від ієрархії УАПЦ, патріарх Філарет вже на початку виборчої кампанії чітко окреслив позицію своєї Церкви. Причому його заява щодо можливої підтримки на виборах кандидатури В.Януковича була, на наш погляд, швидше думкою з приводу, а не реальною позицією Церкви. Тим більше, що це було зроблено не в церковних ЗМІ, а в інтерв'ю «Громадському радіо». До того ж, базова умова, яка була висунута при цьому – підтримка Київського патріархату – не могла бути виконана В.Януковичем. Надто вже тісним є зв'язок нинішнього Прем'єра із Московським патріархатом – серед тих шести десятків храмів, які були побудовані (не без підтримки влади) в Донецькій області в часи його губернаторства, немає жодного Київського патріархату.

На відміну від УПЦ КП, яка задекларувала як вимоги до наступного президента відстоювання ним свободи совісті та конституційних прав віруючих, Київський патріархат головними критеріями у підтримці того чи іншого кандидата на цей пост висунув такі: захист і розбудова української державності; захист інтересів УПЦ КП; побудова Єдиної Помісної ПЦ (звичайно ж, на базі УПЦ КП – авт.). При цьому, як зазначає патріарх Філарет, «ми не маємо права використовувати храми для того, щоб агітувати за того чи іншого кандидата... Ми не обмежуємо волю наших виборців, але просимо, щоб вони дотримувалися наших принципів». Не важко здогадатися, що саме В.Ющенко цілком відповідає цим вимогам. А тому ситуація в УПЦ КП складається за сценарієм – «за Ющенка, але не проти влади».

Таким чином, розгортання виборчої кампанії призвело до подальшої ескалації напруженості між українськоцентричними православними Церквами (УАПЦ та УПЦ КП) та російськофільською УПЦ МП. Їх позиції не можуть співпасти, адже Церкви базуються на різних висхідних ідеях – побудови національної держави із Єдиною помісною ПЦ та відновлення аморфної і нині малозрозумілою за методами відтворення слов'янської супердержави на взірць СРСР.

Певне протистояння за політичними мотивами спостерігалось у виборчій компанії і серед неправославних Церков. «За В.Ющенка, але не проти влади» – таку дещо парадоксальну позицію зайняли щодо наступних виборів і мусульмани Криму. І в цьому є своя логіка, якщо не ототожнювати буквально поняття «влада» з іншим кандидатом на президентське крісло – В.Януковичем. «Уряд у нас нормальний, але Ющенко ми вважаємо кращим. Ми маємо право на свою думку та свій вибір», – так пояснив на курултаї таку позицію один із лідерів кримських татар Мустафа Джемільов. Проте не всі мусульмани, які проживають в Україні (а їх, за різними оцінками, від одного до півтора мільйонів) поділяють цю думку. Зокрема Партія мусульман України на своєму з'їзді в Донецьку ще 10 липня заявила про підтримку на виборах кандидатури В.Януковича. Таким чином, маємо розкол у політичній позиції мусульман України, який в Криму (завдяки діяльності Кримського обкому Партії мусульман) вже призвів до певного зростання політичної напруги серед мусульман. Третій – Київський – ісламський центр в Україні обрав позицію нейтралітету. Принаймні ніяких публічних заяв з приводу виборів

муфті Ахмед Тамім не робив. І це логічно – більшість його прихожан є іноземцями, які не зможуть брати участь у виборах.

Характеристика позиції неправославних конфесій України на наступних виборах не випадково розпочата нами із мусульман. Саме тут, на наш погляд, найгостріше проявилися дві тенденції участі релігійного фактору у виборах – провладна і опозиційна. Це, зрештою, призвело до розколу позиції мусульман у питанні підтримки того чи іншого кандидата.

Формула «за В.Ющенко, але не проти влади» завуальованіше, але все ж проглядалася й у передвиборній позиції ще однієї крупної Церкви України – Греко-католицької. Заради справедливості зазначимо, що своє відношення до виборів УГКЦ визначила навіть ще до початку офіційного старту передвиборчої кампанії. Вже 24 червня Синод єпископів Києво-Галицької митрополії Церкви прийняв звернення до всіх людей доброї волі з нагоди виборів та затвердив «Передвиборну інструкцію для душпастирів».

Після відкритої критики цією Церквою позиції Уряду України в питаннях внутрішньої політики, Звернення Синоду й Інструкція не виглядають вже такими радикальними. І поясненням цьому є те, що «Церква не є політичною організацією і вона не сміє втручатися у виборчі перегони». З іншого боку, єпископи вважають, що «Церква, як добра мати, повинна обстоювати свою позицію й говорити там, де відчуває, що її дітям-виборцям чинять кривду». Перешкодами чесним виборам УГКЦ вважає: одностороннє інформування (перетворення інформації на пропаганду); застосування «адміністративного ресурсу»; купування голосів (посягання на гідність людини через використання її скрутного соціально-економічного становища); фальсифікація виборів (втрата авторитету політичної системи країни й Президента). Щоб цього не сталося, УГКЦ започаткувала з 1 липня молитву за справедливі і чесні вибори, якою має закінчуватися кожна Літургія (з 1 вересня розпочалася безперервна молитва чернецтва УГКЦ «за хороші та чесні вибори»). До речі, ініціативу закінчувати кожне богослужіння молитвою за чесні вибори підтримали 15 липня учасники Помісного Собору УПЦ КП – з цього часу така молитва відбувалася і у храмах цієї Церкви.

Цікаво, що, на відміну від православних, УГКЦ не дала чітких критеріїв, яким повинні відповідати кандидати на найвищу посаду держави. Взявши за взірць Закон Божий, громадянам пропонується самим добре подумати, якого вони хочуть мати Президента і яких чеснот від нього вимагають. Причому в «Передвиборній інструкції для пастирів» клірикам заборонялося не лише агітація за того чи іншого кандидата, але й відповідати на питання, за кого священник буде голосувати особисто. Інакше, як наголошує кардинал Любомир Гузар, душпастир може зробити вірному кривду, оскільки «відбере те, що людині належить силою Конституції і силою права, закону» – свободу вибору.

Чим зумовлена така підкреслена нейтральність УГКЦ? На наш погляд, після всіх попередніх (довиборних) заяв, де чітко окреслено бачення Церквою майбуття України, навіть дуже далекі від політики парафіяни не змогли (принаймні знали, що це йде врозрід з позицією Церкви) проголосувати за кандидата, який відстоював повернення до комуністичного минулого, двомовність, подвійне громадянство тощо.

А тому головним завданням Церква бачила не стільки агітацію за «свого» кандидата, скільки агітацію за «якість» самих виборів, які повинні бути справедливими й відповідальними, тобто відображати волевияв народу. А тому не лише свято Незалежності, але й вибори слід «духовно святкувати і вважати, що в цей день люди роблять щось дуже, дуже важливе», - вважав Предстоятель УГКЦ.

Щодо позиції інших Церков країни, то цікавими нам видаються думки іудеїв з приводу виборів. З одного боку, головний рабин України Яків Дов-Блайх заперечував заангажованість іудеїв в політичні процеси. «Жоден ребе, з тих, хто сьогодні в Україні, не скаже, голосуйте за того чи іншого, - стверджує Блайх. – Єдине, що ми кажемо, йдіть голосуйте». З іншого боку, рабин не заперечував можливість впливу на електоральні уподобання своїх прихожан. «Якщо ми побачимо, що у платформі того чи іншого з кандидатів буде щось для нас тривожне, ми можемо сказати. Ми не будемо підтримувати комунізм – ми вважаємо, що це частина минулого. ... Комунізм знищив це «суспільство», знищив сімейне життя, релігійне життя, духовне життя».

Позиції інших Церков України щодо наступних виборів було важко визначити. Зокрема Римо-католицька Церква, потужні протестантські Церкви практично не виходили за межі нейтрального: «йдіть і голосуйте». Винятком тут можливо були харизматичні Церкви, які мали свого висуванця – Л.Черновецького. Як лідер Християнсько-ліберальної партії України цей кандидат міг бути цікавим і для близьких до харизматів п'ятидесятників та не харизматичних протестантських Церков більш консервативного плану, включно із Свідками Єгови. Проте, незважаючи на активність братів і сестер та вкладення значних коштів у передвиборчі заходи, максимум, на наш погляд, на що міг розраховувати цей кандидат – це повернення своєї грошової застави із Центрвиборчкому.

Таким чином, можна прослідкувати певну залежність політичної активності тих чи інших Церков від їх включеності у національно-духовне життя українців (УГКЦ) та національних меншин (кримські татари, іудеї) країни. Чим глибше таке занурення – тим активніша участь конфесії у політичних процесах країни і тим більші вимоги цих Церков до кандидата у Президенти. Відсутність прив'язки до національної культури (Римо-католики, неорелігії) чи малочисельність вірних (вірменські, караїмські, язичницькі та інші громади) не дозволяє виділити якусь особливу політичну позицію цих релігійних напрямів, оскільки їх влаштовують задекларовані українським законодавством базові принципи свободи совісті, яких, згідно Конституції, має дотримуватися будь-який обраний Президент. І тут, на наш погляд, симпатії вірних розподіляться між тими кандидатами, які особисто більше сподобаються прихильникам цих конфесій.

Як бачимо, більшість Церков України активно переймалися політичними проблемами суспільства на виборах Президента. **Як же проблеми релігійного розвитку країни та свободи совісті були відображені у передвиборчих програмах кандидатів у Президенти України?**

Нинішня виборча кампанія характеризується стриманістю більшості кандидатів на пост Президента щодо висвітлення свого бачення майбутнього розвитку свободи совісті в країні. У деяких виборчих програмах ця сфера людського буття взагалі ви-

пала з поля зору авторів передвиборних програм. Чи то ці питання не цікавлять наших претендентів, чи вони вважають, що в цій царині у нас все вирішено якнайкраще – не зрозуміло.

В цілому кандидати виявилися достатньо прогнозованими у своїх програмах, принаймні у баченні ними нинішньої ситуації і перспектив розвитку конфесій країни. Ми можемо сміливо поділити їхні позиції на кілька груп, які, попри певні відмінності, мають багато спільного.

Перша група – це так звані «ліві» кандидати, які активно використовують напрацьовані ще в радянські часи ідеї соціальної рівності. Проте, залишаючись більш-менш послідовними у своєму розумінні питань внутрішньої та зовнішньої політики країни, розвитку її економіки, ці кандидати різко змінили свої позиції щодо релігії. А якщо точніше – щодо християнства в цілому (бо, власне, лише ця релігія хоч якимись чином «звучить» у програмах), і Української православної Церкви Московського патріархату зокрема. Найбільш «ортодоксальні» комуністи нині не приховують своїх симпатій саме до цієї Церкви. Так, кандидат О.Яковенко у своїй програмі пропонував нам повернутися до початку ХХ ст., коли в середовищі комуністів були течії, які займалися «богошукацтвом» і намагалися навіть синтезувати християнство (принаймні ранне) із комунізмом. Таким шукачам у свій час добряче діставалося від В.Леніна. Проте в подальшому Компартія дозволяла собі деякі реверанси в бік «раннього Христа». Достатньо згадати «Моральний кодекс будівника комунізму». О.Яковенко вже на наступний рік після обрання планував домогтися розуміння українським народом того, що «ідеологія Христа є раннім комуністичним вченням». Це новоспечений Президент планував робити тому, що «розглядає релігію як філософське вчення, а релігійні структури як такі, що активно впливають на політичне життя держави».

Не менш радикальний у своїх висновках О.Базиліук, який у своїй програмі відкинув усі умовності і «буржуазні штучки» на вірець свободи совісті. Кандидат прямо заявляв про створення у разі його президентства державної Церкви «у виконанні» УПЦ Московського патріархату. Цю Церкву він «захищатиме від розкольників», поверне їй храми й інше майно. Дістанеться на горіхи всіляким там протестантам та харизматам, оскільки «свобода совісті не повинна означати свободи для нечистоплотних закордонних місіонерів і тоталітарних сект». От тільки хто визначатиме чистоплотність і тоталітарність? І чи не наступали ми вже на ці граблі?

На диво виважена і «нейтральна» у релігійних питаннях виборча програма відомого борця за права «канонічної» УПЦ МП (неначе є УПЦ МП і не канонічна) П.Симоненка. У своїй «президентській» програмі Симоненко виступав за «забезпечення свободи совісті та віросповідання, сприяння віруючим у створенні умов для забезпечення релігійних потреб, засудження релігійного екстремізму». Проте після кількох великих статей у газетах, де лідер українських комуністів закликав будувати «світле майбутнє» лише із московськими батюшками, не важко догадатися, що під словом «віруючі» маються на увазі ті православні, які відвідують УПЦ Московського патріархату. Всі ж інші, а особливо Київський патріархат, звичайно ж є «релігійними екстремістами».

Наші соціалісти, очевидно із тактичних міркувань, уникли виявлення своєї чіткої позиції щодо церковних уподобань. Н.Вітренко приділила проблемам свободи совісті один рядок у розділі «Духовність». Вона пообіцяла сприяти тому, щоб «міжконфесійні відносини розвивалися на принципах свободи совісті». Тут правда, не зрозуміло – як бути із внурішньоконфесійними відносинами? Адже конфесії «православ'я», «іудаїзм», «протестантизм» та інші поділені на кілька Церков та напрямів. Відносини між ними розвиватимуться за іншим сценарієм? Ще більш «таємничим» у питаннях релігії був О.Мороз. Його будування нашої «впевненості у завтрашньому дні» чомусь не передбачає прояснення «релігійної» лінії. Єдиний рядок, що віддалено нагадував про ці питання, мав такий вигляд: «за подолання морально-духовної кризи в суспільстві – однієї із причин занепаду України». А тому віруючим було не зрозуміло, чи будуть закриватися храми за «комунізму із соціалістичним обличчям», чи ні.

Другу групу кандидатів можна умовно назвати людьми бізнесу. А тому їхне відверте «з'їздження» із питань свободи совісті сприймалося майже як належне. Можна сказати навіть більше, кожне вживання поняття «релігія» чи «свобода совісті» виказувало непересічну ерудицію кандидата. Адже за глобальними проблемами економіки та політики побачити й таке явище, як релігія, з усіма її негараздами – не кожному дано. Так, у програмі А.Кінаха релігійні проблеми було зведено до необхідності налагодження «соціального миру між релігійними групами». Кандидат обіцяв цим групам також «соціальну справедливість і рівні соціальні права». Не зовсім зрозуміло, правда, чому наші Церкви стали раптом релігійними групами. А може це майбутня стратегічна лінія нового Президента? Дійсно, чого це мирити ці Церкви – розігнати їх по «групам» і разом із «різними верствами суспільства, етнічними, національними групами» забезпечувати «рівними соціальними правами». І тоді, дивись, ніякої тобі «міжконфесійної ворожнечі» – конфесій же не буде...

«Батько» і одночасно Голова політичного об'єднання «Єдина Родина» О.Ржавський, виходячи, очевидно, із власного досвіду, переконував виборців, що «найголовніше для людини – її сім'я». Тому можна було спрогнозувати, що Богові, як і державно-церковним відносинам, у програмі кандидата місця не знайдеться. Не знайшлося такого місця і у програмах деяких інших кандидатів: І.Душини, Г.Черниша, С.Комісаренка, В.Кривобокова, В.Кононенко та ін. Проте от за президентства М.Бродського віруючі змогли б дихати на повні груди. «Свобода віросповідань ... буде одним із державних пріоритетів». А тому буде «покладено край» всіляким міжнаціональним і міжконфесійним ворожнечам, привілеям чи обмеженням за релігійними переконаннями. Для цього, вважав кандидат, «потрібна лише політична воля». І таку волю буде проявлено.

Певною перехідною фігурою від групи бізнесменів-політиків до **групи політиків** (майбутніх бізнесменів) був лідер так званої «третьої сили» Ю.Збітнев. Його передвиборна програма дозволяла нам говорити про наявність певної програми релігійних реформ. Так, Збітнев вважав, що Україна повинна мати свою Помісну православну Церкву (до речі, в цьому питанні із Ю.Збітневим солідарні А.Чорновол, який будуватиме Помісну Церкву, та Б.Бойко, який на фоні визнання пріоритету християнських цінностей будуватиме національну Церкву). А тому на посту президента Збітнев

ініціював би внесення змін до Конституції країни та «скасування відокремлення Церкви від держави». Це необхідно, на думку кандидата, для того, щоб утвердити в країні «моральний і здоровий спосіб життя», що неможливо без об'єднання зусиль «Церкви, релігійних організацій та держави». Серед майбутніх невідокремлених Церков кандидат провідну роль відводив «традиційним конфесіям», не пояснюючи, правда, критеріїв визначення цієї традиційності. За президентства Збігнева Київ мав би стати духовним центром слов'янського світу – і на це є Божа воля, вважає кандидат.

Месіансько-містичними ідеями була насичена й постмодерністська програма Д.Корчинського, який стверджував, що справжня українська історія – астральна, а тому «нам не вдаються раціональні вчинки». Кандидат вважав, що ХХІ століття будуть творити не політики і економісти, а релігійні діячі. А тому у разі обрання Корчинського президентом ми мали б перш за все «захисника права Духа Святого та материнських прав Матері Божої». Цікавими були б і засідання Кабміну – міністри «споглядали б крізь кришталеву кулю свічку», або творили б «магічне коло взявшись за руки». Якби не давнє політичне реноме Корчинського епатажного політика-телеведучого (можна і навпаки), то після такої передвиборної програми його можна було б сміливо зачислити до **четвертої групи наших кандидатів – харизматичних християнських кандидатів.**

Тут найяскравішою зіркою був безсумнівний лідер у закликах до порушення чинного законодавства у сфері регулювання питань свободи совісті – Л.Черновецький. У своїй програмі цей кандидат малював для України лише християнську перспективу. «Християнство і християнські цінності повинні бути головними в нашому житті, повинні стати посібником до дії будь-якого чиновника, незалежно від його віросповідання». І далі: «кожен виборний державний діяч, у тому числі і член уряду, повинен обов'язково відвідувати церкву, читати Біблію і керуватися християнськими цінностями і мораллю»; «вони повинні демонструвати свою прихильність до християнських принципів практичними діями у своєму повсякденному житті» і таке інше. Програма Черновецького – це суцільний маніфест неофіта, який от-от як увірував, і вважає, що весь світ має зробити теж. Можна було лише уявити, як би жилося за президентства Черновецького мусульманам, іудеям чи вільнодумцям. Вдень із Біблією, а ввечері – із Кораном чи Торою? Чи не проходили ми щось подібне в Російській імперії, Радянському Союзі? Таке враження, що історія насправді нікого нічому не вчить. Без сумніву, що шановний кандидат юридичних наук давненько брав до рук Конституцію та закон «Про свободу совісті і релігійні організації».

З великою натяжкою (за передвиборчою програмою), до цієї групи можна було віднести і Р.Козака. Відсутність філософської освіти (а подекуди й елементарної грамотності) кандидата максимально утруднювало прочитання його передвиборчої програми. Зокрема розмірковування Р.Козака про першопричину всіх речей – Бога, про невмирущу життєву силу Української Нації – Українську Ідею, про Верховного Суверена – націю тощо, не дозволяли з впевненістю говорити про його позицію в релігійних питаннях. Остання балансувала на межі язичництва, езотерики та містики. З іншого боку, декларації Козака звільнити Церкву від всіх видів податків та будувати храми в Україні за рахунок держави, залучати священників до виховання

підростаючого покоління і таке інше – говорили про прихований потенціал релігійного реформатора.

І, нарешті, релігійні проблеми у програмах **елітної групи** – двох лідерів передвиборчих перегонів. Відзначимо, що фахівці очікували на те, що передвиборні програми В.Ющенка та В.Януковича будуть близькими у вирішенні релігійних питань. Адже намагання охопити (зацікавити) максимальну кількість виборців неминуче мало б призвести до певної уніфікації програм. Проте результат (текст) передвиборчих програм перевершив усі сподівання своєю лаконічністю. «Будемо всебічно сприяти задоволенню релігійних потреб віруючих, міжконфесійній злагоді», - це у В.Януковича. В.Ющенко бачить Україну такою, що живе за «законами Божими та людськими». А тому один із підкривів кандидата «назустріч людям» проголошував «сприяння єдності народу України, орієнтації суспільства і держави на загальнолюдські цінності – свободу, демократію, міжнаціональну і міжконфесійну злагоду». Лаконічніше важко й сказати. Адже «всебічно сприяти...» нині – це не більше, ніж хобі. Відвідав богослужіння чи з'їздив на Афон – ось уже й «сприяєш»...

Підводячи підсумок, відзначимо, що нині відчувається брак юридичної світи, знання основних тенденцій розвитку світового законодавства щодо проблем свободи совісті у кандидатів на найвищий пост держави. Ці питання свідомо (чи не свідомо, що ще гірше) були відведені на периферію передвиборчих програм. Радники із питань свободи совісті у кандидатів або цілком відсутні (а про це говорять програми більшості депутатів), або ж працюють за принципом: «а у нас в селі вважають...». Тому виграш будь-кого із наявних кандидатів, навіть якщо пофантазувати і увявити на Банковій Л.Черновецького чи Р.Козака, на наш погляд, не призвів би до зміни ні нинішньої стратегії розвитку українського законодавства, ні конкретної практики здійснення внутрішньодержавної політики у сфері свободи совісті. Адже пропонувані кандидатами зміни та нововведення, на жаль, не мають реального осмислення і механізму реалізації. І нині можна говорити про те, що до влади йдуть або ж відверті фантазери у вирішенні релігійних питань, або ж люди дуже далекі від цих проблем. Загальні фрази – «за ліквідацію міжконфесійної ворожнечі» чи «за міжконфесійну злагоду» – не мають реального юридичного навантаження. Вони не дозволяють навіть спрогнозувати майбутню лінію поведінки достойника. Адже міжконфесійну ворожнечу можна ліквідувати двома шляхами: налагодженням реального діалогу між конфесіями або ж, що значно простіше, ліквідацією (утисками, позбавленням певних прав і привілеїв тощо) однієї із конфесій...

Сказане вище засвідчує, що в Україні відбувається політизація релігійного життя при певному сприянні цьому вищих владних структур. Треба нашим чиновникам чіткіше усвідомлювати, що це може призвести до регіоналізації України за релігійним принципом, що не припустимо в нинішніх умовах і прямо суперечить Конституції та законодавству України.

(О.Саган)

НОВИНИ РЕЛІГІЙНОЇ ТА РЕЛІГІЄЗНАВЧОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Митрополит Миколай (Юрик) – ієрарх, українець, людина. Спогади, фотосторія. – Львів: Аз-Арт, 2004. – 129 с. Майже два десятки статей-спогадів та 70 сторінок фотосторії, серед яких є унікальні кадри, дозволили упорядникам (керівник проекту – А.Юраш) передати не лише багатогранність постаті митрополита Миколая, але й дух тієї епохи, в якій жив і служив владика. І жовтня у Львівському державному академічному театрі імені Соломії Крушельницької відбулися заходи з нагоди відзначення 20-ї річниці з дня смерті митрополита, на яких і було презентоване це унікальне видання.

Лозко Галина. Українське народознавство. – К., 2004. Це – друге, значно доопрацьоване і розширене видання книги Волхвині. Перше видрукуване ще в 1995 році. Читача-релігієзнавця зрозуміло приваблять ті розділи її, де говориться про духовну культуру, особливо українську міфологію, розкривається бачення автором Велес Книги, дається описання різних прикмет і звичаїв.

Людина і світ. – 2004. - № 9. В черговому числі часопису вміщено розгорнутий аналіз релігійної ситуації в Україні першого півріччя цього року, подається офіційний вісник із Берджому релігій. Видрукувано статті про світ мусульманської жінки, картину світу в інтерпретації сучасної релігії, останні дні життя митрополита Андрія Шептицького та ін. Інформуємо читача часопису ЛіС, що передплата на нього на 2005 р. ведеться не за традиційним Каталогом видань, а за окремим передплатним листом.

Вийшов друком третій номер видання «Благовісник Верховного Архієпископа УГКЦ Блаженнішого Любомира Кардинала Гузара», у якому зібрано офіційні матеріали УГКЦ за 2003 рік. До того часу вже були опубліковані перший і другий номери Благовісника відповідно за 2001 і 2002 роки. «Благовісник» за 2003 р. вміщує такі розділи: «Документи Апостольської Столиці» (здебільшого послання Святішого Отця Івана Павла II з різних нагод та його листи до Патріарха Любомира), «Документи Блаженнішого Любомира» (звернення, послання та відкриті листи), «Нові єпископи УГКЦ» (біографії та грамоти владик), «Документи Синоду Єпископів УГКЦ 2003 р.» (постанови і звернення), «Документи Синоду Єпископів Києво-Галицької Митрополії УГКЦ 2003 р.» (постанови і звернення), «Хроніка подій року», «Проповіді та промови Блаженнішого Любомира». Крім того, у цьому номері Благовісника з'явився новий розділ «Документи керівників християнських Церков України», у якому можна прочитати звернення до представників державної влади та українського народу. Ознайомитися із цим виданням можна у державних обласних бібліотеках.

«Слов'янська Біблія» («Славянская Библия» для Windows. Довідковий комплект на CD-ROM з програмою та всіма модулями). На компакт-диску, крім тексту Біблії, розміщені також матеріали з історії Стародавнього світу біблійних часів, розповіді про найновітніші пошуки філологів та археологів, коментарі до складних для розуміння місць Писання. Крім того, диск містить двісті тридцять гравюр Густава Доре до Священного Писання, шрифт з християнською символікою, Easton's Bible dictionary (у форматі Adobe Acrobat) та інші християнські матеріали. CD розрахований на викладачів та студентів вищих навчальних закладів. Автори проекту ставили перед собою перш за все просвітницьку мету. Про можливості придбання CD можна довідатися на сайті або звернувшись за адресою: 83120, Донецьк, вул. Пінтера 18-27, Федосов С.О. (sergej@s bible.donetsk.ua)

СВОБОДА СОВІСТІ

В Франції закон, що забороняє носіння одягу з явною релігійною символікою в навчальних закладах, має несподівані наслідки. На півдні Франції кілька директорів середніх шкіл не пустили в підвідомчі їм установи капеланів Римо-Католицької Церкви, які віддавна заходили в школи для спілкування з учнями-католиками. У результаті в регіоні Вар п'ятеро капеланів були звільнені від своїх зобов'язань стосовно учнів. Причиною цього став традиційний одяг католицьких священників – чорна ряса зі стоячим комірцем. Відтепер вона цілком може розглядатися як «релігійний символ, що кидається в очі». «Це було одностороннє рішення, з капеланами при його прийнятті не радилися», – заявив один з постраждалих священників, маючи на увазі вищезгаданий закон. Директори шкіл пояснюють свої дії тим, що закон «один для всіх» і стосується учнів, вчителів та тих, хто виконує обов'язки вчителя, а також обслуговуючий персонал. У той же час представник єпархії заявив, що «одяг католицького священника не істотний для його місії» і п'ятеро священників цілком можуть переодягтися у чорні костюми, які використовуються нарівні із рясом. Раніше мимовільними жертвами закону стали студенти-сикхи, яким заборонили носити тюрбани, незважаючи на те, що цей головний убір ніяк не може вважатися релігійним одягом.

* * * * *

У листопаді 2004 р. у Держдуму Росії були внесені поправки, які дозволять законодавчо визначати поняття «релігійний екстремізм» і, зокрема, «ваххабізм». Про це повідомив на прес-конференції в Нальчику (Кабардино-Балкарія) голова комісії Держдуми РФ із проблем Північного Кавказу В.Катренко. «Задача парламентаріїв – роз'яснити широкому колу росіян, що мусульманин і ваххабіт – це різні люди, це люди, у яких зовсім різна ідеологія», – сказав парламентарій.

* * * * *

Американські експерти уважно відслідковують ріст впливу Російської ПЦ (особливо в органах влади) у РФ. Газета «Лос Анжелес-Таймс» (Los Angeles Times) надрукувала велику статтю на цю тему, яка розпочинається із аналізу скандалу навколо виставки «Обережно, релігія!». Вона була розгорнута узимку минулого року в московському Музеї імені Андрія Сахарова і незабаром після відкриття розгромлена групою представників православних екстремістів («РП» писала про це). Нехтуючи принципами свободи совісті, «російська Дума проголосувала за осуд виставки і закликала владу розпочати необхідні кроки». Духовний наставник президента В.Путіна отець Тихон (Шевкунов) назвав художників «шкідливими бактеріями – рознощиками зарази», а тому, сказав він, «суспільство повинне застосувати антигени для боротьби з ними». У підсумку на боротьбу з музеєм, що був символом протидії репресіям і релігійним переслідуванням радянської ери, була

кинута міць держави. Директор музею Ю.Самодуров знаходиться під судом разом із двома іншими організаторами виставки – їх звинувачують у «розпалюванні етнічної чи релігійної ненависті». Ця справа не викликала великих дебатів у Росії, оскільки тут критика православної Церкви сприймається як «нищівний удар по російській державності», зауважує газета. Позбавлена атеїстичним радянським урядом майна і авторитету, Церква російських царів знову стала ключовим політичним гравцем у Росії. Приводячи дані опитувань громадської думки, проведених цього року, газета підкреслює, що 71% росіян назвали себе православними, а більше половини заявили, що вважають свою віру важливою чи дуже важливою. Церква фінансує власний журнал, власну радіостанцію, має свою програму на державному телеба-

ченні. За даними газети, РПЦ «побічно контролює 40 депутатів парламенту», що дозволило успішно провести в Думі закон, який «гарантує Церкві вільне використання державних земель вартістю десятки мільйонів доларів, на яких знаходяться культові будівлі». Особливу увагу своїх читачів газета звертає на те, що в особі нинішнього російського президента Церква знайшла свого прихожанина. На відміну від Б.Єльцина, який виглядав позером усякий раз, коли брав у руки свічку і направлявся до вітваря, відомо, що Путін регулярно сповідається і має власного православного духовника. Російська ПЦ намагається зайняти в державі «належну роль вільного і незалежного інституту – роль, що не має прецедентів за тисячолітню історію цієї Церкви», хоча, за Конституцією, Росія – світська держава, підкреслює газета. З іншого боку, держава також активно використовує Церкву – агітація в церковних приходах Росії, націлена на підвищення явки виборців, допомогла в обранні Путина президентом. Незважаючи на подібні факти, більшість представників РПЦ, на думку газети, вважають, що Церква слабкіша, ніж могла б бути. При цьому свій «недостатній вплив» вони частково пояснюють тим, що президент Путін «мистецьки врізав» її автономію, хоча й використовує її міць «у якості об'єднуючого національного інституту». Чинovníки від Церкви незадоволені тим, що уряд різко скорочує фінансування приватних релігійних шкіл, а Міністерство освіти не надто підтримує Церкву у її прагненні включати в програму державних шкіл уроки православної культури. В.Чаплін, наприклад, ремствує, що Церква в Європі глибше занурена в громадське життя, включаючи вільний доступ священників до ув'язнених і військовослужбовців, чого позбавлені православні священники в Росії. На його думку, «Путін настільки сильний, що може де-

монструвати повну повагу до Церкви. Водночас, не маючи потреби в Церкві як ресурсі влади, Путін не хоче виявитися в ситуації, коли Церква зможе робити на нього тиск», – додає Чаплін.

* * * * *

Традиційні релігії Росії мають намір активно співробітничати в протидії сектантству. Про це заявив на прес-конференції «Сектантство в Росії», що відбулася в Москві, секретар Міжрелігійної ради Росії Роман Силантьєв. За його даними, у країні діють від 200 до 5000 сект. Найбільша частка нових релігійних рухів – у Приморському краї. Велике число сект у Ханти-Мансійському і Ямало-Ненецькому автономних округах, Краснодарському і Ставропольському краях, на Північному Кавказі. У Чечні й Інгушетії їх зовсім немає. Найбільша «секта» Росії – Свідки Єгови – нараховує близько 150 тис. послідовників. Досить помітними на цьому полі залишаються саентологи, мунівці, численні групи сатаністів і неоп'ятидесятників. «У той же час секта кришнаїтів помітно деградувала і скоротила свою чисельність у нашій країні», – вважає Р.Силантьєв. Найбільш небезпечні секти – ті, хто прикривається ісламом. «У Росії діють десятки тисяч ваххабітів, і немає ніяких підстав думати, що найближчим часом становище зміниться». Є й нове угруповання – російські мусульмани. Їх близько 2 тис. осіб. Як бачимо, Росія все більше віддаляється від принципів свободи совісті. Коли вже секретар Міжрелігійної ради, створення якої було ініційовано владними органами, практично закликає до релігійного екстремізму, ставлячи поруч сатаністів і п'ятидесятників, а Свідків Єгови називаючи «небезпечною сектою»... Немає сумніву, що заборонивши чи знищивши ці громади, «традиційні ортодокси» візьмуться за інші.

* * * * *

У Таджикистані посилилося вороже відношення до християн, незважаючи на те, що свобода віросповідання захищена Конституцією країни. Державне переслідування християн дійшло до того, що уряд відібрав земельні ділянки, якими володіли церкви і закрити християнські табори, які функціонували на цих ділянках.

КОНФЕРЕНЦІЇ, МИСТЕЦЬКІ АКЦІЇ

Міжнародна науково-практична конференція «Державно-церковні відносини в Україні у контексті сучасного європейського досвіду», відбулася 4 жовтня в Києві. Організаторами заходу виступили Державний комітет України у справах релігій, Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова. Було звернуто увагу на питання, що потребують законодавчого розв'язання, зокрема питання землекористування релігійними організаціями, реституції церковного майна та задіяння Церков до освітнього процесу. У роботі конференції взяли участь працівники Державного комітету України у справах релігій, обласних відділів у справах релігій, науковці, представники Церков і релігійних організацій (УПЦ МП, УПЦ КП, УГКЦ, ВСОЄХБ та інші), громадські діячі.

*****

Четверті Річинські читання відбулися 22 жовтня в приміщенні Інституту філософії імені Г.С.Сковороди НАН України.

Організаторами заходу виступили Відділення релігієзнавства Інституту філософії імені Г.С.Сковороди НАН України, Українська Асоціація релігієзнавців, Тернопільська медична академія імені І.Горбачевського, Кременецьке медичне училище імені Арсена Річинського. Із

цікавими доповідями виступили науковці із Києва, Тернополя, Кременця, Переяслав-Хмельницького та інших міст України. Зокрема проф. П.Яроцький охарактеризував А.Річинського як науковця і полеміста, проф. Л.Филипович – як етнологу релігії, проф. Н.Стоколос з'ясувала роль А.Річинського в українізації православної Церкви у міжвоєнній Польщі, проф. Д.Степовик зупинився на питаннях архітектурно-мистецької своєрідності українського православного богослужіння у творчості Річинського. Слід відзначити також доповіді Л.Кондратика «Релігія з екзистенціальної перспективи (за А. Річинським)», А.Гудимики «Воскреслі сторінки конфіскації з книги А.Річинського «Проблеми української релігійної свідомості», Д.Чубатої «Арсен Річинський і Почаївська Лавра», П.Мазура «А.Річинський живе у пам'яті своїх земляків» та багатьох інших науковців. За підсумками роботи Круглого столу було прийнято Підсумковий документ, яке наводиться повністю:

ПДСУМКОВИЙ ДОКУМЕНТ четвертих Річинських читань

1. Вітати прагнення УАПЦеркви і громадськості з перенесення праху А.Річинського в Україну з наступною висвятою його як мученика за православну віру.

2. Висловлюючи вдячність тим, хто знайшов втрачені конфіскати з праці А. Річинського «Проблеми української релігійної свідомості», підтримати ідею наукового видання цієї праці в 2005 році без вилучень цензора.

3. Відділення релігієзнавства ІФ НАНУ орієнтувати молодих науковців на написання дисертаційних праць з творчої спадщини Арсена Річинського.

4. Співробітникам ВР ІФ НАНУ розробити спецкурси з творчого здобутку А.Річинського й рекомендувати їх викладання на релігієзнавчих спеціалізаціях в університетах і в православних духовних навчальних закладах.

5. Розробити тематику курсових і дипломних робіт з творчого доробку А.Річинського й рекомендувати їх написання на релігієзнавчих факультетах вузів та в православних ДНЗ.

6. Ініціювати проведення V Річинських читань в квітні 2006 року у Волинському університеті, підключивши до її проведення українські православні духовні заклади Великої Волині. Читання провести до 50-річчя від дня смерті мислителя.

7. Видрукувати в українській пресі статті за матеріалами роботи IV Річинських читань. Підготувати і видрукувати новий науковий релігієзнавчий збірник.

8. Віднайти кошти на забезпечення книгою А.Річинського «Проблеми української релігійної свідомості» всіх священників православних і греко-католицьких Церков

22 жовтня 2004 р.

м.Київ

* * * * *

VI конгрес вищих православних богословських шкіл «Православне богослов'я і сучасний світ» відбувся у Софії. Захід проходив під патронатом прем'єр-міністра Болгарії Симеона і Патріарха Болгарського Максима. Організатор форуму – богословський факультет Софійського університету св. Климента Охридського. Головою оргкомітету конгресу є Іван Желев, який одночасно є Головою Дирекції у спра-

вах віросповідань при болгарському уряді. Перший конгрес відбувся в Афінах (1936 р.), а попередній, п'ятий – у Белграді (2001 р.). У вітанні ректора Софійського університету Б.Біолчева говорилося, що «час, у який ми живемо, є суперечливим. У світі йде процес глобалізації і нам потрібно зрозуміти, яке відношення має цей процес до нас, православних християн, яке наше місце в нинішній боротьбі добра зі злом». У вітанні Вселенського Патріарха Варфоломія, яке оголосив один з найвідоміших православних богословів сучасності митрополит Пергамський Іван (Зізіулас), говорилося: «Церква без богослов'я мертва і приречена на секуляризацію і зникнення самої її сутності. Але і богослов'я без Церкви є не що інше як хворобливий досвід, спрямований на марне рішення проблем людства. Сьогодні богослов'я повинне визначити критерії тих небезпек, що загрожують його розвитку. Ці питання повинні стати предметом обговорення на конгресі». У форумі взяли участь близько 40 делегатів із 20 країн світу.

* * * * *

Другий Міжнародний фестиваль православних фільмів, теле- і радіопрограм «Покров» відбувся 14-17 жовтня у Києві. Метою заходу було об'єднання зусиль людей, які створюють православні фільми і радіо програми, залучення фахівців для професійного висвітлення релігійної тематики в ЗМІ, визначення перспективних напрямків розвитку православної радіо журналістики. У програмі фестивалю – конкурси журналістських робіт, «круглі столи», семінари і майстри-класи відомих журналістів, кінематографістів, режисерів. У фестивалі взяли участь українські і закордонні державні і незалежні теле- і радіокомпанії, а також приватні особи, які створюють фільми і програми, що сприяють утвердженню християнських і моральних цінностей.

* * * * *

«Стратегії співробітництва між українськими та ісламськими банками та іншими суб'єктами економіки». Таку назву мав Круглий стіл, який відбувся в Українсько-Арабському інституті міжнародних відносин ім.Аверроеса (Київ). Цей Інститут було створено 2003 р. за ініціативою Міжрегіональної Академії управління персоналом групою представників арабської інтелігенції та арабських підприємців в Україні і має на меті зміцнити відносини між Україною та арабськими країнами, розвивати її зв'язки з мусульманським світом, поглиблювати діалог цивілізацій та релігій. Така мета реалізується через прямий культурний, науковий та інформаційний обмін, якому сприяє Інститут. В засіданні Круглого столу взяли участь відомі арабські й українські вчені та бізнесмени: представник Посольства Палестинської Автономії п.Мубарак Муса, голова Асоціації громадських організацій «Арраїд» д-р Фарук Ашур, редактор газети «Арраїд» Іслям Гімадутін, викладач ісламських наук Сейран Аріфов, викладачі та студенти МАУП. З вітаннями до учасників конференції звернулися доктор політичних наук, проф. В.Бебик (віце-президент МАУП) та д.філос.н. Закут Салах Абдул Хамід (директор Українсько-Арабському інституту), які наголошували на зміцненні співробітництва між християнсь-

кими та мусульманськими країнами, в якому велику роль покликані відіграти банківські системи цих країн. Змістовну доповідь «Актуальність запровадження ісламських банківських механізмів у банківську систему України» виголосив д.філос.н. Рустем Джангожін. Він розкрив механізм діяльності ісламських банків, котрі працюють зовсім на іншій світоглядній основі, ніж звичні для України банки західного типу. Д.техн.н., декан Київського славістичного університету В.Сігал докладно висвітлив питання про роль в економіці ісламського страхування («такафул») та його перспективи. Він підкреслив надійність цієї системи, оскільки зібрані за системою «такафул» страхові кошти не можуть використовуватися у цілях, заборонених шари'атом (зокрема, розкрадатися). Головний бухгалтер «Аррайд» п.Віра Фриндак розповіла про комплекс операцій, що їх здійснюють ісламські банки. Ці операції ґрунтуються на принципах «мудараба» та «муррабаха». Їх завершувальною ланкою є обов'язковий «зак'ят» – спрямування 2,5% прибутку від них на благодійницькі цілі. Про науково-інформаційне забезпечення міжнародного співробітництва банківських установ розповів д.екон.н., завідувач кафедрою МАУП І.Дахно, про міжнародну торгівлю України з мусульманськими країнами – к.геогр.н. І.Хільчевська (МАУП). Проблеми відкриття ісламських банків в Україні охарактеризував Президент Ісламського культурного центру м.Києва Емір Валєєв. Відкриття таких банків є поки що справою не надто реальною, однак воно могло б суттєво сприяти дрібному і середньому бізнесу. І, нарешті, п.Саїд Саллам, представник громадської організації «Арабський Дім», довів високу ефективність роботи ісламських банків за умови їх високо професійного менеджменту. Прибуток ісламських банків залежить не від спекулятивних операцій, а від прибутковості акцій підприємства, куди інвестовано кошти вкладників. Ці кошти захищено не тільки законодавством, а й ісламськими переконаннями господарів та працівників ісламських банків, що викликає до них у світі дедалі зростаючу довіру.

Розгорнуту концепцію ісламських банків було детально розроблено у другій половині ХХ ст., коли й почався їх активний розвиток. У своїй роботі вони виходять з обов'язкових настанов шари'ату, принципи яких закладено в Корані: 1) «ріба» – заборона лихварства й одержання відсотків на банківський вклад; 2) «зак'ят» – обов'язок благодійництва, встановлений пророком Мухаммадом. Обопільна участь двох сторін у прибутках, а також у можливих ризиках є економічною основою роботи ісламських банків.

Вже сьогодні ісламські банки лише у країнах Перської Затоки акумулюють гігантську суму у 800 млрд. доларів США. Однак потенційна база цих банків є набагато ширшою – чисельність мусульман у світі вже перевищила один мільярд осіб. Привабливість ісламських банків пов'язана з тим, що вони мають цілком відмінну від західних банківських установ філософію своєї діяльності – «інвестиційно-світоглядну». Вона не спрямована на одержання максимального прибутку за будь-яку ціну. Адже діяльність ісламського банку в принципі не може суперечити цілям і нормам, встановленим шари'атом і Сунною. Ісламські банки мають у ХХІ ст. серйозні перспективи, оскільки вони: 1) вкладають кошти вкладників в реальну економіку, уникаючи спекулятивних операцій; 2) провадять чесну політику, чесно

діляться своїм прибутком із вкладником, внаслідок чого ісламські банки послуговуються значною довірою з боку мусульманського населення; 3) виступають зацікавленим партнером бізнесмена, а не лише його строгим кредитором.

Ісламські банки мають чітку перспективу і в немусульманському світі. Так, на Заході відкриваються ісламські відділення у банках загального типу. В Росії вже діє «Бадр-Форте Банк». Корисними можуть виявитися банки ісламського типу й в Україні. Поштовхом до їх створення має стати представницька міжнародна конференція за участю фінансистів з мусульманського світу, підготовка до якої вже розпочалася. Круглий стіл сприяв зростанню інтересу українських ділових кіл до ісламської банківської системи, довіри до України з боку інвесторів з мусульманських країн. Учасники заходу запланували створити інформаційно-аналітичний центр для поширення в Україні відомостей про ісламську банківську систему, підготувати спецкурси та навчальні посібники про ісламські банки для українських банківських менеджерів. (М.Кирюшко)

* * * * *

Публічний мусульмансько-християнський діалог «Міцна родина – запорука майбутнього» відбувся в Києві. Потреба у таких діалогах є очевидною і поступово зростає. Люди різних вірувань, збентежені чи налякані бурхливими подіями кінця ХХ – початку ХХІ ст., вже втомилися від взаємної відчуженості і хочуть з'ясувати, що їх нині зближує, а не віддаляє один від одного. Метою таких заходів є поступове поглиблення пізнання християнами і мусульманами один одного, долання помилкових поглядів і упереджень (наприклад, хибного переконання мусульман у тому, що християни вірають у трьох богів, або ж християн – у те, що «ісламський тероризм» безпосередньо походить від джихаду). Важливо також навчитися розуміти і слухати один одного. Тільки досконало розуміючи один одного, можна навчитися жити разом. Ліквідовуючи хибні уявлення, ми об'єднуємо суспільство, вчимося жити в одному домі, а не просто поруч. Жити поряд, не помічаючи один одного, вже нікому не вдасться. Крім того, навчаючись розуміти іншого, бачити його таким, як він бачить сам себе, ми вчимося при цьому краще розуміти і самих себе. Погоджуючись у цих вихідних моментах, у залі ісламського культурного центру «Ан-Нур» зібралися люди, небайдужі до відносин між християнами і мусульманами, представники державних органів і громадських організацій, науковці. Відкриваючи зібрання, голова Міжобласної асоціації громадських організацій «Арраїд» д-р Фарук Ашур сказав, що цей діалог між українськими мусульманами і християнами присвячено сім'ї, її сучасному станові і необхідності її зміцнення. Християни і мусульмани складають разом біля половини всіх людей, що живуть на Землі. Вони мають чимало спільного. І саме проблема родини є полем для колективної роботи християн і мусульман у всьому світі, безумовно, і в Україні.

Вітаючи учасників цих зборів, п. Валерій Танцюра (заступник міністра Міністерства у справах сім'ї, дітей та молоді) розповів про досягнення Української держави у галузі підтримки родини, про заходи, яких буде ближчим вжито держа-

вою щодо розвитку молодіжного кредитування, підтримки багатодітних і малозабезпечених сімей, про розробку пропозицій щодо їх пільгового оподаткування.

Активну участь у діалозі взяли представники православних церков (УПЦ МП, УПЦ КП, УАПЦ) та Церкви Ісуса Христа Святих останніх днів. У залі засідань були також присутні представники Римсько-католицької та Греко-католицької церков, Православної церкви Божої Матері Державної та ряду протестанських організацій. У підготовці та проведенні заходу найактивнішу участь взяли члени Ісламського громадського культурного центру «Ан-Нур», члени жіночого відділу асоціації «Арраїд». Були присутні голова мусульманської релігійної громади м.Києва хаджі Шакір Ях'яєв, представники Духовного центру мусульман України, мусульманської громади «Мархамат» та інші.

Від імені науковців України зібрання привітала д.філос.н., проф. Л.Филипович (Відділення релігієзнавства Інституту філософії НАНУ), яка відзначила непересічне соціальне значення цієї події, її своєчасність та співзвучність процесам міжрелігійного спілкування в Європі та світі. Виступили також представники ряду громадських організацій, які опікуються зміцненням родини: Валентина Дзябенко (відповідальний секретар Українського руху «Педагоги за мир та взаємопорозуміння»), д.пед.н. І.Зверева (координатор Християнського дитячого фонду).

Борис Самсоненко – член мусульманської громадської організації «Ан-Нур» – виклав принципи положення ісламського погляду на сім'ю. Заступник редактора газети «Арраїд» Ірина Ашур детально зупинилася на причинах неприпустимості абортів, на праві людського ембріону на життя, яке даровано йому Всевишнім. Член жіночого відділу асоціації «Арраїд» Яна Шараф висвітлила питання благодійницької діяльності, що її проводить ця асоціація, а п.Катерина Фриндак говорила про радість материнства для жінки та про згубність гріха, який руйнує родину.

Ієромонах УПЦ МП Арістарх розкрив суть погляду Православної церкви на сім'ю та шлюб, привів повчання з цього приводу Іоанна Златоуста, Єфрема Сиріна, Тихона Задонського, закликав мусульман і християн працювати разом для зміцнення морального здоров'я нації. Прес-секретар УПЦ КП ієромонах Євстратій нагадав слова св. Апостола Павла про необхідність шукання миру з усіма, звернув увагу на загрозу бездуховності в суспільстві, якій всі віруючі люди мають протиставити моральні цінності, на яких і будувати повсякденне життя. Дмитро Шаповалов зачитав привітання, яке направив учасникам діалогу архієпископ Харківський і Полтавський Ігор Ісиченко (УАПЦ), в якому той закликав до спільних дій щодо плекання високих моральних цінностей, до прагнення духовними засобами вплинути на соціальне життя. Помічник Президента місії управління Церкви Ісуса Христа Святих останніх днів в Україні п.Ігор Піддубний розповів про програму свого релігійного об'єднання, призначену для підвищення культури домашнього побуту і відпочинку. Учасники зійшлися у тому, що перший досвід діалогу християн і мусульман був вдалим, його необхідно продовжити, розповісти про нього суспільству. Християни і мусульмани можуть разом протистояти бездуховності. Починати це необхідно у сім'ї, де має панувати один головний авторитет – Бога, має зростати щира, сердечна віра в Нього. (М.Кирюшко)

ВІДПОВІДІ НА ПИТАННЯ ЧИТАЧІВ

– «Чи є караїми євреями, а їх релігія – іудаїзмом?»

З таким питанням неодноразово зверталися до нас читачі РП, які були в Криму й відвідали там Чуфт-Кале. До речі, таке питання надходило і від офіційних установ у зв'язку з прагненнями деяких іудейських ділків під мотивом одновірності прибрати до своїх рук цю святиню караїмів, будівлі караїмських кенас тощо. Не станемо тут переповідати те, як самі караїми відповідають на це питання, а надамо слово для відповіді релігійному і світському главі караїв, їх Гахану, професору Серайі Шапшалу (1873–1961), фрагментарно поєднавши його думки з праці «Караїми СРСР у відношенні етнічному» (Сімферополь, 2004).

«Дослідники підходили до питання про караїмів головним чином з точки зору віри, яку вони сповідували, – зауважує С.Шапшал, – ігноруючи при цьому їх етнічне походження..., віднесення їх до числа тюркських народностей нашої вітчизни. Їх прямо зараховували до євреїв».

Яке ж дісне походження караїмів і до якої гілки тюрків вони відносяться? Віра караїмська стабілізувалася, прийнявши остаточну форму в VII столітті н.е. Першовчителем караїмів був Анан-ібн-Дауд. Вчення це зародилося в Месопотамії. Швидко воно поширилося спочатку серед євреїв, як це було і з християнством, а потім, як і будь-яка інша віра, проникло в різне етнічне середовище. Спільним для караїмів і християн із вченням євреїв є П'ятикнижжя Мойсееве і Книга пророків (як бачимо, не всі біблійні книги тут названі – А.К.). При цьому, як християни, так і караїми не визнають другу половну єврейського віровчення, надто важливу для євреїв – Талмуд.

Караїмські теологи вважають, що початок їх вчення – в більш ранніх роках, ніж VII століття. Родоначальники караїзму, на їх думку, як і інші етноси, жили в Палестині ще на початку нашої ери. Віра караїмська попервах репрезентує християнство в його вихідному вигляді, яким воно було за життя його засновника Ісуса Христа, який рішуче боровся проти фарисеїв, від яких бере початок т.зв. «Усний Закон», тобто Талмуд. Караїми, сповідуючи Старий Завіт і визнаючи пророчу місію Ісуса Христа (а потім – Мухаммеда), а талмудистів визнаючи за відступників від істинної віри, вважають неможливим вступати з ними в релігійне спілкування і не допускають шлюб з ними. До VII століття караїзм знаходився під впливом вчення несторіян.

Десь біля 1200 років тому караїмське віровчення остаточно оформилося в особливу релігію із самостійними догматами, церковною традицією, особливим календарем, обрядом і власною духовною ієрархією. З часом це віровчення проникло в різне етнічне середовище вже за межами Палестини. Головну масу нинішніх караїмів складають тюрки по племені – потомки колись домінуючих на півдні сучасної Росії хазар і половців (кипчаків чи куманів). Ці караїми відправляють свою літургію на давньотюркській мові, що

є близькою до письмової пам'ятки мови половецької «Codex Cumanicus» XIII століття. На цю ж мову перекладено і караїмську Біблію.

Що стосується ставлення караїзму до ісламу, то, окрім визнання Мухаммеда за пророка Божого, посланого арабам для відвернення їх від ідолопоклонства, караїми ввели в своє вчення принцип «аналогії» (араб. – кияс). Вони широко використовують його при визначенні того чи іншого питання Біблії. Так, в П'ятикнижжі немає певної вказівки на заборону дяді одружуватися зі своєю племінницею, а тому, як відомо, євреї вступають в такі шлюби, які в караїмів строго заборонені на основі аналогії. Якщо забороняються шлюби племінника з тіткою, то аналогічно у караїмів не допускаються і шлюби дяді з племінницею. Слід сказати про розходження між вірою караїмів і євреїв з питання про дозволу й заборону до вживання їжу. Так, в караїмів і татар улюбленою національною стравою є поєднання баранини з катиком (кисле молоко), тоді як віруючі євреї не допускають поєднання в їжі м'яса з молоком.

С.Шапшал багато уваги приділяє питанню збереження в караїмів маловідомих слідів їх старих язичницьких вірувань. Зокрема залишилися сліди давніх божеств добра і зла – Улуг-Ата й Каргавли-Ата, віра в магичну силу бубна для вигнання злих духів, вшанування священних дубів та ін. С. Шапшал вважає, що караїми, як тюрки за своїм плем'яним походженням, зокрема потомки хазар, певно що й успадкували від останніх язичницькі звичаї. Наріччя татарської мови, якою говорять караїми, також не має якихось слідів єврейських слів, взагалі єврейської мови. А вони повинні були б мати місце, якщо б караїми, як це дехто твердить, мали за своїх предків євреїв. Відтак караїми – зовсім не євреї, а потомки тих турок-хазар, які, як відомо, сповідували Закон Мойсея і володіли Кримом в VIII- IX століттях. Звичай народу складають половину його віри. Їх вивчення засвідчило близькість в цьому караїмів до татар і турків. Багато спільного і в мові цих народів, в їх фольклорі. В книзі Шапшала знаходимо такий висновок: «Караїми, разом з колишніми південнобережними татарами Криму, є аборигенами півострова, будучи сімісно потомками кіммеріцями, при цьому обидва ці народи отуречилися. Караїми піддалися цьому під впливом хазар, прийнявши разом з останніми нині наявну свою релігію і запозичивши їх тюркську мову.

В названій книзі С.Шапшала можна знайти й інші аргументи на користь того, що караїми не є євреями, а їх релігія не є в повному розумінні цього слова іудаїзмом. Той факт, що християни вшановують Старий Завіт Біблії, а відтак сприйняли основні догмати іудаїзму, не свідчить про те, що християни є іудеями.

То ж святиня караїмів Чуфт-Кале, їх національне кладовище Балта Тіймез ніякого відношення до іудаїзму не мають. Враховуючи малочисельність караїмського народу і обмеженість його можливостей зберегти свою історичну й культурну спадщину від псування часом і вандалізму, цю функцію на себе мала б взяти Українська держава. Чуфт-Кале потребує коштів (і немалих) для збереження святині потомкам.

Матеріал підготував А.Колодний

СТОРІНКА КОНФЕСІЇ*

БРАХМА КУМАРІС ВСЕСВІТНІЙ ДУХОВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Брахма Кумаріс Всесвітній Духовний Університет – організація, яка наголошує на тому, що вона є громадською спільнотою, а лише релігійним утворенням.

Проте, є підстави стверджувати, що Брахма Кумаріс все ж є релігійною організацією, яка, до того ж, подеколи відрізняється особливою радикальністю поглядів, що тяжіють пасивним ставленням до насильства. Крім того, щоденний розпорядок, стиль життя та навіть спрямованість думок рядових членів організації строго контролюються через приписи літературних джерел, членами БХПДУ вищого рівня та керівництвом спільноти. За суттю поглядів, які сповідують її члени, за нормами, які регулюють стосунки між членами та стосунки членів із зовнішнім світом, за формами діяльності Брахма Кумаріс ВДУ є насамперед релігійною організацією. Їй, зокрема, притаманна активна релігійна пропаганда та місіонерська діяльність.

Брахма Кумаріс започаткована у 1937 р. Засновником її культу був колишній ювелір, житель Індії, Дада Лекхрадж (Праджапіта Брахма), який проголосив себе інкарнацією (земним втіленням) Бога. У 1976 р. організація широко відсвяткувала сторічний ювілей від дня народження свого засновника. Його культове ім'я «Праджапіта Брахма», де Праджапіта означає Батько Людства, а Брахма – ім'я Творця. Це ім'я він отримав у 1937 році – році, коли він, як в це вірять члени організації, за велінням Господа став «його інструментом для підновлення світу». Таким чином, для членів організації її засновник є не лише прабатьком всього людства (у санскриті Брахма ще відповідає імені першолюдини), але й «тілесним посередником безтілесного Господа Шиви чи Єгови, Вищого Батька усіх душ». Як твердять члени організації, лише безтілесний Господь приносить благо усім душам. Саме тому його ім'я – Шива, тобто Благочинний.

Через засновника організації Праджапіта Брахму було передано вчення, яке, за свідченням віруючих, стосується всіх сфер людського пізнання – соціології, психології, суспільствознавства, історії, метафізики, естетики, етики та багатьох інших.

Почувши заклик Всевишнього стати посередником між людьми та Ним Самим з метою відновлення вищих цінностей і отримавши божественне бачення майбутнього людства, Дада, як ще називають Праджапіта Брахму члени організації, став проводити у своєму великому будинку, який тоді собі міг дозволити ювелір, невеликі духовні збори.

Всі погляди, які розповсюджує організація Брахма Кумаріс Всесвітній Духовний Університет та яким навчає своїх студентів фактично є різноманітними інтерпре-

* В кожному новому числі часопису «Сторінка конфесії» надається новій релігійній течії.

** Матеріал підготували студенти НаУКМА Ю.Карапетян та О.Грибенко на основі вивчення видруків ЕКВБУ та особистих бесід з послідовниками конфесії.

таціями «видінь», що їх отримував протягом свого життя засновник культу, а також безпосередніми словами Бога, які нібито були передані через Праджапіта Брахму. Члени організації вірять, що з вуст Праджапіта Брахми надходило те божественне знання, яке вони тепер вони мають передавати іншим. Вони переконані, що безтілесний Бог вибрав тіло Дади в ролі свого посередника.

Бога, якому вклоняються послідовники релігійної організації і який, як вони в цьому переконані, говорив із засновником БКВДУ та деякими іншими її членами, весь час отожднюють з богами інших релігій. Це і Шива індуїзму, і біблійний старозавітний Єгова, і божество-нірвана буддистів. У своїх публікаціях та «серіалах» організації «Брахма Кумаріс ВДУ» засновника культу називає різноманітними іменами-титулами, якими позначається його «божественне достоїнство» – Брахма Баба, Шива Баба, Праджапіта Брахма і т.д.

Після смерті засновника «Брахма Кумаріс» 18 січня 1969 року керівну роль в організації перебирають на себе жінки. Керівництво організацією перейшло до двох його послідовниць – Діди та Дада. Це також їхні культові імена. Ці зміни самі члени організації пояснюють так: «Коли Брахма Баба завершив свою тілесну роль, Шива Баба передав роль Адміністраторів двом високо духовним жінкам, їх з любов'ю називають Даді та Діди. І те й інше ім'я різними мовами «старша сестра». Проте послідовники організації наголошують на тому, що Даді та Діди – це не якась заміна Брахма Баби.

За останні десятиліття існування «Брахма Кумаріс» сформувалася ієрархічна структура керівництва організацією. Сам Праджапіта Брахма ніби знаходиться у довершеному союзі з Вищим Отцем і перебуває тепер у не пов'язаному з матеріальним тілом «Тонкому світі», звідки продовжує свою роботу з оновлення Всесвіту перебуваючи в «ангельській» формі. Віруючі сприймають це як приклад обожнення людини, перевтілення її у ангела, що є в перспективі «вищою стадією» буття кожного.

Таким чином, все, що тепер від імені Праджапіта Брахми віщають послідовникам цього релігійного віровчення сучасні лідери культу, вважається безпосередніми словами Бога, які якимсь незбагненим способом проходять через померлого засновника і озвучуються через його живих вісників, зокрема через тіло нинішньої «старшої сестри» конфесії Гульзари. Такі «віщання» друкуються окремими збірниками, які складають значну частину духовної літератури спільноти. В передмові до одного з таких збірників, а точніше, його перекладу російською мовою, цей процес формулюється: «Ця книга являє собою Мурлі, об'явленні Ав'кт Бап Дадою (об'єднаною формою Безтілесного Всевишнього Отця, Всевишньої Душі Шиви, Точки Світла, батька Брами, тонкого ангела), через тіло Дади Гульзар своїм давно забутим та знову віднайденим дітям». Вірні організації «Брахма Кумаріс Всесвітній Духовний Університет» вважаються особливими душами, божественною родиною.

Подібно до будь-яких інших релігійних об'єднань у «Брахма Кумаріс Всесвітній Духовний Університет» налагоджена складна багатоступінчаста структура з різноманітними рівнями посвяти (релігійної ініціації) його членів.

Для того, щоб досягнути стану єдності, тому, хто ступає на цей шлях, необхідно пройти чотири ступені. Перший ступінь передбачає налаштування на практику Ра-

джа-йоги. На цьому етапі необхідним є зовнішнє мовчання. Також необхідно залишати спокійним свій розум. Якщо в розумі раптом будуть виникати негативні чи порочні думки, то їх слід тут же і негайно змінювати на позитивні, що ґрунтуються на духовному знанні.

Другий ступінь – це позитивне мислення (або медитація). Це – міркування про себе як про душу, про Всевишню Душу і про «наш вічний Дім».

Третій ступінь – це є концентрація. Вона з'являється тоді, коли розум перестає мандрувати в своїх духовних блуканнях. На цьому етапі вже немає потреби створювати якісь нові думки, бо ж людина сама стає втіленням цих думок про себе, про Всевишню Душу, про початковий дім. Коли подібний стан триває досить довго, то настає усвідомлення.

Четвертий ступінь – це, власне, і є усвідомлення, усвідомлення себе душею, світлом, дитиною Отця-Очищаючого, усвідомлення початкового Дому – солодкого Дому мовчання. В цьому стані душа має переживання світла, покою, блаженства, сили. Промені світла, покою, чистоти, що йдуть від Всевишньої Душі, наче пронизують всю душу, наповняючи її цими якостями поширюючись у всьому світі.

Самих себе адепти цього віровчення називають «брамініми» чи «брахмінами». Якщо виходити з дефініції, наведеної в одній з книг організації «Брахма Кумаріс Всесвітній Духовний Університет», то ці назви є тотожні до поняття «адепт релігійної організації» як, наприклад, кришнаїтами називають послідовників Товариства Свідомості Кришни, а мунітами називають послідовників Отця Муна.

Згідно з віруваннями брахмакумарістів, Бог спустився в цей світ і ввійшов у тіло звичайної людини, якій дав ім'я Праджапіта Брахма (Батько Людства). То ж тих, хто слідує цьому знанню в своєму повсякденному житті, називають Брахмінами, народженими нащадками Брахми. Нагадаємо, що Брахма – це безпосереднє ім'я індуїстського божества.

Послідовникам «Брахма Кумаріс Всесвітній Духовний Університет» обіцяють, що якщо вони будуть чітко слідувати вказівкам лідерів культу, то зможуть досягнути всіх релігійних цілей свого життя. Брахмакумарісти вважають Бога своїм Всевишнім учителем, який благословляє їх процвітанням та благоденством на багато поколінь. Він є тим наставником усього світу, про якого згадують всі священні писання. Саме він подарує вірним їм Вище Знання, спокій, блаженство, силу та чистоту на двадцять одне життя. Тому свого Бога послідовники БКВДУ називають ще Єдиним Визволителем усіх душ.

Члени організації **зобов'язані** виконувати релігійні обряди, ритуали та різні медитаційні техніки містичних східних напрямів, зокрема Раджа-йога. Раджа-йога – це містичне єднання із Всевишнім. Різновид Раджа-йоги, який практикують послідовники організації «Брахма Кумаріс Всесвітній Духовний Університет», являє собою різновид неіндуїстської релігійної системи. Вони розглядають Раджа-йогу як найправильніший шлях до Бога, він передбачає постійне згадування про Господа та виявлення своєї безмежної любові до нього, без якої йога не може бути зреалізованою.

У Раджа-йозі є особливе ім'я для Всевишнього – Шив Баба. При цьому «Шив» означає благочинний, а «Баба» – це «солодке» ім'я для батька. Відтак Шив Баба – це

Благочинний Отець, Благочинний Батько. Як учитель, Бог щодня наповняє вірних своєю істиною.

Цікаво, що у брамінів організації «Брахма Кумаріс Всесвітній Духовний Університет» кожний день тижня має своє особливе призначення і фактично чомусь присвячений. Так, понеділок це – день спокою, вівторок – день любові, середа – день сили, четвер – день знання, п'ятниця – день чистоти, субота – день милосердя, а неділя – день блаженства.

Члени БК ВДУ переконані, що думка – це основа кожної дії, основа стану людини. «Говорять, посієш думку – пожнеш звичку, посієш – звичку – пожнеш характер, посієш характер – пожнеш долю». Людина є такою, якою є її думки. Негативні, важкі думки ослаблюють її душу, позитивні ж думки – дають силу. Університет радить своїм послідовникам наповняти свої думки спокоєм, добропорядністю, любов'ю, щоб зробити їх світлими, високими. Саме в такий спосіб людина зможе відчутти, як на краще змінилося її життя.

Кожний окремий день має свою окрему думку, на якій члени Університету мають зосереджуватись протягом кожної його години. Це є частиною щоденної літургії і, фактично, є обов'язковим для членів організації. Ці думки нагадують максими східних мудреців та давні моралізаторські приповідки. Скажімо, думкою 20 листопада цього року є сентенція «Уява женеться галопом, а здоровий глузд йде пішки».

В усьому світі нині зареєстровано понад п'ять тисяч центрів БХВДУ. Вони є десь в 90 країнах. На теренах СНД функціонують більше 20 центрів Університету. Найбільші з них – в Москві і Санкт-Петербурзі. Є центр університету і в Києві.

Організація має сумнівну репутацію у сусідніх країнах, зокрема у Польщі та Росії. Наприклад, головне управління юстиції м. Москва підготувало вельми критичний висновок про віровчення «Брахма Кумаріс ВДУ». Висновки оприлюднені. Вони фактично становлять комплексне наукове дослідження, підготовлене фахівцями різноманітних галузей науки на основі фактичних матеріалів. Під час роботи над висновками було проаналізовано книги, документи та інші друковані матеріали, відео- та аудіо матеріали, які розповсюджує «Брахма Кумаріс ВДУ».

Література, видана «Брахма Кумаріс Всесвітнім Духовним університетом»

1. Авьякт БапДада. 1995-1996 // Брахма Кумаріс Всемирный Духовный Университет. – М.: 4-й филиал «Воениздата», 1996. – 160 с.
2. Авьякт БапДада. 1993-1994. 1994-1995 // Брахма Кумаріс Всемирный Духовный Университет. – М.: 4-й филиал «Воениздата», 1995. – 256с.
3. Всеобщая гармония // Брахма Кумаріс Всемирный Духовный Университет. Маунт Абу (Раджастан), Индия. – Без указания места и года издания. – 32 с.
4. Всеобщий мир и устройство лучшего мира // Брахма Кумаріс Всемирный Духовный Университет. – Без указания места и года издания. – 24с.
5. Духовное знание и раджа йога. Краткий курс // Всемирный Духовный Университет Праджапита Брахма Кумаріс. – Санкт-Петербург, 1992.- 74с.
6. История о тебе. Путешественники // Брахма Кумаріс Всемирный Духовный Университет. – Без указания места издания, 1999. – 64с.
7. Новое знание для нового мира / Брахма Кумаріс Всемирный Духовный Университет. – М., без указания года издания. – 35с.

8. Медитация. Легкая практика для покоя разума и жизни без стрессов: Пер. с англ. – М.: Брахма Кумарис Всемирный Духовный Университет, 1995.- 64с.

9. Джагдиш Чандер Хассиджа. Раджа йога: метод и цель / Брахма Кумарис Всемирный Духовный Университет. — Санкт-Петербург: Государственная типография №4, 1994. – 128 с.

10. Брахма Кумарис Всемирный Духовный Университет: 60 лет развития и общественной деятельности (1936-1996) // Брахма Кумарис Всемирный Духовный Университет. ~ Без указания года и места издания. – 36с.

11. Университет, который отличается от других // Брахма Кумарис Всемирный Духовный Университет. – Без указания года и места издания. – 16с.

12. Ценности для лучшего мира // Брахма Кумарис Всемирный Духовный Университет. – Без указания года и места издания. – 32 с.

ЦІКАВО ЗНАТИ

⇒ **Непростий спосіб вираження поваги богам обрав послідовник даосизму в Малайзії** – він привселюдно протягом півгодини варився разом з пельменями і кукурудзою. 56-річний Лім Бун Хва з даоського храму в м.Пекан сів, схрестивши ноги, у встановлений на багатті казан-пароварку і був накритий кришкою разом із продуктами, що там варилися. Тисячі людей могли переконатися, що чернець залишився неушкодженим. Хва переконаний, що від опіків його захистили Дев'ять Небесних імператорів, на честь яких у ці дні проходить релігійне свято. Пельмені і кукурудза, на відміну від даоса, зварилися до готовності і були роздані здивованим глядачам. Перед процедурою «пароварення» чернець тиждень поститься. - один із головних напрямків давньокитайської філософії і національна релігія Китаю.

⇒ **Пастор Дерік Дербишір із сільської церкви поблизу м.Порт-Елізабет (ПАР) охрестив породистого коня.** «Я прочитав відповідне місце з Писання, здійснив молитву, а потім окропив коня голову, – сказав Дербишір. – Долоня Господня тепер точно спочиває на цьому творінні, і воно, безсумнівно, стане чемпіоном». Скакун, що одержав у такий спосіб ім'я «пастор, що біжить» буде розіграний на благодійному аукціоні, квиток на який коштуватиме близько 30\$. Виторг від аукціону піде на ремонт будинку церкви та на будівництво будинку пристарілих. Це вже не перше хрещення для цього пастора, який вважає, що «це стосується лише нас із Господом».

⇒ **Мессу для домашніх тварин провели в одному із храмів Ніцци.** Сотні мешканців міста принесли або привели до храму на церковну службу не лише своїх собак, а й котів, хорьків, навіть мишок. Месса проводилася на згадку святого Франциска Асизького, який католицькою церквою оголошений покровителем братів наших менших.

⇒ **Фільм «Страсті Христові» зробив його режисера Мела Гібсона найвпливовішою персоною в шоу-бізнесі.** Знаменитий австралієць вклав 25 млн доларів під час зйомок фільму. В прокаті картина зібрала 610 млн доларів. Головне, що вона викликала чисельні дискусії на релігійні та етичні теми.

ІНСТИТУТУ РЕЛІГІЄЗНАВСТВА ЯГЕЛОНСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ — 30 РОКІВ!

Співробітники Відділення релігієзнавства Інституту філософії імені Г.С.Сковроди НАН України, члени Української Асоціації релігієзнавців щиро вітають колеґ із Польщі із ювілейною датою.

Творчої Вам насаги та нових цікавих релігієзнавчих конференцій і проєктів!

Інститут релігієзнавства утворений в 1974 році на тодішньому філософсько-історичному відділенні Ягеллонського університету. Почергово директорами ІР ЯУ були доктори габілітовані Я.Павліца, Я.Майхоровські, В.Павлючек, Г.Гжимала-Мошинська, доктор К.Банек. Нині директором є доктор габілітований Я.Драбіна.

Розпочинав свою роботу ІР ЯУ як філософсько-релігієзнавчі студії в Інституті післядипломної освіти ЯУ. Головним завданням студій було підвищення кваліфікації вчителів із філософії, релігієзнавства та суспільствознавства. Трисеместрові (а з 1987 р. — чотирисеместрові) курси підвищення кваліфікації вчителів (існували до 1992 р.) у 1975 р. були розширені дворічними додатковими курсами для тих студентів ЯУ, які бажали додатково вивчати, окрім своїх базових курсів, ще й релігієзнавство. Паралельно із курсами підвищення, в ІР було започатковано аспірантуру та докторантуру філософсько-релігієзнавчої спеціалізації. Головними напрямками науковців на перших порах були дослідження світогляду молоді і складання проґрам для викладання світоглядних дисциплін. Сьогодні в Інституті навчається 66 аспірантів.

У 1980 р. в ІР ЯУ було запроваджено п'ятирічні магістерські курси із релігієзнавства, а з 1994 р. — платні п'ятирічні заочні магістерські курси. Нині на стаціонарі тут навчається 201, а заочно — 206 студентів.

Протягом 30 років співробітники Інституту, незважаючи на різноманітні світоглядні трансформації у суспільстві, намагалися дотримуватися плюралістичних підходів у своїх дослідженнях, сконцентрувавши головну увагу на сучасних змінах у релігійності, а також у системах цінностей різних груп віруючих у Польщі.

Структура Інституту протягом його історії зазнавала постійних змін. Нині в ІР працює 4 професори і 7 докторів наук, 7 ад'юнктів, 6 асистентів, 2 старших викладачі. У складі Інституту працюють такі підрозділи: відділ історії релігії (керівник — д.габ. К.Пілярчик); відділ феноменології релігії (д.габ. Л.Тшінські); відділ історії християнства (д.габ. Я.Драбіна); відділ філософії релігії (проф. Є.Охманн); відділ соціології і психології релігії (проф. Г.Гжимала-Мошинська); відділ історії державно-церковних відносин (проф. Б.Гротт); відділ документації релігійних напрямів у сучасній Польщі (доктор З.Пасек).

Друкованими органами ІР ЯУ є два періодичні видання: у серії «Зошитів наукових ЯУ» друкується річник «Студії релігієзнавчі» (виходить із 1977 р., наразі вийшло 36 чисел); «Номос. Квартальник релігієзнавчий» (виходить з 1977 р., вийшло 42 числа). У 1991 р. ІР започаткував також своє видавництво — NOMOS, яким керує І.Боровік.

Інститут релігієзнавства Ягеллонського університету нині нараховує 25 наукових співробітників і є єдиним такого роду закладом у Польщі. Факультет філософії ЯУ, в рамках якого функціонує Інститут — єдина в країні наукова інституція, яка має право надавати ступінь кандидата (доктор) і доктора (доктор габілітований) наук із релігієзнавства.

Нині співробітники ІР ЯУ мають тісні наукові контакти із більшістю провідних релігієзнавців світу. У 1999 р. такі контакти були встановлені також з Відділенням релігієзнавства Інституту філософії імені Г.С.Сковроди НАН України. Проте українські та польські релігієзнавці не обмежилися лише участю у наукових конференціях сусідів. У 2000-2002 і 2002-2004 роках були виконані два великих спільних проєкти із компоративного дослідження особливостей релігійності та розвитку релігійних інституцій в Україні та Польщі.

Продовжується передплата на часопис

«Релігійна панорама» на 2005 рік

Ми і надалі оперативно інформуватимемо Вас про головні події релігійного життя, свободи совісті в Україні та світі. Читаючи наш журнал, Ви матимете об'єктивну інформацію про конференції та круглі столи з релігійних питань, про новини релігієзнавчої та релігійної літератури. Кожне число часопису буде висвітлювати основи віровчення та обрядової практики однієї із конфесій України.

РЕЛІГІЙНА
ПАНОРАМА

журнал про релігійні справи

7⁽⁴⁷⁾
2004

РЕЛІГІЙНА
ПАНОРАМА

журнал про релігійні справи

6⁽⁴⁸⁾
2004

- РЕЛІГІЯ В КОНТЕКСТІ ПОЛІТИЧНОЇ І ДУХОВНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА
- ПРОБЛЕМУ СТОПОРНО ПАТРИАРХАТУ ЛІТЕЦЬ НАДА РИМСЬКОЇ НЕ ПЕРЕДАТЬ У ПРАКТИЧНУ ПЛОЩИНУ
- КАРДИНАЛ ВІСКОМБІ ТУЗАР ЗАСТОПОРЮЄ ІРКО-КАТОЛІКІВ
- ІСНАМ В УКРАЇНІ ВІРТЕРОМАНІ

СТОПІНКА ЮРЬОСЦІ
РАДНА ПРАВОСЛАВНА ВІРА

НОВА РЕЛІГІЙНА

УКРАЇНСЬКОГО ПАТРИ

АРХІЄПІСКОПОСЬКОГО ПРЕЗИДИ

УМ

І ФІСІСТУВА

ЮРЬОСЦІ

ІБС

РЕЛІГІЙНА
ПАНОРАМА

журнал про релігійні справи

8-9⁽⁴⁹⁾
2004

- ПРОЕКТ КОНЦЕПЦІЇ ДЕРЖАВНО-ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ
- ПАРЛАМЕНТ РЕЛІГІЇ І БАЙБІБІЇ
- КУРТАНІ БРИМСЬКІ ТАТАР ПІДТРИМАЮТЬ ДІЯЛЬНІСТЬ ДУХОВНОГО ТОВАРИСТВА МУСУЛМАН БРИМУ
- ХРИС-РЕГІОНАЛЬНІ АПОСТОЛІЧНІ РЕЛІГІЙНІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ

СТОПІНКА ЮРЬОСЦІ
Нова Свіцьяота Преображенного Подстав
ВЕЛИКЕ БІЛЕ БРАТСТВО ЮСМАЛОС

Передплатний індекс 21953.

Каталог видань України – 2004. Журнали України